

g najgorszy
o nieład wewnętrzny i niekarność.

Henryk Sienkiewicz

Kalendarzyk Żołnierza

na rok

1936

Spiek

A R S Z A W A 1 9 3 6

GLÓWNA KSIĘGARNIA WOJSKOWA

K-168/76

I/083

Drukiem Zakł. Graf. „Biblioteka Polska“ w Bydgoszczy

SPIS RZECZY.

DZIAŁ OGÓLNY.

Zyciorys Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego	6
Zyciorys profesora Ignacego Mościckiego, Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej	10
Zyciorys gen. dyw. Edwarda Śmigłego-Rydza, generalnego inspektora sił zbrojnych	14
Nasi najwyżsi przełożeni	19
Kalendarz ze wskazówkami żołnierskimi i rolniczymi na każdy miesiąc	24

ŻOŁNIERZ- OBYWATEL.

Jakim powinien być żołnierz i obywatel według wskazań Marszałka Józefa Piłsudskiego	77
Na co potrzebne jest Polsce silne wojsko?	85
Uposażenie podoficerów i szeregowców pełniących obowiąz- kową służbę czynną oraz nadterminowych	87
Zaciąg ochotniczy	95
Jak zostać podoficerem zawodowym	98
Wskazania dla rezerwisty	102
Obowiązki rezerwisty	103
Opieka państwowa nad powołanymi do służby wojskowej i ich rodzinami w czasie pokoju i wojny	105
Strzeżmy się szpiegów!	109
Co mówią sygnały wojskowe, gdy je trębacz wygrywa	112

PAŃSTWO POLSKIE.

Najważniejsze wiadomości o Polskę współczesnej	116
Państwo polskie — wspólnem dobrem wszystkich obywateli	126
Co nam dała nowa konstytucja?	129
Władze państwowe w Polsce	131
Stanowisko sołtysa w gromadzie	133
Najwięksi Polacy na przestrzeni naszych dziejów	135

INFORMACJE I PORADY.

Czego gdzie szukać (informacje o instytucjach społecznych, oświatowych i gospodarczych)	140
Porady prawne z wzorami podań	154
Państwowy podatek gruntowy	172
Jak się ubiegać o państwową posesję cywilną?	177
Samokształcenie (jakie książki zawodowe należy czytać?)	179
O potrzebie oszczędności	182
Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach	186
Ważniejsze przepisy kolejowe	192
Opłaty pocztowe	196
Miary jedynie obowiązujące w Polsce	203
Rady praktyczne	210
Moje numery	215
Adresy znajomych	216
Dla pamięci (notatki)	217

Józef Piłsudski
Pierwszy Marszałek Polski

ŻYCIORYS PIERWSZEGO MARSZAŁKA POLSKI JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO.

Marszałek Józef Piłsudski urodził się 5 grudnia 1867 r. w Żuławie, ziemi wileńskiej. Jego przodkowie, tak ze strony ojca, jak i matki, zarówno w czasach przedrozbiorowych, jak i podczas niewoli, odznaczali się wielkim umiłowaniem spraw ojczyźnych. Nazwiska Piłsudskich spotykamy wśród bohaterów 1831 i 1863 r.

Wychowany w tej atmosferze niepodległościowej, młody Józef Piłsudski, będąc jeszcze w gimnazjum wileńskim, organizuje tamtejszą młodzież szkolną i ziemieśniczą w kółka niepodległościowe. Po ukończeniu gimnazjum, wstępuje na uniwersytet, gdzie jednak zostaje aresztowany i zesłany na 5-letni pobyt na Sybir.

Po powrocie stamtąd, Józef Piłsudski natychmiast zabrał się do niebezpiecznej walki z najeźdźcą rosyjskim. Zaczął więc wydawać tajne pismo „Robotnik“, w którym głosił hasła niepodległościowe. To pismo, wydawane najpierw w głuchej wiosce Wileńszczyzny, a potem w Łodzi, zostało wreszcie wykryte przez Rosjan; Piłsudskiego aresztowano i wywieziono z Łodzi do słynnego X pawilonu w Warszawie, a stamtąd do Petersburga. Tam zamknięto go w szpitalu więziennym dla chorych umysłowo, należy bowiem nadmienić, że przyjaciele Piłsudskiego polecili Mu udawać tego rodzaju chorobę, oświadczając, że to

jest najłatwiejsza droga do wydostania Go z więzienia. Istotnie, dzięki pomocy lekarza-Polaka, Piłsudski uciekł z więzienia i wkrótce potem wyjechał zagranicę — najpierw do Londynu, a potem do Krakowa. Tam rozwija nadzwyczaj czynną działalność polityczną, organizuje robotników w dawnej kongresówce i głównie przyczynia się do wystąpienia z bronią w ręku rzesz robotniczych w Warszawie, Łodzi i innych miastach królestwa kongresowego w 1905 r.

W kilka lat potem, przewidując zbliżającą się wojnę między Rosją, Austrią i Niemcami, Piłsudski, nie chcąc, aby o losach Polski decydowano bez udziału Polaków, postanawia zorganizować zbrojne oddziały, których celem byłoby wystąpienie przeciwko Rosji. Tak więc w r. 1912 powstały: „Strzelec“, „Drużyny Bartoszewskie“ i t. p. w Krakowie, Lwowie i innych ośrodkach Małopolski.

W 2 lata potem wybucha wojna i Józef Piłsudski staje na czele Legionów Polskich. Jako ich komendant (dowódca), okrywa się nieśmiertelną sławą pod Konarami, Kościuchnowką, Polską Górą na Wołyniu oraz zyskuje sobie podziw nawet u obcych swym słynnym marszem nocnym pod Uliną, gdzie to przeprowadził swych legjonistów między osaczającymi Go dywizjami rosyjskimi.

Austria i Niemcy, widząc zwycięstwa Komendanta Piłsudskiego, chciały wyzyskać to uznanie, jakim cieszył się w wojsku i społeczeństwie polskim, i namawiały Go, aby ogłosił pobór rekruta w kongresówce. Po zaprzysiężeniu, żołnierze polscy mieli walczyć nie tylko z Rosją, ale również i na froncie zachodnim. Komendant Piłsudski odmówił. Odmówili i jego legjoniści. Rozwścieczeni Niemcy uwięzili Go i wywieźli do Magdeburga, skąd

powrócił do kraju 10 listopada 1918 r. Dzień Jego przyjazdu do Warszawy staje się hasłem do wypędzenia Niemców ze stolicy kraju, a potem i z całej Polski.

Ale zapasy wojenne jeszcze się nie skończyły. Trzeba było jeszcze walczyć z Ukraińcami w Małopolsce Wschodniej i z Rosją sowiecką. Te wojny Józef Piłsudski zakończył szczęśliwie dla oręża polskiego, okrywając się sławą w bitwie o Warszawę w 1920 r. Tam odniósł On wielkie zwycięstwo, które zdecydowało o istnieniu niepodległej Polski.

Za ten wielki czyn otrzymał od narodu buławę marszałkowską.

Następne lata — to okres ciężkiej Jego pracy dla budującej się Polski. Marszałek Piłsudski był pierwszym naczelnikiem wolnej Polski, a później, choć zrzekł się tej godności, stale jednak zajmował się wszystkimi najważniejszymi sprawami państwowymi.

Tej pracy poświęcał Józef Piłsudski wszystkie swe siły, poświęcał więcej, niż na to pozwalało mu zdrowie, nadwątłone ciągłą służbą dla Ojczyzny.

Dnia 12 maja 1935 r. Marszałek Józef Piłsudski odszedł w zaświaty. Została jednak Polska, której służył przez całe życie, zostało wojsko, które stworzył.

Choć umarł ciałem, zawsze jednak żyć będzie wśród nas Swym wielkim duchem.

Professor Ignacy Mościcki,
Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej

ŻYCIORYS PROFESORA IGNACEGO MOŚCICKIEGO, PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej profesor Ignacy Mościcki urodził się w ziemi płockiej w roku 1867. Pochodzi z rodziny, która od szeregu wieków dobrze się zasłużyła Ojczyźnie i której członkowie zajmowali różne wybitne stanowiska państwowe. Za czasów niewoli, Mościccy zawsze stawali w potrzebach kraju. Spotykamy więc ich w wojsku napoleońskim i wśród uczestników powstań: styczniowego i listopadowego.

Wyniósłszy z domu rodzinnego umiłowanie niepodległości, Ignacy Mościcki poświęca swe młode lata służbie narodowej. Prześladowany za to przez Rosjan, musiał w 25-ym roku życia opuścić kraj i wyjechać zagranicę. Osiedlił się w Londynie, gdzie, pracując naukowo, jednocześnie zarabiał na kawałek chleba. W Londynie właśnie zetknął się Ignacy Mościcki z Józefem Piłsudskim po jego ucieczce z Petersburga i odtąd połączyła ich serdeczna i głęboka przyjaźń.

Z Londynu przeniósł się Ignacy Mościcki do Fryburga szwajcarskiego. Tam dał się poznać jako wybitny uczyony i wkrótce został profesorem chemji. Niedługo potem zdobył sobie sławę naukową w całym świecie dzięki różnym wynalazkom z tego zakresu. Profesor Mościcki, choć szanowany i ceniony przez obcych, chciał jednak

pracować nie tylko dla swoich, ale i wśród swoich. I dlatego opuścił Fryburg, ażeby objąć stanowisko profesora politechniki we Lwowie (w r. 1913).

Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę i przyłączeniu do Niej Górnego Śląska, rząd nasz powołał profesora Mościckiego na stanowisko pierwszego polskiego dyrektora słynnych zakładów azotowych w Chorzowie. Na tem stanowisku profesor Mościcki nie tylko utrzymał zakłady w tym stanie, w jakim znalazł je po odejściu Niemców, ale, ku ich wielkiemu zdumieniu, podniósł je tak dalece, że po kilku latach pięciokrotnie zwiększyły one swą wytwórczość. Dziełem profesora Mościckiego są również zakłady w Mościcach koło Tarnowa, które mają doniosłe znaczenie zarówno dla obrony kraju, jak i dla rozwoju naszego rolnictwa.

W r. 1926 Zgromadzenie Narodowe, za radą Marszałka Piłsudskiego, powołało profesora Ignacego Mościckiego na najwyższą godność państwową — Prezydenta Rzeczypospolitej. Na tem stanowisku Pan Prezydent pozostaje już 9 lat, gdyż po ukończeniu pierwszej kadencji (po upływie 7 lat) został obrany ponownie w r. 1933.

Jakkolwiek ze stanowiskiem Prezydenta Rzeczypospolitej związane są niezmiernie ważne zajęcia państwowe, mimo to Pan Prezydent, odznaczający się nadzwyczajną pracowitością, znajduje jeszcze czas na pracę naukową, szczególnie z zakresu wynalazków chemicznych. Między innymi, ostatnimi czasy Pan Prezydent zbudował aparat, wytwarzający w mieszkaniu powietrze wysokogórskie, potrzebne dla ozdrowieńców i chorych na

pluca. Wynalazek ten jest już teraz stosowany w różnych szpitalach krajowych.

Gorącym pragnieniem całej Polski jest, aby Pan Prezydent Rzeczypospolitej przez jak najdłuższe jeszcze lata mógł pracować na tem najwyższem stanowisku państwowem oraz na polu naukowem — ku chwale Ojczyzny!

Gen. dyw. Edward Śmigły-Rydz
Generalny Inspektor Sił Zbrojnych

ŻYCIORYS GEN. DYW. EDWARDA ŚMIGŁEGO-RYDZA, GENERALNEGO INSPEKTORA SIŁ ZBROJNYCH.

Gen. dyw. Śmigły-Rydz urodził się 11 marca 1886 roku w Brzeżanach (województwo stanisławowskie). Po odbyciu studiów wyższych, ukończył Szkołę Oficerską Związku Strzeleckiego w Stróży, jako jeden z najwybitniejszych uczniów Komendanta Piłsudskiego.

Po wybuchu wojny, obywatel (tytuł używany w szeregach Strzelca przedwojennego, a następnie w Legionach) Śmigły-Rydz został mianowany w dn. 12. VIII. 1914 r. przez Komendanta Piłsudskiego dowódcą III bataljonu strzeleckiego.

Mianowany 9. X. 1914 majorem, Śmigły-Rydz bierze udział we wszystkich bojach zawiązku I Brygady, walcząc pod Brzegami, Opatówkiem i Laskami, i wyróżnia się jako jeden z najwybitniejszych dowódców.

Na czele swego bataljonu cofa się wraz z całym oddziałem Komendanta od Wisły aż po Wolbrom, a następnie bierze udział w sławnym odwrocie przez Ulinę Małą do Krakowa. Odwrót ten zresztą nie odbył z winy Legionów, a oddziały legionowe okazały podczas niego tyle bitności i wytrwałości, dowódcy zaś tyle talentów wojskowych, że dzieje tego odwrotu jaśnieją chlubną kartą w historii wojska polskiego.

Po powrocie do Krakowa, bataljony strzeleckie zostały skierowane na Podhale. Po krwawych walkach pod Chy-

zówkami, Stopnicą, Marcinkowicami i Limanową, mjr. Śmigły-Rydz został przez Komendanta Piłsudskiego mianowany dowódcą 1 pułku piechoty Legionów; pułkiem tym dowodził aż do lata 1917 roku.

W tym też, mniej więcej, czasie, kiedy Śmigły-Rydz objął dowództwo 1 p. p. Leg., bataljony legionowe zostały połączone w I Brygadę Legionów Polskich.

Na czele swego pułku, pierwszego pułku wskrzeszonej przez Wodza piechoty polskiej, mjr. Śmigły-Rydz, mianowany przez Komendanta Piłsudskiego w dniu 30. VI. 1915 r. podpułkownikiem, walczy nad Nidą, bierze udział w wielkiej ofensywie pod Kozinkiem, szturmując okopy Rosjan pod Przepiórowem i Konarami, dalej walczy pod Kamieńcem i Tarłowem, w bitwach toczonych przez I Brygadę na ziemiach polskich celem wywalczenia przyszłych granic Polski.

We wrześniu 1915 roku, po podziale I Brygady na dwie odrębnie działające grupy, drugą grupę, w skład której wchodziły: 1, 3 i 6 p. p., objął ppłk. Śmigły-Rydz. I oto na jej czele wstawia żołnierza legionowego takimi nazwami, jak Kościuchnowka, Sobieszycze, Jabłonka, Kukle, Kamieniucha...

Dziś — to zaledwie nazwy geograficzne, to imiona bojów, o których cośniecoś wiedzą młodzi żołnierze pułków odrodzonego wojska polskiego, spadkobierców w prostej linii tradycji pułków legionowych. Podówczas jednak, przed 20 laty, za każdą nazwą kryły się wielodniowe marsze, szalone szturmowanie, huraganowy ogień, wysiłek nadludzki, krew, rany i szeregi krzyżów na cmentarzach wojennych...

A w grudniu 1915 roku w swym rozkazie Komendant Piłsudski tak dziękuje ppłk. Śmigłemu-Rydzowi:

„...specjalnie dziękuję podpułkownikowi Rydzowi-Śmigłemu, któremu wypadło w najcięższych warunkach prowadzić brygadę, za siłę woli i hart, wykazany w tych chwilach, za sławę, którą okrył nas wzięciem Jabłonki i Kukli“.

1. VI. 1916 ppłk. Śmigły-Rydz został mianowany pułkownikiem. I znów w tym okresie jaśnieją nazwy Optowej i Kościuchnowki. Jesienią tegoż roku Legjony zostały wycofane z frontu.

W roku 1917, po odmowie Legjonów złożenia przysięgi na braterstwo i sojusz z Austrią i Niemcami oraz po uwięzieniu Komendanta Piłsudskiego w Magdeburgu, płk. Śmigły-Rydz zostaje komendantem naszego tajnego wojska — Polskiej Organizacji Wojskowej. Jemu też należy zawdzięczać, że ruch zbrojnego sprzeciwu i pogotowia miał swego wodza aż do powrotu w dniu 10. XI. 1918 Komendanta Piłsudskiego z Magdeburga do Warszawy.

W listopadzie 1918 r. płk. Śmigły-Rydz został mianowany generałem-podporucznikiem, poczem objął dowództwo okręgu generalnego zrazu Lublin, potem Warszawy. Ale już 2. II. 1919, na czele grupy operacyjnej „Kowel“, wyróżnia się w ofensywie na Styr. 4. IV. 1919 widzimy go dowódcą 1 dywizji Legjonów, na której czele, pod okiem Naczelnego Wodza, wyzwala w kwietniu 1919 r. Wilno.

Naczelnny Wódz powierza gen. Śmigłemu-Rydzowi coraz trudniejsze zadania. 2. I. 1920, po objęciu grupy

polsko-łotewskiej, wyzwala od bolszewików Inflanty, dopomagając w ten sposób Łotwie do utrwalenia swego niepodległego bytu.

1. IV. 1920 został mianowany generałem-porucznikiem, a 5. V. 1920 — dowódcą 3 armji, na której czele zdobywa Kijów. Polskie wojska, po tylu latach, stają nad Dnieprem! Niosły one wolność Ukrainie tak, jak przed kilkoma miesiącami Łotwie. Ale wolność ta dla Ukrainy snąc była przedczesna, skoro nasza pomoc nie znalazła dostatecznego poparcia, skoro wolności nie zapragnął cały naród ukraiński.

Wojska nasze, na rozkaz Wodza, opuściły Ukrainę a gen. Śmigłemu-Rydzowi udało się nie tylko wyprowadzić żołnierzy swych z matni ze stosunkowo nieznacznyemi stratami, ale i oddziały jego nie zostały ani razu pobite.

Zkolei gen. Śmigły-Rydz został dowódcą frontu, a w dniu 15. VIII. 1920, przed sławnym uderzeniem z nad Wieprza, które rozstrzygnęło o losie wojny, po mianowaniu dowódcą 2 armji, uderzył na boki i tyły nieprzyjaciela i w nieustającym ani na chwilę pościgu doprowadził do wielkiej bitwy nad Niemnem, która zakończyła wojnę ostatecznym zwycięstwem.

„Zawsze na przedzie, zawsze w najtrudniejszym, w najbardziej odpowiedzialnym zadaniu zwycięski. Na rozkaz Wodza staje zawsze tam, gdzie za wszelką cenę rozstrzygające wywalczyć trzeba właśnie zwycięstwo“ — oto szlak gen. Śmigłego-Rydz.

Gen. Śmigły-Rydz odznaczony jest orderem „virtuti militari“ 2 i 5 klasy, „Krzyżem niepodległości z mie-

czami", wielką wstęgą orderu „odrodzenia Polski“, czterokrotnie „krzyżem walecznych“ i szeregiem wysokich orderów zagranicznych.

Po wojnie, gen. Śmigły-Rydz został mianowany inspektorem armji w Generalnym Inspektoracie Sił Zbrojnych, obecnie zaś stanął na czele wojska jako wódz, „by nas po drodze, wytkniętej przez Wielkiego Budowniczego Polski Odrodzonej, nadal prowadzić“.

Bowiem — jak sam pisze — „pamięć o nadludzkim wysiłku Marszałka Piłsudskiego dla Polski będzie dla naszej armji wieczystym sztandarem, nakazującym oddanie całej duszy i wszystkich sił obowiązkom żołnierskim w czasie pokoju i uczącym umierać za Ojczyznę w czasie wojny“.

Nasi najwyżsi przełożeni.

Minister Spraw Wojskowych
gen. bryg. Tadeusz Kasprzycki

Szef Sztabu Głównego
gen. bryg. Wacław Stachiewicz

I. Wiceminister Spraw Wojskowych
gen. bryg. Janusz Gluchowski

II. Wiceminister Spraw Wojskowych
gen. bryg. dr. F. Sławoj-Skłodkowski

Inspektorowie armji.

Gen. dyw. Kazimierz Sosnkowski

Gen. dyw. inż. Leon Berbecki

Gen. dyw. Mieczysław Norwid-
Neugebauer

Gen. dyw. Juliusz Rómmel

Inspektorowie armji.

Gen. dyw. Tadeusz Piskor

Gen. dyw. Stefan Dąb-Biernacki

Gen. dyw. Gustaw Orlicz-Dreszer

Gen. dyw. Kazimierz Fabrycy

**Generałowie przydzieleni do prac
w Generalnym Inspektoracie Sił Zbrojnych.**

Gen. bryg. Stan. Burhard-Bukacki

Gen. bryg. Stanisław Kwaśniewski

Szef Kierownictwa
Marynarki Wojennej
konradmirał Jerzy Świrski

Dowódca Korpusu
Ochrony Pogranicza
gen. bryg. Jan Kruszewski

STYCZEŃ

ma 31 dni

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	Ś Nowy Rok. Obrz. P. J.	19 Bonifatija mcz.
2	C Im. Jezus, Makarego	20 Ilnatija Boh. sw. m.
3	P Genowefy p.	21 Juljanny mcz.
4	S Eugenjusza	22 Anastazji mcz.
5	N Telesfora m.	23 10 mucz. na Kryti
6	P Trzech Króli	24 Naw. Rizd. Ewenji
7	W Lucjana op.	25 Rozdestwo Chrystowe
8	Ś Seweryna op.	26 Sobor Pr. Boh. i Józ.
9	C Juljana m.	27 Stefana perw. mcz.
10	P Agatona	28 Muczenyky w Nikom.
11	S Hyginy p. Honoraty p.	29 Dityj ubytych
12	N Arkadjusza m.	30 N. po R. Anizji mcz.
13	P Godfryda i Leona	31 Mfanji prp. d.
14	W Hilarego Dk.	1 N. Rik 1936. Obr. H.
15	Ś Pawła I pust.	2 Sylwestra pap. rym.
16	C Marcelego pust. m.	3 Małachiji pror.
17	P Antoniego op.	4 Sobor 70 apostoł
18	S Katedry św. Piotra	5 Nawecz. Boh. Teop.
19	N Henryka b. m.	6 Bohojawlenia Hosp.
20	P Fabjana i Sebastjana	7 Sobor Iwana Pred.
21	W Agnieszki p. m.	8 Jurja i Emiljana
22	Ś Wincentego, Anastazji	9 Polijewkta mcz.
23	C Zaśl. NMP, Rajmunda	10 Hryhorja prp. i Dom.
24	P Tymoteusza b. m.	11 Teodozja Wetyk.
25	S Nawróc. św. Pawła	12 Tatjanny mcz.
26	N Polikarpa b. m.	13 32 p. S. Jermył. i S.
27	P Jana Chryzostoma Dk.	14 Otciw w Synaj
28	W Walerego b.	15 Pawła Tywejsk. prp.
29	Ś Franciszka Sal. b.	16 Pokł. okow. Ap. Petra
30	C Martynty p. m.	17 Antonija Weł. prp.
31	P Piotra z Nol., Jana	18 Anastazja i Kyryła p.

NOTATKI

*Nam we własnych ufać siłach,
Będziem żyć na własnej ziemi
I we własnych spać mogiłach.*

Juljusz Słowacki.

Wskazania żołnierskie na styczeń.

Jesteśmy na urlopach świątecznych. Pamiętajmy, że na żołnierza wszyscy patrzą, więc trzeba zachowywać się tak, aby nie splamić niczem godności munduru żołnierskiego. Chodź zawsze wyczyszczony i pij w miarę.

Nie należy zapomnieć zameldować ani odmeldować się w Komendzie Miasta albo na posterunku Policji Państwowej lub też u sołtysa. Zameldowanie i odmeldowanie się musi być odnotowane na karcie urlopowej.

Jeżeli na urlopie zachorujesz poważnie, melduj o tem przez kogo możesz najbliższej władzy wojskowej; żandarmerji lub policji i proś o lekarza wojskowego.

Popatrz na stacji kolejowej na rozkład jazdy, wynotuj pociągi, abyś na czas wrócił z urlopu, bo po honorze drugą cnotą żołnierza jest obowiązkowość.

Opowiadając znajomym o wojsku, przyznaj się, że pracujesz ciężko, ale nie „bujaj” i nie mów, że ci jest źle, bo sam dobrze wiesz, że wtedy kłamiesz.

Gdy wracasz z urlopu, a coś takiego wypadnie, że pociąg nie idzie i opóźnisz powrót, weź na najbliższej stacji zaświadczenie od zawiadowcy, że to nie z twojej winy. Przedstawisz je swemu dowódcy, meldując powrót.

Wskazania dla rolnika na styczeń.

Co robić w ogóle. Ciąć drzewo, które ma iść na bułec. Przemyśleć zawczasu, co sprzedać, a czego dokupić. Paniętać przytężyć należy, że lepiej się oplaca jedna dobra krowa, racjonalnie żywiona, niż dwie słabo żywione.

W polu. W razie odwilży, nie pozwólmy wodzie stać na oli. Niszczyć skorupę śnieżną, przepędzając inwentarz.

Inwentarz. Czyścić szczotką i zgrzebłem tak krowy, jak konie. Cielęta urodzone w styczniu najlepsze do chowu. Cury trzymać ciepło i dobrze karmić, dawać młodzieży kredę zlamowaną lub kości mielone.

W ogrodzie. Suche i krzyżujące się gałęzie wyciąć, pnie drzew owocowych smarować mieszaniną wapna z gliną i krowieńcem. Zbierać i palić pokręcone liście, które wiszą na gałęziach, gdyż są one rozsadnikami szkodników.

Co będę robił na wsi w cywilu. Jeżeli we wsi nie ma kółka rolniczego, to samemu czynić starania i założyć je.

Najmniej raz w tygodniu czytywać gazety, pisma i książki. Postarać się, aby od 5 stycznia ktoś ze wsi poszedł do szkoły rolniczej.

W dniu 22 stycznia zorganizować we wsi obchód rocznicy powstania styczniowego (1863 r.).

Napisać list do Administracji gazety ściennej „Nowiny” z prośbą o przysłanie gazety. Podać dokładny adres. Gazetę wysłać bezpłatnie. List adresować: Administracja gazety ściennej „Nowiny” — Warszawa, aleja Szucha 14.

Jeżeli pszczoła w styczniu z ula wylatuje, rzadko poniesie rok nam obiecuje.

LUTY

ma 29 dni

NOTATKI

Dni		Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	S	Ignacego b. m.	19 Makarja prp.
2	N	M. B. Gromnicznej	20 Myt. Far. Ewtymija
3	P	Błażeja	21 Maksyma prp.
4	W	Andrzeja Kors. b.	22 Tymoteja ap.
5	Ś	Agaty p. m.	23 Kłymentja św. szczm.
6	C	Tytusa b.	24 Ksenji prp.
7	P	Romualda op.	25 Hryhorja Bohoś.
8	S	Jana z Matty	26 Ksenofonta prp.
9	N	Apolonji p. m.	27 Błud. Syna. Peren. m.
10	P	Scholastyki p.	28 Efrema Syr. prp.
11	W	Zj. się NMP w Lurd	29 Perenes. m. lhn. Boh.
12	Ś	7 założyc. Serwitów.	30 Troch Światyteliw
13	C	Grzegorza II pap.	31 Kyra i lwana bezreb.
14	P	Walentego b. m.	1 Lutyj. Tryfona mucz.
15	S	Faustyna m.	2 Sritenja Hospodne
16	N	Justjanny p. m.	3 N. Mias. Sym. i An.
17	P	Juljana z Kap.	4 Izydora prp.
18	W	Symeona b. m.	5 Ahafji mcz.
19	Ś	Konrada w.	6 Wukoła prp.
20	C	Leona b.	7 Partenija i Łuky prp.
21	P	Feliksa b.	8 Teodora Stratył.
22	S	Stoł. św. Piotra	9 Nykofora mucz.
23	N	Piotra Damjana Dk.	10 N. Syrop. Charłamp
24	P	Wigil. św. Macieja ap.	11 Własija śwmcz.
25	W	Macieja apost.	12 Maletija i Ant. Arch.
26	Ś	Popielec, Cezarego m.	13 Martynjana prp.
27	C	Wiktora m.	14 Ewksentja prp.
28	P	Aleksandra b.	15 Onysyma apost. Pan.
29	S	Teofila m.	16 Pamfyła, Walenta m.

**A jeśli komu droga otwarta do nieba —
Tym, co służą Ojczyźnie.**

Jan Kochanowski.

Wskazania żołnierskie na luty.

W tym miesiącu przypadają zwykle największe mrozy. Należy zwracać uwagę na siebie, aby nie dopuścić do odmrożenia.

Należy przygotować nogi do długich marszów w czasie ćwiczeń zimowych. Owinięcie nóg papierem na onuce doskonale chroni od zimna.

Odmrożenie może nastąpić nawet przy niewielkim mrozie, o ile jest wiatr.

Wieczorem masz więcej czasu, idź więc do świetlicy wybrać sobie dobrą książkę do czytania, przejrzeć gazetę, posłuchać radja. Dowiesz się, co słychać na szerokim świecie.

Wskazania dla rolnika na luty.

Co robić w ogóle. Ostatecznie ustalić, co i gdzie zasiać i posadzić. Potrzebne nasiona i nawozy sztuczne zamówić w spółdzielni. Sprawdzić siłę kiełkowania nasion, które z wiosną będziemy wysiewali. Narzędzia, jak pługi, brony, siewnik, mieć w należyтым porządku. Sprawdzić kopce i piwnice. Nie dopuścić do gnicia i pleśni jarzyn i okopowych.

W polu. Oczyszczać rowy i przegony, aby woda się nie zatrzymywała. Nawóz wywozimy w pole i zaraz go roztrząsamy. Rozsiewamy kaimit pod ziemniaki i jarzyny.

Inwentarz. Konie żywimy lepiej, bo nadchodzi dla nich ciężka praca. Zaczynamy tuczenie karmików. Obliczamy, ile litrów mleka dały nam krowy w styczniu i ile kosztowało nas żywienie.

W ogrodzie. Utnijmy do szczepienia z drzew szlachetnych zrazy. Jak tylko śnieg zejdzie, przygotować grządki dla rozsady kapuścianej, pod marchew i pietruszkę. W inspektach siejemy.

Co będę robił na wsi w cywilu. Przeczytać gospodarzom książkę o wiosennych uprawach roli i o nawozach sztucznych. Książkę taką można otrzymać w najbliższem kółku rolniczym, a najlepiej jest mieć własne kółko.

W dniu 25 lutego przeczytać gospodarzom o bitwie pod Grochowem w 1831 roku.

Gdy mróz w lutym ostro trzyma, wtedy jest niedługa zima.

MARZEC

ma 31 dni

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki		Kalendarz grecko-katolicki
1	N Albina	17	1 Post. Teod. Tyrona
2	P Pawła m., Heleny wd.	18	Lwa Pap. Rym.
3	W Kunegundy ces.	19	Archipa apost.
4	Ś Kazimierza Królew.	20	Lwa episk. Katans.
5	C Gerazyma pap.	21	Tymoteja prp.
6	P Felicyty m.	22	Najd. Moszcz. m. w E.
7	S Tomasza z Akwinu Dk.	23	Polikarpa swszczmz.
8	N Wincentego Kadłubka	24	2 Post. Najd. hoł. lw.
9	P Franciszki Rzym. wd.	25	Tarasia archp.
10	W 40 Męczenników	26	Porfiryja aep.
11	Ś Konstantyna W.	27	Prokopija Dek. prp.
12	C Grzegorza W. pap. Dk.	28	Wasyłija prp.
13	P Krystyny p. m.	29	Kasjana prp.
14	S Matyldy król.	1	Berezeń Ewdokiji p.
15	N Klemensa Dworzaka	2	3 Post. Teodota sw.
16	P Juljana z Cyl.	3	Ewtropija mcz.
17	W Józefa z Arymatei	4	Herasyma prp.
18	Ś Cyryla J.	5	Konona mcz.
19	C Józefa Obl. N. M. P.	6	42 Mucz. z Amории
20	P Teodozji	7	Wasyłija swszczmz.
21	S Benedykta opata	8	Teofitakta ep. Nikom.
22	N Katarzyny szw.	9	4 Post. 40 M. w Sew.
23	P Feliksa m.	10	Konrada mcz.
24	W Gabrjela arch.	11	Sofronija patr.
25	Ś Zwiastowanie NMP.	12	Teofana prp. isp.
26	C Teodora	13	Per. moszcz. św. Nvk.
27	P Jana Damasc.	14	Wenedykta prp.
28	S Jana Kapistrana	15	Ahapija mcz.
29	N Eustazego op.	16	5 Post. Sawyna pap.
30	P Kwiryna	17	Aleksija prp.
31	W Balbiny	18	Kyryła aep.

NOTATKI

**Niech żywi nie tracą nadziei
i przed narodem niosą oświaty kaganiec.**

Juljusz Słowacki.

Wskazania żołnierskie na marzec.

Zaczynają się piękne, słoneczne dni. Na ćwiczenia w czasie przerw, nie siadaj i nie kładź się na odmarzającą ziemi, bo łatwo nabawić się możesz ciężkiej choroby.

Napisz do domu listy, bo tam przygotowują się do robót wiosennych i chcieliby może poradzić się ciebie, co i jak zrobić. Jeżeli zimą słuchałeś pogadanek o rolnictwie lub przeszedł kurs rolniczy — nie skąp im swej porady.

W świetlicy poproś o książkę o Marszałku Piłsudskim, przeczytaj jego życie i czyny i wtedy jeszcze więcej będziesz wiedział, jak żył i pracował Wielki Żołnierz i Wielki Obywatel.

Wskazania dla rolnika na marzec.

Co robić wogóle. Sprowadzić brakujące nawozy sztuczne. Przebierać okopowe i warzywa.

W polu. Jak tylko obeschnie, puszczaemy włókę, potem bronę lub kultywator. W oziminy wysiewamy koniczynę i seradelę. Wsadzić wysadki marchwi, buraków, kapusty i t. p. Na suchych ziemiach sadzić ziemniaki wczesne. Oziminy słabe zasilać saletrzakiem. Wysiewać azotniak pod ziemniaki, owies i jęczmień. Przed samym wysiewem jarzyn rozsiać superfosfat. Wysiać wczesną mieszankę na zieloną paszę i zasilić ją solą potasową.

Inwentarz. Kury nasadzać na jajach tylko od kur zarodowych. Cielęta, których nie będziemy hodowali, sprzedać. Klacze stanowiąc. Wałaszyć źrebaki.

W ogrodzie. Sadzić drzewa owocowe, gąsienice zbierać palić. Przygotować grządki pod warzywa. Drzewa owocowe i krzewy okopać i nagnoić.

Łąka. Rozrzucić kretowiska, silnie zarośnięte mchem włóki bronować, a następnie wałować.

Co będę robił na wsi w cywilu. Oplacić pisma na II-gi kwartał. Najlepiej zamawiać pisma i gazety przez kółko rolnicze lub miejscową spółdzielnię.

W dniu 20 marca, jako w rocznicę odzyskania Śląska dla Polski (1920 r.), omówić we wsi ważność tej części kraju.

Marzec zielony — niedobre plony.

KWIECIEŃ

ma 30 dni

NOTATKI

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	Ś Hugona b.	19 Chryzanta i Darji m.
2	C Franciszka z Pauli	20 OO. ubytych w m. s.
3	P M. B. Bol. Ryszarda b.	21 Jakowa ispow.
4	S Izydora b. Dk.	22 Lazar. Sub. Wasyłyj.
5	N Wincentego Ferer.	23 Kwitna. Nikoma m.
6	P Celestyna pap.	24 Zaharji pror.
7	W Epifanjsza b. m.	25 Błah. Pr. Bohorod.
8	Ś Dionizego b.	26 Sobor Arch. Hawryił.
9	C W. Cz. Marji Kleof.	27 Weł. Cz tw. Matrony
10	P W. <i>Piątek</i> . Ezechjela	28 Weł. Piatn. Ilarjona
11	S W. <i>Sobota</i> . Leona W. p.	29 Weł. Sob. Marka i K.
12	N Wielkanoc Juljusza	30 Woskresenia Christ.
13	P Pon. W. Hermenegilda	31 Swiń. Pon. Ipatija p.
14	W Justyna m.	1 Kwiteń. Swiń. Włor.
15	Ś Bazylego	2 Tyta i Amfijana pr.
16	C Benedykta J.	3 Nikity ispow.
17	P Aniceta pap.	4 Josyfa i Georgija pr.
18	S Apolonjusza m.	5 Teodula i Agatop m.
19	N Jerzego b. m.	6 N. 2 Tomyna. Ewty.
20	P Teodora W.	7 Georgija prop. ep.
21	W Anzelma b.	8 Irodjona ap. i pror.
22	Ś Sotera i Kaja	9 Ewpsychija mcz.
23	C Wojciecha b. m.	10 Terentija i Afrykana
24	P Fidelisa m.	11 Antypy swmcz.
25	S Marka Ew.	12 Wasylija prp.
26	N M. B. Dobrej Rady	13 N. 3. Myron. Artemo
27	P Piotra K. Dk., Zyty	14 Martyna isp.
28	W Pawła od Krzyża	15 Arystarcha, Puda i in.
29	Ś Piotra z Wer. Op. św. J.	16 Ahafji, Chionji i Ir.
30	C Katarzyny z Sienny	17 Symeona prp. Akak.

*Być zwyciężonym, a nie ulec — to zwycięstwo;
Zwyciężyć i spojrzeć na laurach — to klęska.*

Józef Piłsudski.

Wskazania żołnierskie na kwiecień.

Przybywają rekruci. Nie umieją i nie znają jeszcze nic. Twoim obowiązkiem jest służyć im radą i pomocą. Nie wyśmiewaj się z nich. Wspomnij, że przed rokiem ty byłeś taki sam. Poszukaj między nimi swych znajomych, a zobaczysz, jak cieszyć się będą, gdy zobaczą krajana.

Pełnisz służbę wartowniczą, masz dużo czasu na wartowni. Postaraj się w czytelni o książkę o naszym morzu i o Gdyni — tem dziecku naszym, które zrodziło się i rośnie na twych oczach, a ty tak mało o tem wiesz. Dzisiaj — to już wielki port.

Zbliżają się święta i urlopy. Sprawuj się dobrze, unikaj raportów karnych, abyś mógł pojechać do rodziny na święcone.

Wskazania dla rolnika na kwiecień.

Co robić w polu. Wywozić obornik i rozsiewać nawozy sztuczne. Wykończyć zasiewy i sadzenie ziemniaków, unikać używania do sadzenia ziemniaków krojonych, najlepiej sadzić średniaki. Nie wysadzać ziemniaków prosto z kopca, uprzednio niech obeschną na słońcu. Jarzyny, o ile niema w nich wświek, bronujemy, tam, gdzie jest ognicha, posypujemy kainitem pylastym. Podsiewać łąki szlachetnymi trawami. Słabe oziminy zasilać saletrą chorzowską. Wygony i brózdy doskonale oczyścić i brzegi rozgrabić.

Inwentarz. Wszystkie pomieszczenia dla inwentarza żywego wybielić. Szczepić głównie trzodę chlewną. Spasajmy pozostałe okopowe. Obliczmy, ile nam dały poszczególne i wszystkie krowy razem mleka w ciągu ubiegłego kwartału i ile to nas kosztowało. Kurczęta żywić umiejętnie, nie zapominać dla nich o częściach mineralnych i zieleninie.

W ogrodzie. Wsadzić warzywa; im jest ich więcej, tem lepiej dla zdrowia i dla gospodyni.

Co będę robił na wsi w cywilu. Zwołać do- roczne walne zebranie kółka rolniczego.

W dniu 4 kwietnia przypada rocznica zwycięstwa Tadeusza Kościuszki pod Racławicami w r. 1794.

W dniu 19 kwietnia zapoznać mieszkańców wioski z historją Wilna, które w dniu tym (1919 r.) zostało odebrane przez wojsko polskie bolszewikom. W dniu tym przypada również rocznica bitwy pod Raszynem, którą stoczył książę Józef Poniatowski z Austryjakami w roku 1809.

Grzmot w kwietniu — dobra nowina, już szron roślin nie pościna.

M A J

ma 31 dni

Dni		Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	P	Filipa i Jakóba ap.	18 Iwana Dkapol. prp.
2	S	Zygmunta	19 Iwana Starop. prp.
3	N	Królowej Korony Pol.	20 N. 4 Rozstąpi. Teod.
4	P	Znal. św. Krz., Moniki	21 Januaria św. mucz.
5	W	Piusa V pap.	22 Teodora prp.
6	Ś	Jana w oleju	23 Georgija Włmcz.
7	C	Domiceli	24 Sawy Stratył. mucz.
8	P	Stanisława b. m.	25 Marka Ewanheł. ap.
9	S	Grzegorza z Naz. Dk.	26 Wasylja św. mucz.
10	N	Izydora rol. Antoniego	27 N. 5 Samarjan. Sym.
11	P	Franciszka de Heron.	28 Jazona i Sosipatra
12	W	Pankracego	29 9 Mucz. w Kyz.
13	Ś	Serwacego	30 Jakowa apost.
14	C	Bonifacego	1 Traweń. Jeremiji pr.
15	P	Zofji	2 Atanazja Weł. pror.
16	S	Andrzeja Boboli	3 Teodozja peczers. p.
17	N	Paschalisa Baylon	4 N. 6 Sliporadz. Peł.
18	P	Wenancjusza m.	5 Iryny mcz.
19	W	Piotra, Celestyna	6 Jowa mnochostr.
20	Ś	Bernardyna w.	7 Jawlenia Czesn. Kres.
21	C	Wnieb. P. Tymoteusza	8 Woznesenia Hosp.
22	P	Królowej Ap. Heleny	9 Peren Moszcz. Nyk.
23	S	Dezyderjusza b. m.	10 Symeona Zylota ap.
24	N	N. M. P. Wsp. Joanny	11 SS. Otciw. Mokija
25	P	Grzegorza VII pap.	12 Epifanja i Hermana
26	W	Filipa Nereusza	13 Hlikerji i Aleksandra
27	Ś	Bedy Dk., Jana	14 Izydora mcz.
28	C	Augustyna b.	15 Pachomja Wetyk. p.
29	P	Marji Magd. de Pazzis	16 Teodora Oświacz. pr.
30	S	Feliksa pap.	17 Andronika ap. i Junji
31	N	Zielone Świątki, Anieli	18 Soszestwje sw. Ducha

N O T A T K I

*Zasławajcie więc miłość Ojczyzny i ducha poświęcenia,
a bądźcie pewni, iż wyrośnie Rzeczpospolita wielka i piękna.*

Adam Mickiewicz.

Wskazania żołnierskie na maj.

Miesiąc miłości. Nie zawieraj znajomości z byle kim i pamiętaj, że co wieczór sanitariusz służbowy dyżuruje w izbie chorych. Koniecznie dowiedz się, co to jest profilaksa.

Napisz do domu i dowiedz się, jak im poszły roboty wiosenne. Chociaż słońce praży, nie kąp się jeszcze, bo za wcześnie.

Wkrótce zaczną się rozgrywki o mistrzostwa w grach sportowych. Trenuj pilnie i nie uchylaj się, abyś później nie żałował, że inni zostali mistrzami.

* * *

W świetlicy poszukaj książki, która ci opowie, jak to w maju 1920 roku wojska nasze pod wodzą Marszałka Józefa Piłsudskiego szły na Kijów.

Wskazania dla rolnika na maj.

Co robić w ogóle. Wolny czas wykorzystajmy na naprawę budynków, płotów, czyszczenie rowów.

W polu. Pszenicę słabszą bronować, o ile jest bardzo bujna — wałować. Okopowe obredlać, buraki, marchew, mak i t. p. przerywać jak tylko wzejdą, nie dopuścić do zachwaszczenia. Ognicę niszczyć kainitem pylastym. Zebrane chwasty układajmy na kupę kompostową.

Inwentarz. Starać się wypędzić krowy na pastwisko dopiero w drugiej połowie maja — majowe trawy są młde; krowy dojne dokarmiać. Nawóz na gnojowni dobrze deptać; o ile mamy miał torfowy, posypujmy nim obornik. Młodzież trzymać cały czas na świeżem powietrzu.

W o g r o d z i e. Walka ze szkodnikami i chorobami drzew, jak też i warzyw.

Co będę robił na wsi w cywilu. Zebrać gospodarzy, iść z nimi w pole i tam poczynić wspólne uwagi co do prac na roli. Obserwować szkodniki i choroby. O ile szkodnika czy choroby rozpoznać nie można, okazy odesłać do Sekcji Ochrony Roślin, która jest przy każdej Izbie Rolniczej. Niszczycie chłopszcze.

W dniu 3 maja zorganizować obchód rocznicy uchwalenia konstytucji 3 maja 1791 roku.

12 maja przypada rocznica zgonu Marszałka J. Piłsudskiego (1935 r.). Opowiedzieć gospodarzom o życiu i czynach Pana Marszałka.

Kiedy mokry maj, będzie żytko jako gaj.

CZERWIEC

ma 30 dni

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	P Pon. Św. Jakóba Str.	19 Preswiatoji Trojci
2	W Sadoka i Towarzyszy	20 Tałateja mcz.
3	Ś Erazma b. m. s. d.	21 Konst. i Ołeny C.
4	C Franciszka	22 Wasyliska mcz.
5	P Bonifacego s. d.	23 Mychaila prp.
6	S Norberta b., s. d.	24 Symeona prp.
7	N Roberta op.	25 Wsich Swiatych.
8	P Medarda b.	26 Karpa apost.
9	W Felicjana	27 Teraponta swszczm.
10	Ś Małgorzaty Kr.	28 Nikity ep. prp.
11	C Boże Ciało , Barnaby	29 Presw. Euchar. Teod.
12	P Jana w.	30 Isaakija prp.
13	S Antoniego z Padwy	31 Jermija ap. i Jermeja
14	N Bazylego W.	1 Czerw. 2 p. S. Justyn.
15	P Modesta	2 Nykyfora isp. patr.
16	W Aliny, Julitty	3 Lukyjana mcz. i in.
17	Ś Adolfa, Inocentego	4 Mytrofana patr.
18	C Efrema Dk.	5 Doroteja swmcz.
19	P N. S. P. J. Gerw.	6 Presw. S. Chr. Wys.
20	S Sylwerjusza p. m.	7 Teodora swmcz.
21	N Alojzego Gonzagi	8 3 po S. Teodor. Str.
22	P Paulina b.	9 Kyrta aepsk.
23	W Zenona m.	10 Tymoteja swmcz.
24	Ś Nar. św. Jana Chrz.	11 Wartłomeja i War.
25	C Prospera b. w.	12 Onufryja Wetyk. pr.
26	P Jana i Pawła	13 Akyltyny mcz.
27	S Władysława kr.	14 Jefejeja pr. Metodia
28	N Leona pap., Ireneusza	15 4 po S. Amosa pror.
29	P Piotra i Pawła ap.	16 Tychona episk.
30	W Wspomn. św., Piotra ap.	17 Manyta i Sawela.

NOTATKI

Stanisław Staszic.

Wskazania żołnierskie na czerwiec.

Zbliżają się rozgrywki o mistrzostwa strzeleckie. Pracuj pilnie, strzelaj dużo, abyś nosił zaszczytne sznury strzeleckie.

Gdy jesteś spocony, nie wchodź zaraz do wody. Ucz się pilnie pływać, lecz nie kąp się sam na głębokiej wodzie.

Na ten miesiąc przypada tydzień Czerwonego Krzyża. Instytucja ta oddaje żołnierzowi nieocenione usługi, popieraj więc ją jak możesz.

Biały Krzyż kończy swą pracę w świetlicach. Oddaj książki i pożegnaj panie, które ci przez zimę i wiosnę pomagały w świetlicy jak mogły.

Ucz się już teraz piosenek, które ci oczarujesz dziewczęta, gdy pójdziesz przez miasta i wioski na manewry.

Wskazania dla rolnika na czerwiec.

Co robić w ogóle. Nie opóźniać się ze sprzętem siana. Maszyny i narzędzia naoliwić, opatrzyć, czy nie jest co uszkodzone. Przygotować wozy drabiniaste. Ci, którzy prowadzą rachunki rolnicze, powinni w końcu czerwca zrobić zamknięcie rachunków.

W polu. Nieustanna walka z chwastami. Po wczesnych ziemniakach, dosadzić buraki, brukiew lub podsiać mieszankę na zieloną paszę.

Inwentarz. Krowom dodawać zielonki i otręb. Obornik trawować, a jeżeli potrzeba — zlać go wodą lub lepiej gnojówką.

W ogrodzie. Spryskiwać porzeczki, agrest, walka z chwastami. Przypomnieć gospodyniom, aby narobiły konfitur z jagód, malin, porzeczek i t. p.

Co będę robił na wsi w cywilu. Na zebraniu kółka rolniczego omówić sprawę poplonów i sprowadzenia łubinu czy rzepy ścierniskowej. Namówić gromadę, aby naprawić drogę oraz wyniszczyć chwasty przy miedzach i drogach.

Wziąć udział w święcie „dnia spółdzielczości“.

Przeczytać gospodarzom o traktacie wersalskim, który został zawarty w dniu 28 czerwca 1919 r. Traktatem tym uznano naszą Niepodległość z dostępem do morza.

W czerwcu się pokaże, co nam Bóg da w darze.

LIPIEC

ma 31 dni

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	Ś Prz. Kr. P. J. Romualda	18 Łeontja mcz.
2	C Nawiedzenie N. M. P.	19 Judy Tad. ap.
3	P Leona pap., Anatola	20 Metodja swmzcz.
4	S Teodora b.	21 Juljana Tars. mcz.
5	N Antoniego Zak.	22 5 po S. Euzebja
6	P Łucji p. m.	23 Agrypiny mcz.
7	W Cyryla i Metodego	24 Rized. sw. Iwana Chr.
8	Ś Elżbiety Kr.	25 Fewronji prpmcz.
9	C Weroniki	26 Dawyda prp.
10	P 7 Braci Męczenników	27 Samsona prp.
11	S Piusa I pap.	28 Peren. m. Kyra i lw.
12	N Jana Gwalberta	29 6 po S. Petra Pawła
13	P Małgorzaty, Anakleta	30 Sobor 12 Apostołów
14	W Bonawentury Dk.	1 Łypień. Kosmy i D.
15	Ś Rozesł. ap., Henryka	2 Poł. Ryzy P. Boh.
16	C M. B. Szkaplerznej	3 Jakinta i Anatolja s.
17	P Aleksego	4 Andreja Kryt. i Mart.
18	S Szymona z Lipnicy	5 Kyryla i Metodja
19	N Wincentego a Paulo	6 7 po S. Atanazja
20	P Bł. Czesława	7 Tomy i Akakija mcz.
21	W Daniela, Praksedy p.	8 Prokopija wmcz.
22	Ś Marji Magdaleny	9 Pankratija swmzcz.
23	C Apolinarego b. m.	10 Antonija Paczerś p.
24	P Bł. Kingi Kr., Krystyny	11 Eufymji mcz. i Olhy
25	S Jakóba ap.	12 Prokła i Ilarja mucz.
26	N Anny Matki N. M. P.	13 8 po S. Sobor Arch.
27	P Pantaleona m., Natalji	14 Akyły ap. Kyryka m.
28	W Wiktora pap.	15 Wołodymira W.
29	Ś Marty p.	16 Atynogena swmzcz.
30	C Rufina m., Julity m.	17 Maryny wmcz.
31	P Ignacego Lojoli	18 Jakynta i Emiljana

NOTATKI

Najwyższą nagrodą dla żołnierza jest moralne zadolenie z dokonanego czynu.

Józef Piłsudski.

Wskazania żołnierskie na lipiec.

Manewry za pasem — szycuj się, piechurze. Na marszach treningowych dbaj o nogi, które przed marszem należy wymyć, a potem nasmarować tłuszczem. Onuce trzymaj sucho i czysto.

Jeżeli nosisz tornister, obciążaj go już teraz, aby na manewrach, gdy będzie przepisowo wyładowany, wydawał ci się lekki.

W porze południowej, gdy słońce praży, nie odkrywaj na długo głowy, o ile nie jesteś przyzwyczajony, bo dostaniesz udaru słonecznego.

Nie pij w marszach dużo wody, bo to osłabia jeszcze więcej i powoduje nadmierne pocenie się. Dobrze jest mieć trochę gumy do żucia lub zwyczajną gałązkę dębu do gryzienia. Wytworza to dużo śliny i gardło nie zasycha.

Wskazania dla rolnika na lipiec.

Co robić w ogóle. Zamówić węgiel na zimę wagonowo przez spółdzielnię.

Co robić w polu. Uskuteczniamy zbiór maku jak tylko ziarna wewnątrz szeleszczą, wykonywamy zaraz po ścięciu zboża podorywkę i natychmiast wysiewamy poplon, łubin czy rzepę ścierniskową, nie zapominając dać 200—250 kg 22% soli potasowej na 1 ha.

Inwentarz. Nie zadawać koniom świeżego owsa i żyta, krowom dodawać zielonek, a wysokocielnym dawać makuch i otręby, oczywiście jeżeli jest zbyt na mleko. Mleko chłodzić, aby nie skisniało, nim je dostarczymy do mleczarni.

W ogrodzie. Nadmiar owoców, szczególnie na młodych drzewkach, przerywać. Zbierać opadły owoc, który można zużytkować; trzeba wyrabiać ocet, suszyć lub spasać inwentarzem. Gałęzie owocujących drzew podeprzeć. Drzewa nawozić gnojówką i nawozami sztucznymi. Zbierać liście, w których ulokował się szkodnik. Z jagód, malin, porzeczek, agrestu, grochu, fasoli szparagowej i t. p. poradźmy gospodyniom, aby narobiły soków, marmelad.

W pasiece wycinamy mateczniki, aby pszczoły dalej się nie roły, zmieniamy stare matki, podbieramy miód.

Co będą robił na wsi w cywilu. Zebrać zamówienia na nawozy sztuczne i zamówić je w najbliższej spółdzielni.

15 lipca przeczytać gospodarzom o zwycięstwie nad Krzyżakami pod Grunwaldem.

Lipiec — ostatek starej mąki wypiecz.

SIERPIEŃ

ma 31 dni

Dni		Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	S	Piotra w okowach	19 Makryny prp. Dija
2	N	N. M. P. Anielskiej	20 9 po S. Iliji pr.
3	P	Znal. Rel. św. Szczep.	21 Symeona prp. Iwana
4	W	Dominika w.	22 Marji Magdal.
5	Ś	M. B. Śnieżnej	23 Trofyma mcz.
6	C	Przemienienie Pańskie	24 Borysa i Hliba m.
7	P	Kajetana	25 Uszenie sw. Anny
8	S	Emiljana	26 Jeremotaja mcz.
9	N	Jana Vian. Romana m.	27 10 po S. Pantalejm.
10	P	Wawrzyńca m.	28 Prochora i in. apost.
11	W	Zuzanny	29 Kałynika mcz.
12	Ś	Klary	30 Syły i in. ap.
13	C	Hipolita i Kasjana mm.	31 Ewdokima prawet.
14	P	Euzebjusza b.	1 Serp. Proisch cz. Chr.
15	S	Wniebowzięcie N.M.P.	2 Peren. moszcz. Stef.
16	N	Joachima, Rocha	3 11 po S. Isaakja i pr.
17	P	Jacka w.	4 Mołodciw w Efezi
18	W	Heleny ces.	5 Eusygnja mcz.
19	Ś	Ludwika Toloż.	6 Preobraż. Hospodne
20	C	Bernarda op. Dk.	7 Dometija i Pasiwa
21	P	Joanny F. de Chantal	8 Emiljana aepisk.
22	S	Tymoteusza m.	9 Matija apost.
23	N	Filipa i Benicjusza	10 12 po S. Lawrentja
24	P	Bartłomieja ap.	11 Ewpała archid.
25	W	Ludwika kr.	12 Fotija i Anikity mcz.
26	Ś	M. B. Częst., Konst. m.	13 Maksyma isp.
27	C	Józefa Kalasantego	14 Micheja pror.
28	P	Augustyna b. w. Dk.	15 Uszenie presw. D. M.
29	S	Ścięcie św. Jana Chrz.	16 Perenes. neruk. Obr.
30	N	Róży Limańskiej	17 13 po S. Myrona mcz.
31	P	Rajmunda, Izabeli	18 Flora i Ławra mcz.

NOTATKI

*Nic świętszego w Polsce, jak granica,
A strzec granicy — to rycerska sprawa.*

Wincenty Pol.

Wskazania żołnierskie na sierpień.

Wymarsz na manewry.

Nie kupuj po drodze byle gdzie wędlin i lemonjady, bo się napewno strujesz. Idzie z pułkiem wasza spółdzielnia; ona ci dostarcza wszystko w dobrym gatunku i po niskiej cenie.

W marszu, w czasie krótkiego odpoczynku, siadaj w rowie i nogi kładź wyżej, aniżeli tułów. Gdy nagromadzona w nich nadmiernie krew odpłynie szybko, wypoczniesz prędzej.

Na wilgotnej ziemi nie siadaj, a lepiej się połóż na boku, inaczej nie zajdziesz daleko.

Na kwaterach uważaj na oporządzenie, bo łatwo coś zgubisz w sianie lub słomie.

Nie pal papierosów blisko chat i stodół.

Nie jedz niedojrzałych owoców, bo rozchorujesz się napewno.

Zanim położysz się spać, oczyść broń i oporządzenie, abyś nie musiał wstydzić się, gdy cię za niedopełnienie tego postawią pod karabin.

Wskazania dla rolnika na sierpień.

Co robić w ogóle. O ile w pobliżu są lasy, gdzie rodzą się grzyby, to należy porozumieć się ze Związkiem Spółdzielni Spożywców „Społem” Warszawa, ul. Grażyny 13, i zorganizować zborową dostawę tam suszonych grzybów. Może to dać po-każny dochód i zatrudnienie wielu ludziom na wsi.

W polu. Wykonać orki siewne pod oziminy, wywozić obornik pod oziminy i równo go roztrząsać. Nie przyorywać obornika głęboko. Podorywki sprzężynować i bronować. Nie pozwolić rosnąć chwastom ani zaskorupiać się ziemi. Pilnować, aby nie obrywano zielonych liści buraków. Wysiewamy kainit.

Inwentarz. Nie puszczać krów na wilgotną koniczynę; w razie wzdęcia, używać sondy, a w najgorszym razie trokara.

W ogrodzie. O ile nie mamy dobrego zbytu na owoce, suszymy je i przerabiamy na marmeladę, tylko dorodne owoce sprzedajemy. Zebrane nasiona warzyw i kwiatów wieszać w dogodnym miejscu.

Co będę robił na wsi w cywilu. W kółku rolniczem omówić sprawę zaopatrzenia się w nasiona siewne. Dobry gospodarz pamięta, że nie wolno ciągle siać jednym i tem samym ziarnem. Ustalić kolejność wypożyczania siewnika. Młócić zboże do siewu.

6 sierpnia omówić znaczenie Legjonów, które pod dowództwem Marszałka J. Piłsudskiego wyruszyły w tym dniu w bój o wolną Polskę w roku 1914.

15 sierpnia omówić zwycięstwo nad bolszewikami pod Warszawą (1920 r.).

Z sierpem w rękę witać sierpień — wiele uciech, wiele sierpień.

WRZESIEŃ

ma 30 dni

Dni		Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	W	Bronisławy, Idziego	19 Andreja Straty.
2	Ś	Stefana kr.	20 Samuilla pror.
3	C	Szymona Słupnika	21 Taddeja ap., Wassy
4	P	Rozalji	22 Ahatonika mcz. i insz.
5	S	Wawrzyńca Just. b. w.	23 Łuppa mcz.
6	N	Zacharjasza pr.	24 14 po S. Ewtycha
7	P	Anastazji, Reginy	25 Wartłomeja i Tyta a.
8	W	Narodzenie N. M. P.	26 Adrjana i Nattalji m.
9	Ś	Piotra Klawera	27 Pimena prp.
10	C	Mikołaja z Tolentynu	28 Mojseja prp. Awhust.
11	P	Prota, Jacka m.	29 Usikn. Hoł. Iw. Chr.
12	S	Imien. NMP, Gwidona	30 Aleksandra, Iw. i P.
13	N	Filipa	31 15 p. S. Poł. p. Pr. B.
14	P	Podwyż. św. Krzyża	1 1 Wer. N. Rik cerk.
15	W	Nikodema	2 Mamanta mcz.
16	Ś	Kornela, Cyprjan. msd.	3 Antyma swmcz.
17	C	Stygmat św. Franciszka	4 Wawyty swmcz.
18	P	Józefa z Kupert. s. d.	5 Zacharji i Elysawety
19	S	Januarego b. m. s. d.	6 Czudo sw. Arch. M.
20	N	Eustachego m.	7 16 po S. Sozontija m.
21	P	Mateusza ap. ew.	8 Rizdwo presw. Bohor.
22	W	Tomasza z Wilan.	9 Joakima i Anny
23	Ś	Tekli p. m.	10 Mynod. Mytrod, i N.
24	C	NMP. od wyk. niewol.	11 Teodory prp.
25	P	Bł. Ładysława z Gieln.	12 Aftonoma swmcz.
26	S	Cyprjana i Justyny	13 Kornylja swmcz.
27	N	Kosmy i Damjana mm.	14 17 p. S. Wozdw. Cz. K.
28	P	Wacława kr.	15 Nykyty włmcz.
29	W	Michała Archaniota	16 Ewfymji włmcz.
30	Ś	Hieronima Dk.	17 Sofiji W. N. L. mcz.

NOTATKI

Wskazania żołnierskie na wrzesień.

Wielkie ćwiczenia. Nie zdradzaj naszych tajemnic woj-skowych.

Gdy cię kto wypytuje o nową broń, szkolenie, dowódców i t. p. i aby cię pociągnąć za język powie, że ty, jako szeregowiec, napewno na tem się nie znasz, to mów z nim o pogodzie, urodzajach i słońcu, bo to może być szpieg. Jeżeli jest zbyt natrętny — przytrzymaj go i oddaj oficerowi lub starszemu pod-oficerowi.

Gdy piszesz do domu, nie podawaj adresu.

Nie pij wody dopóki jej nie zbada lekarz, bo o tyfus bardzo łatwo.

Lepiej śpij na słomie, aniżeli w cudzem łóżku.

Jeżeli nie trzeba, nie maszeruj przez zboża, ani okopowizny.

Trzymaj się zawsze czysto, bo tyle dziewcząt na ciebie patrzy, a w ich oczach żołnierz — to wielki pan.

Wskazania dla rolnika na wrzesień.

W p o l u. Orki siewne i siew powinny być wcześniej skoń-czone. Pamiętajmy, że żyto zawsze trzeba siać w rolę odleżałą. Pod oziminy nawozić azotniakiem, superfosfatem, a o ile nie daliśmy wcześniej kainitu, to wysiewamy sól potasową. Ziem-niaki kopać przy dobrej pogodzie, odrazu dokładnie przebierać, zgniłych ziemniaków nie pozostawiać na polu. Przyorujemy łubiny, seradełę, gdy osadziły strąki. Siał zboża zawsze najlepiej siewnikiem, gdyż mniej wysiewamy, a więcej zbieramy.

I n w e n t a r z. Do skarmianych zielonek dodawać krowom pasz treściwych. Przyzwyczajając krowy do paszy zimowej. Nad-miar zielonki kisić, przyda się na przednówku. Gdy krowa się zadławi ziemniakiem, użyć sondy i krowa ocaleje.

W o g r o d z i e. Kwaśny ogórki, pomidory, kapustę na użytek zimowy. Owoce układać w piwnicy (nie sypać na kupy), robić powidła i marynować.

C o b e d e ę r o b i ć n a w s i w c y w i l u. Na zebraniu kółka rolniczego czy gromady, omówić sprawę wspólnej sprze-daży zbóż. Pamiętajmy przytem, żeby nie sprzedawać pośred-nikom i każdy w pojedynkę, lecz wszyscy razem i za pośrednic-twem spółdzielni rolniczo-handlowej.

Wrześniowa słota: miarka deszczu, korzec błota.

**Młodzież, która ma czasem być perłą Narodu,
Do prawa i karności niech nawyka z młodu.**

Wincenty Pol.

Wskazówki żołnierskie na październik.

Odchodzisz do rezerwy. Oddaj w porządku wszystkie rzeczy wojskowe, wyczyszczone i w dobrym stanie.

Ubranie cywilne doprowadź do porządku lub napisz do domu, by ci przysłali inne.

Jeżeli oszczędzałeś i masz na księżeczce P. K. O. kilkadziesiąt złotych, to kup sobie nowy garnitur; niech się ucieszą i zadziwią w domu, żeś z wojska wrócił taki elegancki.

Pożegnaj dowódców i kolegów — zapisz sobie ich adresy. Będziesz miał kiedy czas — to napiszesz do nich.

Nie zapomnij pożegnać swej dziewczyny — pociesz ją, że wrócisz tu wkrótce na ćwiczenia rezerwy.

Wskazania dla rolnika na październik.

Co robić w ogóle. Ustalić, ile sztuk inwentarza możemy dobrze przetrzymać do przyszłych zbiorów; lepiej trzymać mniej, a dobrego, niż dużo, a zabiedzonego. Kopców nie przykrywać od razu szczelnie, dopiero po odparowaniu.

W polu. Sprzątamy resztę ziemniaków, buraki, marchew, kapustę. Wykonywamy orki zimowe, na ziemiach płytkich orkę pogłębić, nigdy orki zimowej nie bronować. Na łąkach wysiać kainit, superfosfat i azotniak. Liście buraczane, marchwi i kapusty kisić na zimę.

Inwentarz. Przy żywieniu liśćmi, dodawać koniecznie kredy szlamowanej. Nie zapominać o paszach treściwych, które trzeba zakupić zbiorowo w najbliższej spółdzielni. Konie żywić dobrze, gdyż jesienią mają bardzo ciężką robotę. Wybielić wszystkie budynki inwentarskie.

W ogrodzie. Warzywa dołować. Wysadki dołować w piasku. Późne owoce starannie ułożyć do piwnicy i pamiętać, że tam, gdzie mamy owoce, nie powinno być innych produktów. Nie zapominać o świeżem powietrzu w piwnicach. Sadzimy drzewa i krzewy owocowe.

Co będę robił na wsi w cywilu. Wybrać kandydatów do tych szkół roln., które rozpoczynają naukę w październiku.

Przypomnieć gospodarzom, aby nie trzymali pieniędzy za sprzedane produkty w domu, lecz zawsze, nawet na dni kilka, składali je w kasie Stefczyka lub P. K. O. — Postarać się wspólnymi siłami o kupno radja. — Zorganizować wieczory samokształceniowe. — Zaprenumerować kursy korespondencyjne Staszica. — 29 października przeczytać zebraniem o bitwie Legjonów pod Mołotkowem (1914 r.).

Październik, bo październik baba z Inu cierliq bierze.

LISTOPAD

ma 30 dni

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki		Kalendarz grecko-katolicki
1	N Wszystkich Świętych	19	22 po S. Joila pror.
2	P Dzień zaduszny	20	Artemija włmcz.
3	W Huberta b.	21	Ilarjona wł. prp.
4	Ś Karola Boromeusza	22	Awerkija episk.
5	C Zacharjasza i Elżbiety	23	Jakowa apostoła.
6	P Leonarda, Feliksa	24	Arety i insz. mcz.
7	S Amaranta, Nikandra	25	Markijana i Martyrij.
8	N Gotfryda i Maura	26	23 po S. Carja Chryst
9	P Teodora	27	Nestora mcz.
10	W Andrzeja z Awelinu	28	Paraskewji wmcz.
11	Ś Marcina b.	29	Anastazji, Awramija
12	C Marcina pap. 5 Br. P.	30	Zynowija, Zynowji m.
13	P Stanisława Kostki	31	Stachija, Amplija in.
14	S Józefata b. m.	1	Łyst. Kosmy i Dam.
15	N Leopolda, Gertrudy	2	24 po S. Akyndyna
16	P M. B. Ostr., Edmunda	3	Akepsima mcz.
17	W Grzegorza C., Salomei	4	Joanikija W. prp.
18	Ś Romana m.	5	Hałaktijona mcz.
19	C Elżbiety	6	Pawła episk.
20	P Feliksa Wal.	7	Jerona i insz. mcz.
21	S Ofiarowanie N. M. P.	8	Sobor. sw. Achr. M.
22	N Cecyliji p. m.	9	25 po S. Onysyfora
23	P Klemensa pap.	10	Erasta i insz. apost.
24	W Jana od Krzyża Dk.	11	Myny, Teodora
25	Ś Katarzyny p. m.	12	Josafata episk. s.
26	C Jana Berchm., Konrada	13	Joana Złotoutaho
27	P Walerjana	14	Fyłypa apostoła
28	S Zdzisława, Mansweta	15	Hurija i insz. mcz.
29	N Saturnina i Filemona	16	26 po S. Mateja ap.
30	P Andrzeja ap., Justyny	17	Hryhorja ep. cudotw.

NOTATKI

Żołnierz powinien być srogim dla nieprzyjaciół, ludzkim i łagodnym dla swoich.

Józef Poniatowski.

Wskazania żołnierskie na listopad.

Jeżeliś dobrze pracował, to jesteś już w szkole podoficerskiej.

Ucz się niedużo, ale codziennie. Napisz do domu, niech i oni będą z ciebie dumni.

Czasu nie będziesz miał wiele. Na naszywki trzeba uczciwie zapracować.

Otwiera się świetlica. Idź do niej — zapisz się do czytelnicy i powitaj panie z Białego Krzyża. Nie widziałeś ich już parę miesięcy.

Weź książkę o powstaniu listopadowym 1831 roku. Dowiesz się, jak dzielnie wtedy biło się wojsko polskie — tacy sami żołnierze, jak i ty.

Wskazania dla rolnika na listopad.

Co robić wogóle. Uporządkować, wyreperować i naoliwić narzędzia. Komposty przerobić. Luźnie, drabiny pochować. Kopce przykryć cieplej, uważać na dostęp powietrza dla zakopcowanych bulw.

W polu. Kończymy uprawę pod jarzyny. Oziminy i koniczyny lekko wypasać w czasie suchym, mroźnym. Sprawdzić, czy przegony i rowy dobrze odprowadzają wodę, o ile nie — poprawić je. Pola wapnujemy lub marglujemy.

Inwentarz. Żyć inwentarz na podstawie opracowanych norm. Nie żałować szczotki, zgrzebla, ściółki, spacerów i powietrza.

W ogrodzie. Przyorywamy obornik pod jarzyny, przykrywamy na zimę róże. Zabezpieczać letnie kwiaty doniczkowe.

Miejsce, gdzie ma być w przyszłym roku rozsadnik, przykrywamy dość grubo gnojem. Pnie młodych drzewek okracamy prostą słomą lub jałowcem, aby ich nie ogryzły zajęce. Po pierwszych silnych mrozach, ścinamy zrazy z tych drzew owocowych, które włosną będziemy chcieli przeszczyć.

Co będę robił na wsi w cywilu. Na zebraniu kółka rolniczego omówić potrzebę zorganizowania Koła Gospodyń Wiejskich.

Zamówić spółdzielczy kalendarz rolniczy na rok przyszły. Przerabiać wspólnie kurs Staszica.

11 listopada przypada rocznica odzyskania Niepodległości (1918 r.). Zorganizować obchód tego dnia i objaśnić zebranym jego znaczenie.

29 listopada przypada rocznica wybuchu powstania listopadowego w 1830 roku. Pouczyć zebranych o tej rocznicy.

W listopadzie grzmi — rolnik dobrze śni.

GRUDZIEŃ

ma 31 dni

Dni	Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	W Eligjusza b., Natalji	18 Platona i Romana m.
2	Ś Bibjanny p. m.	19 Awdija pror.
3	C Franciszka Kkawerego	20 Hryhorja i Prokła p.
4	P Barbary p. m.	21 Wwed. w Ch. Prsw.
5	S Saby Op., Anastazji	22 Fylymona ap. Kekyllu
6	N Mikołaja b.	23 27 po S. Amfitocha
7	P Ambrożego b. Dk.	24 Kategoryny włmcz.
8	W Niepok. Pocz. N.M.P.	25 Kłymenta i Hryhorja
9	Ś Walerji, Leokadji	26 Alipija Słownyka
10	C N. M. P. Loretańskiej	27 Jakowa Pers. włmcz.
11	P Damazego, Sabiny	28 Stefana prp. mcz.
12	S Aleksandra m.	29 Paramona i Fitumen.
13	N Łucji p. m.	30 28 po S. Andreja P.
14	P Spirydjona b.	1 Hrudeń. Nauma pror.
15	W Walerjana b.	2 Awakuma pror.
16	Ś Euzebjusza, Albina, s. d.	3 Sofonija pror.
17	C Łazarza b.	4 Warwary, Iwana D.
18	P Gracjana, Wiktoryna	5 Sawy Oswiaszcz p.
19	S Urbana, s. d.	6 Mykołaja Archep.
20	N Teofila, Juljusza	7 29 po S. Ambrozija
21	P Tomasza ap.	8 Nep. Zacz. Pr. Bohor.
22	W Zenona m.	9 Patapija prp.
23	Ś Wiktorji p. m.	10 Myny, Ermogena in.
24	C Adama i Ewy	11 Danyita pror.
25	P Boże Narodzenie	12 Spirydjona episk.
26	S Szczepana m.	13 Ewstrat Awks. M.
27	N Jana ap. i ew.	14 30 po S. Łewkija in.
28	P Młodzianków	15 Ełewterja swmcz.
29	W Tomasza b. m.	16 Praotciw, Agheja
30	Ś Eugenjusza b.	17 Danyita pror.
31	C Sylwestra pap.	18 Sewastjana i in. mcz.

NOTATKI

Podstawą armji jest dusza prostego żołnierza.

Józef Piłsudski.

Wskazania żołnierskie na grudzień.

Masz znacznie więcej wolnego czasu. Idź codziennie do świetlicy, zabawisz się w różne gry — poczytasz gazety, posłuchasz radja.

Popytaj kolegów, którzy się na tem znają, aby ci dobrze wyjaśnili, jak się używa aparatu radjowego i jak on działa.

Jeżeli nie masz raportów karnych — szykuj się na urlop świąteczny.

Postaraj się złożyć trochę grosza na książeczkę P. K. O. Jeżeli nie masz książeczki, to zapytaj tych, którzy mają, jak się ją nabywa. Na urlopie będziesz miał wydatki, to ci się bardzo przyda.

Przed świętami złóż życzenia swym przełożonym i kolegom. Prześlij też znajomym życzenia na pocztówkach.

Wskazania dla rolnika na grudzień.

Co robić w ogóle. Szufłować zboże w śpichrzu, opatrzyć lepiej kopce i pszczoły. Konie dobrze kuć. Wozić drzewo na opał i budulec.

W polu. Skorupę lodową na polach niszczyć, przepędzając po polu inwentarz. Kałuże z wodą, powstałą w czasie odwilży, odprowadzać. Nadmiar obornika wywozić i układać go w duże przyzmy, silnie ubijając; należy go także obłożyć grubo ziemią, aby nie było dostępu powietrza.

Inwentarz. Dbać o higienę przy cielieniu krów, cielęta od samego urodzenia żywić racjonalnie. Mleko i jaja sprzedawać tylko za pośrednictwem spółdzielni mleczarskiej i zbiornicy jaj.

W ogrodzie. W dni pogodne zbierać zeschłe owoce, wywozić odchody ludzkie i rozrzucić je równo, aby przemarzły na powierzchni.

Co będę robił na wsi w cywilu. Przygotować sprawozdanie koła rolniczego za cały rok. Zbierać zapisy na zakup nawozów sztucznych.

Ułożyć z gospodarzami plan pracy na nadchodzący rok. Przy darciu pierza i pracy na kołowrotkach słuchać radja. Radjo najlepiej słyszeć porą zimową.

Oplacić pisma na I kwartał przyszłego roku.

Wyszukać kandydatów do tych szkół rolniczych, które rozpoczynają rok szkolny w styczniu.

Mroźny grudzień i wiele śniegu — żyzny roczek będzie w biegu.

Jakim powinien być żołnierz i obywatel według wskazań Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Wszyscy przeżyliśmy dni bolesnego smutku i szczerego bólu.

Nie byliśmy razem w szeregach, bo jedni orali wtenczas zagony, inni pracowali przy warsztatach, lecz wszystkim jednakowo załomotały serca na wieść, że odszedł Człowiek niestrudzony, nieugięty Wódz, który przez Swoje życie zbudował ogromne dzieło — Polskę.

Zbudował Ją od fundamentów aż po stropy sklepień. Sam dobierał materiał i narzędzia, sam kładł twarde granity czynów i spajał je cementem krwi, aby gmach był wspaniały, potężny, wiecznie-trwały.

Narzędziem, którem Marszałek Józef Piłsudski budował Polskę, był żołnierz, a materiałem — czyny żołnierza.

Z marszów i walk, z potu i krwi, z blizn i mogił szarych, prostych żołnierzy — rosła Polska.

Nam nie przypadło w udziale być narzędziem Marszałka, zato spotkał nas zaszczyt pełnienia straży przy Jego dziele, służby w szeregach wojska, które On, w czasie gdy olbrzymie państwa rzuciły w bój miliony ludzi, tworzył jako „ubogi, niewielki domek żołnierza polskiego i nad nim postawił i wywiesił sztandar polski“.

Małeńki ten domek przebudował w wojsko potężne i wywalczył niem wolność, w której my mamy możliwość być żołnierzami i obywatelami.

Ale nosić imię żołnierza, obywatela — to nie wystarcza. Trzeba być takim, jak chciał Marszałek Piłsudski, który, budując Polskę, potęgę i byt Jej oparł na żołnierzu-obywatelu.

Żołnierz i obywatel to jedno, a wspólnem ich dobrem — Ojczyzna.

„Czy bogaty czy biedny, każdy musi spłacić dług Ojczyźnie. Tak, jak konieczna jest narodowi szkoła, tak samo konieczne jest przejście młodzieży przez wojsko. Każdy musi być do tego pociągnięty i tylko wówczas każda rodzina ma żołnierza, każdy żołnierz ma rodzinę w Ojczyźnie“.

Tak powiedział Marszałek Piłsudski. Tak, konieczna jest narodowi szkoła, ale tak samo konieczne jest przejście młodzieży przez wojsko, bo wojsko jest szkołą obywateli. Jest to szkoła niezwykła, jest to zawód inny, piękniejszy ponad wszystkie zawody, mający na celu wychowanie żołnierza-obywatela, jest to stan, o którym Marszałek tak mówi:

„Jeżeli porównamy wszystkie fache i wszystkie zawody, które ludzie wykonują, jeżeli porównamy wszystkie prawdy o pewnej jakiejś wartości człowieka w wykonaniu jego pracy, to jest jedna prawda, która żołnierza najwyżej stawia, jest jeden fakt niezaprzeczony, który się rzuca w oczy, że żołnierz jest tą istotą, która musi żyć i umierać nie dla siebie, a dla innych.“

Czyż może być coś wznioślejszego i piękniejszego, nad całkowite poświęcenie swej pracy i swego życia dla innych?

Marszałek Piłsudski stawia żołnierza polskiego na najwyższym szczycie, wyróżnia szarego żołnierza z pośród wszystkich obywateli, ale i nakłada na niego najwyższy obowiązek służenia społeczeństwu i Ojczyźnie, rozkazując:

„Niech każdy żołnierz, zaczawszy od najwyższego dowódcy, kończąc na najświeższym rekrucie, pamięta, że od jego sumiennosci w pracy, od jego wysiłku zależy, czy zabezpieczy narodowi to, czego po nas, żołnierzach, naród spodziewać się ma prawo — niezależność i pełną swobodę urzędzenia się po swojemu w wolnej Ojczyźnie.“

Nie wyróżnia Marszałek nikogo. Od najwyższego dowódcy do rekruta, który dopiero co przyszedł z miasteczka czy wioski, na wszystkich nakłada obowiązek sumiennosci i wysiłku w pracy dla narodu, aby ten naród mógł swobodnie i spokojnie żyć w wolnej Ojczyźnie i swoją pracą rozbudowywać dobro własne oraz bogactwo i potęgę państwa.

Zaszczytne jest życie żołnierza, wielka jest rola wojska, ale ogromny ciężar obowiązku, jaki spada na wojsko, musi dźwigać każdy żołnierz, spełniając ten obowiązek w codziennej pracy swej służby.

Marszałek Józef Piłsudski, gdy tworzył wojsko polskie, gdy hartował je w bojach, gdy je wychowywał i zamieniał w potęgę, poświęcał mu całe serce i przelewał w nie wielką Swą duszę, aby było silne, szlachetne, umiejące żyć i pracować dla Polski, jak On.

A całą tę siłę i wielkość wojska oparł na najprostszych i najsilniejszym fundamencie — posłuszeństwie i pracy, o których tak mówi:

„Wojsko ma dwie stałe podstawy dla swego codziennego życia. Pierwsza z nich — to rozkaz, rozkaz, wymagający posłuszeństwa; bez niego każde wojsko jest zerem i ulega szybkiemu rozkładowi. Druga — to służba, ciężka codzienna służba żołnierza“.

Rozkaz i posłuszeństwo. Wiemy, jak mało ludzi chce i umie słuchać. Ale w posłuszeństwie jest jedność, w jedności jest siła. Sekcja czy drużyna, kompanja czy szwadron, kierowane rozkazem i wykonywające rozkaz, spełnią każde nieprzekraczające ich sił zadanie, czy to w czasie pokoju, czy w czasie wojny.

„Rozkaz i posłuch, nakaz i mus, to sfera, w której obraca się wojsko“.

A praca, ciężka codzienna służba żołnierska?

Bez pracy niema nic. Każdy człowiek, aby żyć, musi pracować. Jeżeli nie pracuje sam, korzysta z pracy innych, ale wszystko, co mamy, pochodzi z ciężkiej, mozolnej pracy.

Jaka powinna być praca żołnierza?

Że jest ciężka, to wiemy. Ciężka i wymagająca poświęcenia. Bo jeżeli ktoś pracuje dla siebie, wie, że będzie miał z tego korzyść; jeżeli pracuje jako najemnik, wie, że otrzyma zapłatę. Żołnierz dla korzyści nie pracuje, zapłaty nie żąda. Wielka, wolna Ojczyzna, to jego wszystko — dla Niej pracuje i dla Niej żyje.

„Uczciwa praca na najskromniejszych stanowiskach, stałe poszukiwanie zgody ze swoim sumieniem jest jego cechą“.

Dla żołnierza niema stanowiska gorszego lub lepszego. Są stanowiska wyższe lub niższe, które żołnierz zajmuje według swych sił i zdolności, ale jednakowo sumiennie pełni służbę na każdym, od najniższego do najwyższego.

Służba w czasie pokoju jest przygotowaniem, wyszkoleniem do obrony kraju, do obrony milionów bezbronných braci. Dlatego musi być pełniona tak sumiennie, dlatego musimy jej poświęcić wszystkie siły i zdolności.

„Żołnierz swą pracą pokojową, doskonaląc rzemiosło żołnierskie, dać musi Polsce poczucie, że wszyscy obywatele kraju spokojnie pracować mogą, nie doznając trwogi i niepokoju, że jakakolwiek pięćdziesiątka ziemi ojczyznej stać się może pustynią czy ruiną od najazdu wroga“.

Od dokładnej, sumiennej pracy żołnierza zależy wyszkolenie, od wyszkolenia — wszystko.

Nie pomoże najnowocześniejsza broń, jeśli żołnierz będzie się z nią źle lub nieumiejętnie obchodził.

„Najlepsza maszyna wojenna nie jest nic warta, jeżeli człowiek ją popsuje złą, albo niechętną pracą; żadna praca wojenna nic nie daje, jeżeli człowiek jej nie prowadzi; zaś wszelkie błędy człowieka odbijają się natychmiast na skutkach jego pracy“.

Przedewszystkiem człowiek-żołnierz, a potem maszyna-broń. Żołnierz dobrze wyszkolony, karny,

zaopatrzone w nowoczesną broń, stanowi dopiero siłę, która potrafi walczyć i zwyciężyć.

To wszystko zdobywa się mozolną nauką, ćwiczeniami, codzienną pracą, która wre w oddziałach od świtu do nocy. Od tej nauki, od najdrobniejszego ćwiczenia, zależy wartość żołnierza na wojnie, bo „armja podczas wojny robi tylko to, czego jej nauczono w czasie pokoju. W czasie pokoju musimy nauczyć się różnych rzeczy, aby móc je wykorzystać, kiedy nastąpi czas walki orężnej“.

Jest jeszcze jedna rzecz, która stanowi o wartości armji, którą ocenił i ukochał Marszałek Józef Piłsudski — dusza prostego żołnierza, o której powiedział tak pięknie:

„Podstawą armji jest dusza prostego żołnierza; dopóki dusza ta jest silna, armja wytrzymuje dolę i niedolę, gdy dusza ta się załamie — upadek armji jest nieunikniony“.

Dumni jesteśmy, my, prości żołnierze, że na naszych duszach Wódz opiera siłę i wartość armji.

Dlatego też musimy je hartować i umacniać, aby, gdy przyjdzie ciężka próba w boju, dusze nasze, dusze prostych żołnierzy, wytrzymały dolę i niedolę, przyniosły naszej armji zwycięstwo.

„Najistotniejszą częścią „moralności“ wojska jest namiętne dążenie do zwycięstwa, do zgniecenia i ostatecznego pokonania nieprzyjaciela oraz wiara w powodzenie swego oręża i płynące stąd zaufanie do siebie, jako żołnierza“.

Tylko człowiek wierzący w osiągnięcie celu, ufający swym siłom, potrafi borykać się z losem i iść przez życie zwycięsko.

Żołnierz bez wiary, bez silnej woli, bez zwycięstwa w sercu, nigdy nie odniesie zwycięstwa w boju, nie będzie godzien nosić munduru, imienia żołnierskiego.

A Komendant Legjonów, Wódz Wojska Polskiego, nie takimi chce widzieć swych żołnierzy.

„Czy w ogniu na polu bitwy, czy w obcowaniu z otoczeniem, oficer i żołnierz ma się zachować tak, by w niczem na szwank nie naraził honoru munduru, który nosi, honoru sztandaru, który nas skupia. Ofiary krwawe, czy bezkrwawe, gdy trzeba, muszą być w tym celu złożone“.

Do wspólnej pracy, do wspólnego wysiłku, jaki muszą wykonywać żołnierze, konieczne jest koleżeństwo, braterstwo broni, które, jak łańcuch, łączy braci żołnierską w jedną wielką rodzinę.

Marszałek daje o niem taki piękny przykład z życia swoich legunów:

„Żołnierz polski, zgodnie ze swoją tradycją, obdarty, pół głodny, bosi i źle uzbrojony, ginął na straconym posterunku w imię wierności, płynącej z obowiązku nieopuszczania kolegów broni, znajdujących się w niebezpieczeństwie“.

Od koleżeństwa w czasie pokoju, które wymaga tylko trochę serca i szlachetności, aż do wielkiego poświęcenia z narażeniem własnego życia — takie

braterstwo chce widzieć Marszałek wśród swoich żołnierzy.

Takimi być musimy. Czy kto od pługą czy od warsztatu, ze wsi czy z miasta, w szeregu stojąc, ramię przy ramieniu, tworzy jedną całość, milion braci, gotowych zawsze poświęcić się jeden za drugiego.

Takim powinien być żołnierz według wskazań Marszałka Józefa Piłsudskiego, tylko taki żołnierz będzie także dobrym obywatelem. Bo praca nie kończy się w wojsku. Po opuszczeniu szeregów, tak samo ważna jest każda placówka pracy. I tu Marszałek opiera się na ludziach pracy, na ludzie robotniczym i włościańskim, mówiąc:

„Można pracować, opierając się na ludzie. Kocha on Ojczyznę. Robotnicy i włościanie byli żołnierzami niepodległości i wolności“.

Byli i będą zawsze. Po opuszczeniu szeregów, staną na posterunkach pracy i każdy swój obowiązek spełniać będą jako wzorowi żołnierze-obywatele.

Na co potrzebne jest Polsce silne wojsko?

Słyszymy nieraz, że przyczyną upadku naszego kraju w końcu XVIII stulecia było wielkie rozluźnienie obyczajów naszych przodków, niechęć obrony granic i t. p. Ten pogląd jest niesłuszny. Nie trzeba już gorszego rozluźnienia obyczajów, jakie w owym czasie opanowało Francję, Anglię i Niemcy, a przecież państwa te nie tylko nie upadły wtedy, ale jeszcze rozszerzały swe posiadłości.

Istotną przyczyną naszego upadku było to, że nasi przodkowie, choć potrafili w razie potrzeby walczyć jak lwy, to jednak nie doceniali znaczenia silnego wojska. Zamożni panowie nie chcieli uchylać podatków na wojsko, które bezpośrednio przed rozbiorem liczyło zaledwie 24 tysiące, chociaż ówczesne granice Polski były znacznie dłuższe, niż Polski współczesnej.

Wiadomo, że gdy kto chce psa uderzyć, to kij zawsze znajdzie. Tak też sąsiedzi nasi znaleźli różne wykrętne powody do podziału Polski i w ciągu niespełna 25 lat zniknęła Ona z mapy świata.

Że jednak większość narodu zawsze zdrowo myślała, że kochała swoją Ojczyznę i swobody narodowe, świadczy ten fakt, że jeszcze przed ostatnim rozbiorem Polski, t. j. w 1794 r., naród pod wodzą Kościuszki poszedł do powstania. W pragnieniu wolności staje cała Polska w szeregach napoleońskich, później w 1831 r. szuka wyzwolenia Ojczyzny, w 1848 r. rzucają się w wir walki bracia Wielkopoleanie, wreszcie przychodzą straszne zmagania z najeźdźcą w r. 1863 i 1905.

Jakież były wyniki tych krwawych zmagania? Oto naród stracił swych najlepszych synów, z których jedni ginęli w walkach, inni powoli umierali w katogach syberyjskich i austriackich. Dziesiątki tysięcy Polaków osiedlano na Syberji i Kau-

kazie. Wreszcie zabierano powstańcom majątki, a konfiskaty te wynoszą ogromną cyfrę, bo około 10 milionów hektarów ziemi, zabranej najdzielniejszym Polakom.

Tak karano powstańców. Ale zaborcy karali również i innych obywateli, ciągnąc z zabranego kraju wszystkie dochody do Berlina, Wiednia i Petersburga. Kraj, z natury bogaty, ubożał, ludność musiała wysługiwać się zaborcy i w obcych mundurach bronić interesów swych wrogów.

Piszemy o tem wszystkim, aby jaskrawo przedstawić skutki nierozwagi naszych przodków w sprawach związanych z obroną kraju. Zresztą sami zapewne zauważyliście, czytając dzieje Polski, że wtedy, gdy miała ona silne wojsko, jak np. za Jagiellonów i za Batorego, była i bogata i potężna. Wszak czasy zygmuntofskie noszą nazwę „złotego wieku”. Wtedy wszystkie ludy Europy szanowały nas, wtedy wszyscy się z nami liczyli, wtedy bowiem byliśmy silni pod względem wojskowym.

Dziś, po odzyskaniu Niepodległości, musimy uczynić Polskę taką, jaką była w XVI stuleciu, i dlatego też powinniśmy mieć bardzo silne wojsko.

Jest ono, jak widzimy, jakby fundamentem naszego istnienia. Jak dom, im jest wyższy, tem musi mieć potężniejsze fundamenty, tak i wielki gmach naszego blisko 34-miljonowego państwa musi również mieć silny fundament — to znaczy silne wojsko.

To wojsko, po odzyskaniu naszej Niepodległości, stworzył prawie z niczego nasz Wódz — Józef Piłsudski. On tchnął w nie ducha Łokietka, Czarnieckiego, Chodkiewicza, Kościuszki i Traugutta. Musi więc to wojsko nasze godnie odpowiedzieć myślom swego Twórcy. Musi być dzielne, potężne i zawsze gotowe do ofiar.

Pamiętajmy, że silne wojsko — to podstawa spokojnej pracy obywateli i bezpieczeństwa całego kraju, silne wojsko — to gwarancja trwałości naszych granic, silne wojsko — to szacunek u sąsiadów, zarówno przyjaciół, jak i nieprzyjaciół, silne wojsko — to podstawa rozwoju mocarstwowego naszej Ojczyzny.

Uposażenie podoficerów i szeregowców pełniących obowiązkową służbę czynną oraz nadterminowych.

Uposażenie zasadnicze.

Uposażenie zasadnicze podoficerów i szeregowców pełniących obowiązkową służbę czynną oraz nadterminowych składa się z żołdu, wyżywienia, wyekwipowania w naturze, które pozostaje własnością Skarbu Państwa, i zakwaterowania.

Żołd jest płatny co dziesięć dni (dekadami) zgóry i wynosi na dekadę:

dla starszego sierżanta, starszego bosmana	
i równorzędnych	zł 3,—
dla sierżanta, bosmana i równorzędnych	„ 2,58
dla plutonowego, starszego marynarza-ochotnika, bosmanmata i równorzędnych	„ 2,15
dla kaprala, marynarza-ochotnika, mata i równorzędnych	„ 1,70
dla starszego szeregowca, starszego marynarza z poboru i równorzędnych	„ 1,07
dla szeregowca, marynarza z poboru i równorzędnych	„ 0,85

Podczas pobytu w szpitalu przysługuje żołd w pełnym wymiarze, o ile choroba powstała z przyczyn związanych z pełnieniem służby lub z powodu epidemii panującej w wojsku; w przeciwnym razie, żołd na czas pobytu w szpitalu podlega zmniejszeniu.

Podoficerowie i szeregowcy nadterminowi otrzymują oprócz żołdu dodatek płatny miesięcznie zgóry, który wynosi: dla nadterminowych wojska — zł 45, a dla nadterminowych marynarki wojennej — zł 58 miesięcznie.

Tytułem wyżywienia przysługuje dzienna racja żywności z kotła, a w wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych względami służbowymi lub osobistymi — strawne w gotówce w wysokości zależnej od miejscowości.

Otrzymującym strawne w przypadkach uzasadnionych względami służbowymi przysługuje ponadto dodatek na wyrównanie cen rynkowych i koszty przyrządzenia strawy w wysokości 100 % strawnego.

Dodatki.

Nazwa dodatku	Norma	Za jaki okres czasu	Otrzymują
Do-datek dla pełniących obowiązkową służbę czynną dla nadterminowych	125% żołdu	deka-dami	posiadający stałą przynależność służbową na obszarze w. m. Gdańska
lokalny	125% dodatku do żołdu	miesięcznie	
Do-datek dla pełniących obowiązkową służbę czynną dla nadterminowych	zł 1,75	dziennie	należący do stanu czynnego jednostek biorących udział w walce
bojowy	zł 3,50	dziennie	

Nazwa dodatku	Norma	Za jaki okres czasu	Otrzymują
Do-datek dla pełniących obowiązkową służbę czynną dla nadterminowych	zł 0,80	dziennie	pełniący służbę na obszarze wojennym lecz nie biorący udziału w walce
	zł 1,75	dziennie	
Dodatek dla żołnierzy żandarmerji	zł 0,40	dziennie	pełniący służbę w żandarmerji w drugim okresie szkolenia
	zł 0,30	dziennie	
	zł 0,25	dziennie	

Nazwa dodatku	Norma	Za jaki okres czasu	Otrzymują
Dodatek dla kierowców	zł 0,25	dziennie	Kierowcy i pomocnicy kierowców samochodowych za każdy dzień pracy przez co najmniej 8 godzin łącznie z postojami poza garażem, o ile za dany dzień nie przysługują diety podróżne lub dodatek ćwiczebny; przyznanie tego dodatku zależy od uznania władzy przełożonej
Dodatek ćwiczebny	zł 0,25	dziennie	Nadterminowi biorący udział w ćwiczeniach, manewrach, koncentracjach i zawodach poza swym garnizonem oraz przydzieleni do obozów przysposobienia wojskowego i wychowania fizycznego poza swym garnizonem

Nazwa dodatku	Norma	Za jaki okres czasu	Otrzymują
Dodatek asystencyjny	75% ₀ diety podróźnej	dziennie	Wezwani do pomocy władz cywilnych i pełniący w tym celu służbę poza swym garnizonem bez względu na ilość godzin albo w obrębie swego garnizonu ponad 12 godzin
Dodatki za zaokręgowanie	zł 0,80	dziennie	st. bosman,
	zł 0,60	„	bosman i mat nadterminowy
	zł 0,50	„	bosmanmat i st. marynarz nadterminowy
	zł 0,40	„	mat i marynarz nadterminowy
	zł 0,25 zł 0,20	„ „	st. marynarz marynarz

Nazwa dodatku	Norma	Za jaki okres czasu	Otrzymują	
Dodatki za zaokrętowanie	zł 1,40	dziennie	st. bosman,	
	zł 1,05	"	{ bosman i w kampanji na jednostkach pływających podwodnych	
	zł 0,90	"	{ mat nadterminowy i st. marynarz nadterminowy	
	zł 0,70	"	{ mat i marynarz nadterminowy	
	zł 0,35	"	st. marynarz	
	zł 0,30	"	marynarz	
	zł 0,40	"	st. bosman	
	zł 0,30	"	{ bosman i mat nadterminowy	
	zł 0,25	"	{ bosmanmat i st. marynarz nadterminowy	
	zł 0,20	"	{ mat i marynarz nadterminowy	
	zł 0,17	"	st. marynarz	
	zł 0,16	"	marynarz	
				rezerwie na jednostkach pływających nadwod. i podwod.

Nazwa dodatku	Norma	Za jaki okres czasu	Otrzymują
Dodatki za zaokrętowanie	10% diety podróźnej	dziennie	Pobierający jeden z poprzednich dodatków podczas postoju w portach zagranicznych lub w porcie w. m. Gdańska
Dodatek za nurkowanie	zł 2,60	za godzinę	nurkowie
	zł 3,60	przebywania pod wodą	{ na głębokości do 10 m
	zł 4,60		{ na głębokości do 20 m
	zł 6,60		{ na głębokości do 30 m
			na głębokości ponad 30 m
Dodatek aeronautyczny	zł 157	mieсяcznie	Należący do personelu latającego aeronautyki wojska
	zł 117	"	" i marynarki wojennej — zależnie od rodzaju specjalności w personelu latającym i zaliczenia do odpowiedniej klasy w tej specjalności.
	zł 77	"	
	zł 44	"	
	zł 37	"	

Należności za podróże służbowe i za delegacje (odkomenderowania).

Odbywającemu podróż służbową lub delegację (odkomenderowanie) do miejscowości położonej poza garnizonem, w którym posiada on stałą przynależność służbową, przysługuje prawo przejazdu kosztem Skarbu Państwa, a ponadto, jeżeli odbywający podróż służbową lub delegację (odkomenderowanie) nie może korzystać z wyżywienia w naturze, otrzymuje on diety.

Diety w razie podróży służbowej wynoszą na dobę:
 dla podoficerów . . . . . zł 2,50
 dla szeregowców . . . . . „ 2,—

Diety w razie delegacji (odkomenderowania) wynoszą na dobę:

d l a	przez przeciąg pierwszych 2 tygodni	przez przeciąg następnych 6 tygodni	po upływie 8 tygodni
podoficerów . . .	zł 2,50	zł 1,75	zł 1,50
szeregowców . . .	„ 2,—	„ 1,40	„ 1,20

Zaciąg ochotniczy.

1. Zaciąg ochotniczy zarządza Minister Spraw Wojskowych. Ochotnicy mogą być przyjmowani do tych rodzajów wojska (marynarki wojennej), które określi Minister Spraw Wojskowych w zarządzeniu o zaciągu ochotniczym.

Ochotnicy mają prawo wyboru jednego z rodzajów wojska (marynarki wojennej), jeżeli odpowiadają warunkom ustalonym dla danego rodzaju wojska (marynarki wojennej), natomiast nie mają prawa wyboru formacji.

Dowódcy okręgów korpusów podają za pośrednictwem powiatowych komendantów uzupełnień do publicznej wiadomości, w jakim terminie i na jakich warunkach będzie przeprowadzony w danym roku zaciąg ochotniczy.

2. Do czynnej służby wojskowej może być w charakterze ochotnika przyjęty każdy, o ile:

- a) jest obywatelem polskim,
- b) ma ukończone 17 lat, a nie osiągnął jeszcze wieku poborowego (wiek poborowy rozpoczyna się z dniem 1. I tego roku, w którym podlegający powszechnemu obowiązkowi wojskowemu kończy 21 lat życia),
- c) jest fizycznie zdolny do czynnej służby wojskowej,
- d) przedstawił urzędowe poświadczenie nienagannego prowadzenia się,
- e) jeżeli jest niepełnoletni, przedłożył pozwolenie ojca, względnie prawnego opiekuna na wstąpienie do wojska.

3. Osoby, mające zamiar odbyć czynną służbę wojskową w charakterze ochotników, powinny wnieść do powiatowej

komendy uzupełnień, właściwej dla miejsca zamieszkania, własnoręcznie napisane podanie, dołączając następujące dokumenty:

- a) poświadczenie obywatelstwa polskiego,
- b) metrykę urodzenia (w oryginale lub uwierzytelnionym odpisie),
- c) świadectwo nienaganego prowadzenia się, zalegalizowane przez powiatową władzę administracji ogólnej,
- d) jeśli zgłaszający się jest niepełnoletni, zezwolenie ojca lub prawnego opiekuna na wstąpienie do wojska, spisane protokółarnie we właściwym zarządzie gminy lub przedstawione w formie aktu notarialnego, bądź też w formie aktu pisemnego, uwierzytelnionego przez notariusza,
- e) ostatnie świadectwo szkolne (w oryginale lub uwierzytelnionym odpisie), szczególnie takie, które uprawnia do skróconej czynnej służby wojskowej,
- f) wystawione według wzoru zobowiązanie do odbycia czynnej służby wojskowej oraz do pozostania po ukończeniu tej służby jeszcze na przeciąg jednego roku w charakterze nadterminowego w formacjach wojska, o ile rozkaz o zaciągu ochotniczym tego wymaga, a na przeciąg dwóch lat w marynarce wojennej.

Nie obowiązuje to jednak władz wojskowych do zatrzymania kandydata w wojsku jako nadterminowego.

Warunek pktu f) nie dotyczy ochotników z prawem do skróconej służby wojskowej.

4. Podania o przyjęcie do czynnej służby wojskowej w charakterze ochotnika mają być wniesione do właściwej powiatowej komendy uzupełnień do dnia 1 maja.

Osoby, które po dniu 1 maja kończą średnie zakłady naukowe i uzyskują warunki do skróconej czynnej służby wojskowej, mogą wносить podania o przyjęcie na ochotnika najpóźniej do dnia 1 lipca.

5. Termin stawiania się ochotników przed komisją poborową będzie wskazywany w obwieszczeniach o poborze lub też w imiennem wezwaniu, przesłanem przez powiatową władzę administracji ogólnej.

6. Przegląd lekarski ochotników odbywa się na ogólnych zasadach.

7. Do czynnej służby wojskowej mogą być zasadniczo przyjmowani ochotnicy, których stan zdrowia odpowiada bez zastrzeżeń kat. A.

Minister Spraw Wojskowych może zezwolić na przyjmowanie pewnych kategorii ochotników zakwalifikowanych przez komisję poborową do kat. A przy istnieniu nieznacznych wad fizycznych, pozwalających na odbycie czynnej służby wojskowej w wybranym rodzaju wojska.

8. Po zbadaniu ochotników przez komisję poborową, powiatowy komendant uzupełnień zawiadamia:

- a) uznanych za zdolnych do czynnej służby wojskowej — o przyjęciu zgłoszenia,
- b) uznanych za niezdolnych do czynnej służby wojskowej jako ochotników — o nieprzyjęciu zgłoszenia, zwracając im jednocześnie dokumenty osobiste.

9. Ochotnicy uznani za zdolnych do czynnej służby wojskowej podlegają wcieleniu do szeregów na ogólnych zasadach.

10. Ochotników powołuje się celem odbycia czynnej służby wojskowej do wybranego przez nich ostatecznie rodzaju wojska lub do marynarki wojennej.

11. Ochotnicy zwolnieni z czynnej służby ochotniczej z jakichkolwiek powodów przed ukończeniem ustawowego jej okresu i przed osiągnięciem wieku poborowego, są obowiązani do stawienia się do poboru narówni z poborowymi ich rocznika.

Służbę odbytą w charakterze ochotnika zalicza się na poczet obowiązkowej czynnej służby wojskowej w stosunku dzień za dzień.

12. Ochotnicy, którzy odbyli ustalony dla nich okres czasu czynnej służby wojskowej, przechodzą do rezerwy z rocznikiem, z którym zostali wcieleni do szeregów i są wolni od obowiązku stawienia się do poboru z ich rocznikiem poborowym.

13. Prawo do skróconej służby czynnej nabywają ochotnicy, którzy ukończyli:

- a) szkołę średnią ogólnokształcącą, państwową albo prywatną mającą prawa szkół państwowych, albo
- b) inną szkołę krajową lub zagraniczną, państwową lub prywatną, którą Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego uzna za równorzędną ze szkołą średnią ogólnokształcącą, t. j. złożyli egzamin dojrzałości gimnazjalny lub seminarjalny, w innych szkołach zaś ustanowiony w nich prawnie egzamin końcowy.

Poza tem w całości dotyczą ich postanowienia podane wyżej.

Jak zostać podoficerem zawodowym.

Poborowy przybywający do wojska w celu odbycia obowiązkowej służby czynnej powinien zastanowić się, jak ma pokierować swoim losem, by służba wojskowa dała mu jak największe przygotowanie do dalszego życia.

Poborowy, który ukończył co najmniej 4 klasy szkoły powszechnej, może ubiegać się o pozostanie w wojsku w charakterze podoficera zawodowego.

Wówczas przebieg jego służby musi być następujący.

Po półrocznym wyszkoleniu podstawowym (rekruckiem), zostanie skierowany do pułkowej szkoły podoficerskiej, o ile w czasie dotychczasowej służby sprawował się nienagannie, wyróżniał się pilnością i starannością oraz posiada zdolność łatwego uczenia się.

Na sześciomiesięcznym kursie pułkowej szkoły podoficerskiej szeregowiec nabywa teoretycznych wiadomości dowódczych i Instruktorskich.

Ukończenie szkoły z b. dobrym i dobrym wynikiem oraz odbycie rocznej praktyki w charakterze instruktora lub dowódcy daje kapralowi lub starszemu szeregowcowi służby czynnej prawo do ubiegania się o przyjęcie do służby nadterminowej. W wypadku, jeśli kandydatem na nadterminowego jest starszy szeregowiec, to równocześnie z przyjęciem go na nadterminowego zostaje on awansowany do stopnia kaprała.

Nadterminowym może zostać podoficer służby czynnej posiadający, oprócz ukończonej pułkowej szkoły podoficerskiej, następujące warunki:

- a) kategorię „A” zdolności fizycznej do służby wojskowej,
- b) nieprzekroczony 25 rok życia,
- c) stan wolny,
- d) nie karany za przestępstwa lub przewinienia mogące świadczyć ujemnie o jego charakterze.

Nadterminowy podpisuje zobowiązanie do rocznej służby. Podanie o przyjęcie należy składać na 4 miesiące przed ukończeniem obowiązkowej służby czynnej.

Po rocznej służbie, nadterminowym, którzy tego pragną i na to zasługują, może być przedłużona służba na drugi rok. Podania należy składać na 4 miesiące przed ukończeniem pierwszego roku służby.

W ciągu drugiego roku służby nadterminowy musi ukończyć, z wynikiem pomyślnym, kurs instruktorski dla nadterminowych, aby nabyć jeden z warunków do mianowania podoficerem zawodowym.

W czasie służby nadterminowej, nadterminowi ukarani dwukrotnie karą aresztu lub jednorazowo najwyższym wymiarem kary aresztu przez przełożonego o uprawnieniach co najmniej dowódcy pułku, zwalniani są z wojska po odbyciu kary przed upływem zobowiązania do służby.

Podoficerem zawodowym może być mianowany nadterminowy po 2-ach lub 3-ach latach służby. Nadterminowy, który po 3-ach latach służby nie został mianowany podoficerem zawodowym musi być zwolniony do rezerwy lub przejść na stanowisko cywilno-państwowe.

W wyjątkowych wypadkach, dowódca okręgu korpusu może zezwolić na pozostawienie nadterminowego na 4-ty rok służby nadterminowej, po upływie którego zostanie on mianowany zawodowym lub zwolniony do rezerwy.

Nadterminowi, którzy nie mogą być mianowani podoficerami zawodowymi z uwagi na brak warunków lub ze względu na własną prośbę, mają pierwszeństwo do uzyskania poparcia Ministra Spraw Wojskowych w staraniach o nadanie im posady w Policji Państwowej, Straży Granicznej lub Straży Więziennej.

By zostać podoficerem zawodowym, nadterminowy musi odpowiadać następującym warunkom:

- a) zdolność fizyczna kat. „A”,
- b) ogólna opinia co najmniej dobra,

- c) nieprzekroczony 27 rok życia,
- d) ukończenie z wynikiem pomyślnym kursu instruktorskiego,
- e) stan wolny,
- f) wykształcenie w zakresie 7 klas szkoły powszechnej.

Nadterminowi nie posiadający 7 klas szkoły powszechnej muszą złożyć deklarację, że w ciągu najbliższych 3-ach lat po mianowaniu uzyskają wymagany cenzus z zakresu III stopnia nauczania, w przeciwnym wypadku zostaną zwolnieni z wojska.

Prawa emerytalne nabywa podoficer zawodowy po przesłużeniu 12 lat kalendarzowych w służbie zawodowej, gdyż doliczona mu zostaje obowiązkowa służba czynna i służba nadterminowa.

W wypadku nieprzedłużenia służby podoficerowi po upływie 12 lat na dalszy okres oraz nieuzyskania stanowiska cywilno-państwowego, zostaje on przeniesiony w stan spoczynku, posiadając minimum praw emerytalnych w wysokości 40% uposażenia. Prawa emerytalne w tej samej wysokości nabywa podoficer zawodowy po nieprzerwanej 5-letniej służbie wojskowej w razie utraty zdolności fizycznej do służby i otrzymania na komisji rewizyjno-lekarskiej kategorii „E” zdolności fizycznej.

Podoficer zawodowy w czasie 12-letniej służby zawodowej może awansować, posiadając warunki do awansu, na wyższy stopień po przesłużeniu:

w stopniu kaprała	2 lat
„ plutonowego	2 „
„ sierżanta	3 „

w stopniu st. sierżanta od 4 do 5 lat, zależnie od grupy podoficerów zawodowych, do której został zaliczony.

W związku małżeńskie mogą wstępować podoficerowie zawodowi posiadający stopień co najmniej plutonowego, ukończone 26 lat życia i co najmniej 4 lata służby zawodowej.

Wskazania dla rezerwisty.

Honor żołnierski wymaga, aby rezerwista dochował swojej przysięgi.

1. Rezerwista jest wierny Bogu, wyznaje wiarę ojców swoich i według niej żyje.
2. Rezerwista jest wierny Matce Polsce. Broni Jej od wrogów zewnętrznych i wewnętrznych. W czasie pokoju nie szczędzi dla Niej trudów i ofiar.
3. Rezerwista jest wierny obowiązkom swojego stanu. Wypełnia je uczciwie i sumiennie, jak nakazuje honor żołnierza-obywatela.
4. Rezerwista jest dobrym synem, oddanym i wiernym mężem, troskliwym bratem i ojcem.
5. Rezerwista jest gorliwym i roztropnym budowniczym Rzeczypospolitej Polskiej. Bierze czynny udział w organizacjach społecznych mających na celu Jej potęgę, kulturę i oświatę.
6. Rezerwista w życiu osobistym i społecznym stosuje zasadę chrześcijańskiej miłości bliźniego, posiada życzliwość dla wszystkich, niesie chętną pomoc potrzebującym, stara się o jedność i zgodę w swoim otoczeniu.
7. Rezerwista nie da się złamać, ani zniechęcić trudnościami i walką o byt. W żadnym razie nie sprzeniewierzy się swoim obowiązkom i pozostanie wierny przysiędze, w czym dopomoże mu Bóg i święta Syna Jego męka.

Obowiązki rezerwisty.

Z chwilą gdy żołnierz przekracza bramę koszar po ukończonej służbie czynnej, nie przestaje on jednak być żołnierzem. Żołnierz bowiem — to obrońca swego kraju, a bronić go trzeba tak długo, jak długo starcza nam sił.

A skoro tak jest, to jasno z tego wynika, że żołnierz w rezerwie powinien się stawić na każde wezwanie swych władz wojskowych. Wezwania te są trojaki:

1. wezwanie na ćwiczenia wojskowe,
2. wezwanie na zebrania kontrolne,
3. wezwanie po ogłoszeniu mobilizacji.

Rozpatrzymy je pokolei.

Dlaczego macie stanąć na ćwiczenia w rezerwie, wszyscy o tem dobrze wiecie. Trzeba na nie zgłosić się dlatego, by przypomnieć sobie te środki, jakie służą najskuteczniej do obrony kraju, a których was nauczono w wojsku.

Powtarzamy: „trzeba sobie przypomnieć”. Czyż bowiem lekarz, który od wielu lat zaniechał praktyki i nie interesuje się wiedzą lekarską, może być dobrym lekarzem? Z pewnością o niejednym szczególnie związanym ze swą sztuką mógł on zapomnieć, a to odbiłoby się smutnie na chorych.

Czyż więc żołnierz, któryby unikał ćwiczeń w rezerwie, mógłby w razie potrzeby skutecznie walczyć w obronie kraju?

Oto dlaczego trzeba stanąć na ćwiczenia wojskowe, stanąć zaraz, nie spóźniając się ani minuty.

Dobrze — powie ktoś — ale czemuż to nie można się spóźnić ani minuty na ćwiczenia?

A dlatego — odpowiemy — że w tak krótkim czasie szkolenia rezerwistów wykorzystana jest każda chwila. Spóźniający

się więc już nie będzie wiedział tego, co opuścił, a na powtórzenie ani też „dopędzenie” kolegów niema czasu. Czeką go więc po ukończonych ćwiczeniach odsiedzenie tych paru dni opóźnionych, a nadto kara za spóźnienie. Czyż więc warto się spóźniać?!

A teraz powiemy, dlaczego trzeba uczęszczać na zebrania kontrolne.

Dlatego, że zebrania te są niczem innym, jak sprawdzeniem waszej obecności pod tym adresem, pod którym na wypadek mobilizacji ma być wam doręczona karta mobilizacyjna. Wyobraźcie sobie, że ktoś zmienia adres, ale na zebrania kontrolne nie uczęszcza. P. K. U. posyła mu kartę powołania na ćwiczenia lub wezwanie mobilizacyjne np. do Piotrkowa, a on tymczasem siedzi w Gdyni. Taki bezład w czasie pokoju byłby zwiastunem przegranej wojny. Dobry więc obywatel-rezerwista stanie zawsze na czas na każde zebranie kontrolne.

Wreszcie każdy rezerwista będzie ściśle przestrzegał terminu i miejsca wezwania mobilizacyjnego, gdyż wie on dobrze, że od tego w znacznej mierze zależy powodzenie działań wojennych. Ale być punktualnym pod tym względem — to mało. Trzeba umieć zachować w tajemnicy, dokąd i kiedy się stawić po otrzymaniu wezwania mobilizacyjnego. Wróg bowiem, który wszędzie ma swych szpiegów, z łatwością może się domyśleć, kiedy będą gotowe oddziały, do których jesteście przeznaczeni, a znowu z tego, dokąd się macie udać, wywnioskuje, jakie są plany akcji wojennej. W związku z tym ostatnim punktem, rezerwista, gdy po otrzymaniu wezwania udaje się na miejsce swego przydziału, musi być trzeźwy, pijany bowiem łatwo wypaple wiele rzeczy, które mogą zaszkodzić bezpieczeństwu kraju.

Spełniając powyższe obowiązki, każdy rezerwista dowiedzie, że prawdziwie kocha swą Ojczyznę oraz dba o Jej bezpieczeństwo i całość. A wszak o to powinien zawsze troszczyć się każdy uczciwy obywatel polski.

Opieka państwowa nad powołanymi do służby wojskowej i ich rodzinami w czasie pokoju i wojny.

Wojsko, jako siła zbrojna Państwa, gwarantująca Jego własność i niepodległość, zawsze jest otaczane troskliwą opieką Narodu.

Spółceństwo łoży pieniądze na utrzymanie swego wojska, a Państwo troszczy się o zaspokojenie jego potrzeb duchowych i materialnych oraz opiekuje się rodzinami żołnierzy w czasie pokoju i podczas wojny.

W celu zapewnienia egzystencji rodzinom niezdolnym do pracy, Państwo przyznaje ulgi ich synom, o ile spełniali istotnie obowiązki jedynych żywicieli rodzin i odracza im służbę wojskową, względnie skraca ją nawet do pięciu miesięcy.

Prośba o odroczenie powinna być wniesiona najdalej do 14 dni po uznaniu poborowego za zdolnego do służby wojskowej.

Za niezdolnych do pracy członków rodzin uważani są przedewszystkiem: rodzice i dziadkowie, o ile ukończyli 60 lat, matki i babki samotne, o ile ukończyły 45 lat, chłopcy, o ile nie ukończyli 16 lat, oraz osoby płci żeńskiej, o ile nie ukończyły 18 lat życia. Poza tem ułomni i kaleki, których niezdolność do pracy i zarobkowania stwierdzona została przez kompetentne władze.

Wzbronione jest, na mocy ustawy, rozwiązywanie przez pracodawców umów o pracę, zawartych przed powołaniem

żołnierza do wojska, jeżeli jego stosunek służbowy (praca) w chwili powołania do odbycia służby wojskowej trwał nieprzerwanie co najmniej jeden rok.

Wiemy dobrze o tem, że żołnierz spełniający powinność woj-skową w czasie swojej służby jest pod każdym względem otoczony troskliwą opieką Państwa i pozostaje na całkowitem jego utrzymaniu. Prócz nauki rzemiosła wojennego, żołnierz uzupełnia nieraz w czasie służby także swoje wykształcenie, a więc uczy się, jak w szkole, jeżeli przed wstąpieniem do służby nie miał możności i odpowiednich warunków do zdobycia tych wiadomości, które są potrzebne dobremu obywatelowi. A im więcej jest żołnierz wykształcony, tem lepiej i łatwiej spełnia swoje obowiązki nietylko w służbie wojskowej, ale i w życiu cywilnem.

Dalszą troską Państwa jest zabezpieczenie bytu rodzinom żołnierzy rezerwy powołanych na ćwiczenia wojskowe. Więc niezależnie od tego, że żołnierz-rezerwista otrzymuje podczas ćwiczeń całkowite utrzymanie osobiste, rodzina jego (żona, dzieci, rodzice) w tym czasie korzysta z zasiłków pieniężnych.

Prawo do zasiłku trzeba zgłaszać w urzędach gminnych (lub zarządach miejskich) miejsca stałego zamieszkania.

Zgłoszenia uskutecznią się na blankiecie drukowanym, (wzór formularza „zgłoszenie prawa do zasiłku” podany jest w Dzienniku Ustaw Nr. 109 z 1927 r.), który powinien być wypełniony czytelnie atramentem, przyczem w każdej rubryce, trzeba podać bezwzględnie prawdziwe i wyczerpujące dane, ponieważ są one szczegółowo sprawdzane przez gminę. Urzędy gminne w ciągu 8 dni od daty zgłoszenia uskuteczniają pierwszą wypłatę zasiłku do rąk osoby zgłoszonej albo też wysyłają pieniądze za pośrednictwem urzędów pocztowych. Dalsze wypłaty dokonywane są w okresach tygodniowych, zdołu.

Trzeba jednak wiedzieć o tem, że nie posiadają prawa do zasiłku rodziny tych rezerwistów powołanych na ćwiczenia, którzy otrzymują nadal swoją płacę czy swój zarobek lub z jakiegokolwiek innego powodu nie doznają w swoich dochodach istotnego uszczerbku.

Nie należy się również zasiłek tym członkom rodziny powołanego, którzy posiadają wystarczające środki utrzymania. Chwilowa niemożność pracy lub zarobkowania ze strony powołanego bezpośrednio przed jego odejściem na ćwiczenia, wywołana chorobą lub brakiem pracy, nie wyklucza prawa jego rodziny do zasiłku.

Obowiązkiem ubiegającego się o zasiłek jest dostarczenie dowodu, że istnieją warunki uzasadniające prawo do otrzymania zasiłku.

Jeżeli żołnierz podczas pełnienia czynnej służby lub odbywania ćwiczeń jako rezerwista ulegnie nieszczęśliwemu wypadkowi i zostanie ranny (postrzał), wówczas, niezależnie od leczenia w szpitalu wojskowym do czasu wyzdrowienia, przedstawiany jest następnie przed komisję wojskowo-lekarską, która stwierdza jego niezdolność do pracy zarobkowej. W zależności więc od stopnia utraty tej zdolności, żołnierz taki otrzymuje po zwolnieniu z wojska rentę inwalidzką.

Niemniejszą również troską otacza Państwo żołnierza i jego rodzinę podczas wojny. Jest zupełnie zrozumiałe, że żołnierz walczący na froncie, ponoszący największy trud i składający swoje życie w obronie Ojczyzny, musi być przedewszystkiem należycie zaopatrzony, a więc odpowiednio ubrany i dobrze żywiony. Niemniej i rodzina tego żołnierza pozostaje wówczas pod troskliwą opieką Państwa, przeto może on być o nią spokojny i nie troszczyć się o zabezpieczenie jej bytu. Upewnią go o tem wiadomości otrzymane listownie od rodziny, z których

będzie wiedział o wszystkim, co się u niego w domu dzieje. A jak służba na to pozwoli, to i urlop otrzyma, do domu pojedzie i o wszystkim osobiście się przekona, a w miarę czasu i sam pomoże. Jeżeli gospodarstwo będzie odczuwało brak sił roboczych, to mu przydzielą do roboty jeńców, w miarę potrzeby i możności może otrzymać pomoc w inwentarzu martwym i żywym. Podczas wojny obowiązuje „Ustawa o świadczeniach podczas wojny”, która także dokładnie reguluje nabywanie (zakup) żywności i produktów dla wojska za zapłatą, z uwzględnieniem potrzeb własnych rolnika (zasiew, utrzymanie i inwentarz).

Rodziny robotnicze powołanych będą otrzymywały ze Skarbu Państwa zasiłki pieniężne. Przy zorganizowaniu źródeł zaopatrzenia w odzież, żywność i opał, celem zapewnienia potrzebnych zakupów po cenach umiarkowanych, zasiłek w zupełności wystarczy na utrzymanie.

Członkowie rodzin żołnierzy będą otrzymywały ze Skarbu Państwa zasiłki pieniężne. Przy zorganizowaniu źródeł zaopatrzenia w odzież, żywność i opał, celem zapewnienia potrzebnych zakupów po cenach umiarkowanych, zasiłek w zupełności wystarczy na utrzymanie.

Członkowie rodzin żołnierzy będą otrzymywały ze Skarbu Państwa zasiłki pieniężne. Przy zorganizowaniu źródeł zaopatrzenia w odzież, żywność i opał, celem zapewnienia potrzebnych zakupów po cenach umiarkowanych, zasiłek w zupełności wystarczy na utrzymanie.

Członkowie rodzin żołnierzy będą otrzymywały ze Skarbu Państwa zasiłki pieniężne. Przy zorganizowaniu źródeł zaopatrzenia w odzież, żywność i opał, celem zapewnienia potrzebnych zakupów po cenach umiarkowanych, zasiłek w zupełności wystarczy na utrzymanie.

Na tem jeszcze nie koniec. Pozostaje sprawa najaktualniejsza, a mianowicie pomoc ofiarom wojny. Wiadomo, że żołnierze, którzy zostali ranni podczas wojny, są leczeni w szpitalach wojskowych. Ci z pośród nich, których nie można było całkowicie wyleczyć, są inwalidami wojennymi i w zależności od

stopnia utraty swych zdolności do pracy (od 15% zdolności zarobkowej w górę) otrzymują ze Skarbu Państwa rentę inwalidzką. Ponadto inwalidzi otrzymują bezpłatnie protezy (aparaty ortopedyczne), zastępujące utracone członki i w miarę potrzeby korzystają z leczenia i doleczenia na koszt Państwa.

Inwalidzi wojenni są, słusznie zresztą, uprzywilejowani; korzystają z opieki społecznej, mają pierwszeństwo przy ubieganiu się o stanowiska (w zależności od swych kwalifikacji) w służbie państwowej i prywatnej. Mogą ubiegać się o uzyskanie koncesyj na sprzedaż tytoniu i t. d.

Rodziny (żona, dzieci) żołnierzy poległych podczas wojny lub zmarłych skutkiem odniesionych ran czy chorób — otrzymują pensję wdowią (żony) lub sierocą (dzieci).

Rodziny żołnierzy zaginionych otrzymują odpowiedni zasiłek do czasu ustalenia, czy zaginiony żyje, względnie do czasu odnalezienia go.

Rodziny jeńców wojennych, którzy bez własnej winy dostali się do niewoli, otrzymują również odpowiedni zasiłek.

Jak widzimy, Państwo, pomimo obowiązku każdego obywatela spełnienia swej powinności wojskowej w czasie pokoju jak również w czasie wojny, roztacza odpowiednią opiekę nad obywatelami spełniającymi ten obowiązek i nad ich rodzinami.

Strzeżmy się szpiegów!

Niema chyba takiego na świecie kraju, który miałby samych przyjaciół. Choćby to był kraj najspokojniejszy, to jeszcze i on ma wrogów, łasych, aby coś od spokojnego sąsiada uszczepić, a jakby się dało — to i wszystko mu zagarnąć. Rozbiory Polski w XVIII stuleciu i projektowany zabór Belgji przez Niemcy w czasie ostatniej wojny — są tego jaskrawym przykładem.

Otóż takie państwo, które chce zagarnąć cudzy kraj, powoli przygotowuje swe plany zaborcze. A więc stara się zożydzać ten kraj w oczach świata, pisząc o nim różne kłamstwa, stara się wpląnąć na zastój życia gospodarczego u upatrzonej ofiary i t. p. Ale przedewszystkiem takie zaborcze państwo stosuje jęszcze jeden środek, mianowicie — szpiegostwo.

Szpiegostwo jest tak stare, jak stare są wojny między państwami. W różnych wiekach różnie ono wyglądało, zawsze jednak sprowadza się do tego, że jedno państwo ma w drugim państwie zaufanych ludzi, którzy podpatrują, podsłuchują, zdobywają różne plany, np. twierdz, dowiadują się o tem, jakie w tamtym kraju porobione są wynalazki wojenne, np. samolotów wojskowych i t. p.

A jak to oni robią?

Różnie. Czasem w okolicy, gdzie mają się odbywać ćwiczenia z bronią nowego typu, zjawia się jakiś żebrak, gdzie indziej znowu młoda i przystojna malarka maluje sobie krówki, pasące się na trawie, ale zawsze tak jakoś się zdarza, że owa malarka upodobała sobie tylko te krowy, które się pasą akurat niedaleko świeżo wybudowanych schronów. Znowu gdzie indziej giną ważne plany mobilizacyjne, wykradzione wskutek niedopatrzania ze strony wojskowych, którym była powierzona nad nimi piecza. Najłatwiej zaś zdobywają szpiegdy potrzebne im wiadomości dzięki gadulstwu wojskowych. Więc siadają między żołnierzami, jadącymi np. na urlop. Żołnierze z różnych formacyj opowiadają sobie, że u nich jest taki nowy typ karabina maszynowego. Sprytnemu szpiegowi — to wystarczy. Wkrótce potem wrogie państwo, wiedząc o istnieniu tego typu karabinów, posyła drugiego szpiega, który ma tak długo się kręcić wśród żołnierzy tamtego kraju, aż wreszcie dostanie plan konstrukcji tego karabina.

Oczywiście, wysyłani są szpiegdy sprytni, przebiegłi, znający obce języki. Każdy taki szpieg jest niebezpieczny, najbardziej jednak niebezpiecznym szpiegiem jest kobieta.

Oto zjawia się przystojna kobieta wśród wojskowych. Zaczyna się od spojrzeń, potem znajomość, potem różne kuszące obietnice z jej strony, ale warunek: „dobrze, ale zdobędziesz mi plan konstrukcji tego nowego samolotu, który macie od 3 miesięcy“. Albo też: „wyciągniesz mi pewien planik z waszego sztabu“ i t. p.

W ten sposób zostaje usidlony nieraz najpoczciewszy człowiek i najlepszy żołnierz. Najczęściej taka zbrodnia szpiegostwa wychodzi najaw. Wtedy ten, który dopuścił się zdrady, ginie od kuli albo też na szubienicy, zaś szpieg, dzięki sprytowi, najczęściej uchodzi w bezpieczne miejsce, przeważnie zagranicę. Jakże zaś straty ponosi państwo na wykryciu jego planów obrony lub uzbrojenia — zbyteczne mówić.

Widzicie więc, jak trzeba być ostrożnym i opanowanym, obując z nieznanymi osobnikami, szczególnie kobietami. Dlatego też każdy żołnierz powinien pamiętać, aby

1. nigdy nie mówić w publicznych miejscach o sprawach wojskowych, nawet gdyby one nie wydawały mu się tajnymi,
2. nigdy nie prowadzić tajnych rozmów telefonicznie,
3. nie zawierać podejrzanych znajomości,
4. podczas ćwiczeń wojskowych unikać obcowania z osobami cywilnymi, a gdyby one zbytnio interesowały się stanem uzbrojenia wojska czy innymi sprawami wojskowemi — zameldować o tem swym przełożonym,
5. to samo uczynić w stosunku do różnych osób, które kręcą się w pobliżu obiektów wojskowych, w szczególności, gdy zachowanie ich wydaje się żołnierzowi podejrzane.

Co mówią sygnały wojskowe, gdy je trębacz wygrywa.

Teksty sygnałów każdy żołnierz powinien się wyczytać na pamięć, aby łatwiej zapamiętać melodię i zrozumieć ich znaczenie.

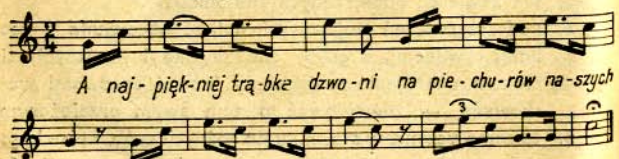
Pamiętajcie, że każdy sygnał — to rozkaz, który trzeba wykonać tak samo, jak ustny lub pisemny rozkaz dowódcy.

1. HASEŁO WOJSKA POLSKIEGO

Bra-cia do bi-twy nad-szedł czas, trą-ba do bo-ju wzy-wa nas, do
bo-ju, do bo-ju pos-piesz-my do bo-ju wraz!

2. ZAWOŁANIE PIECHOTY

A naj-pięk-niej trą-bkę dzwo-ni na pie-chu-rów na-szych
cześć. Cześć kró-lo-wej-wszys-tkich bro-ni, pie-cho-cie pol-skiej cześć.

3. ZAWOŁANIE KAWALERJI

Ka-ra-bi-nek, lan-ca to u-tań-ska broń.

4. ZAWOŁANIE ARTYLERJI

Niech-że świę-ta Bar-ba-ra z nas po-cie-chę ma.

5. ZAWOŁANIE MARYNARKI

Ma-ry-na-rzom cześć. Ma-ry-na-rzom cześć!
Ta-ka wo-la Bo-ża, by nam strze-gli mo-rza, cześć im cześć.

6. POBUDKA

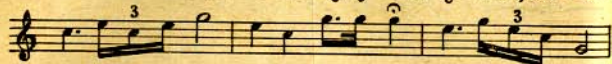

Już trę-bacz wrzast, ze snu zbu-dzić nas.
Hej, re-kru-ty wdzia-wać bu-ty, wsta-wać, wsta-wać czas! czas!

7. MODLITWA

O Pa-nie nasz, co o swe sy-ny dbasz, Ty łas-ką nas derz.

I bfo-go-sław nam Pa-nie Bo-że nasz. Wy-słu-chaj nasz głos,

hart du-szy nam daj, w pie-czy miej pol-ski kraj!

8. BACZNOŚĆ

A - ni mru - mru

9. ZBIÓRKA

Gdy kap-rał Chmurka krzyknie że zbiór-ka zbie-ga się wia-ra wmię.

10. ZMIANA WARTY

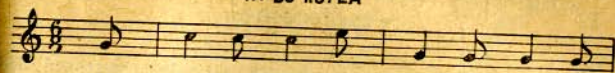

Raz, dwa, trzy. Ja od - da - ję od - bierz ty. Bo na

war-cie trza u - par-cie peł-nić słu-zbę ca-ty czas.

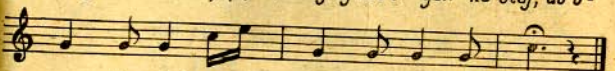
11. DO KOTŁA

Hej, hej trę - ba - czu łap me - na - zkę,

po gro - chów-kę pędź, nie graj! Do a - gon - ka staj, do a -

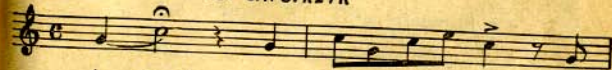
gon - ka staj, do a - gon - ka zna - mi staj!

12. ODTRĄBIONO

Ul - ży - ta mi.

13. CAPSTRZYK

A - dieu! Do - bra - noc dziew - czę me! Wy-

- po - cząc go - dzi się po tym znaj - nym dniu. Choć

mi - to gwa - rzy się, pó - żno już, czas do snu.

Najważniejsze wiadomości o Polsce współczesnej.

Odrodzona w 1918 roku Polska zajmuje przestrzeń 388 tys. 600 km kw. W rządzie państw europejskich stoi ona pod tym względem na 7-em miejscu, a wśród wszystkich państw świata — na 17-em

Granice Polski wynoszą ogółem 5.531 km z czego:

granica morska liczy 140 km

„ lądowa „ 5.391 „

W stosunku do poszczególnych państw, granica ta przedstawia się tak:

z Niemcami	— 1 912 km
z Rosją sowiecką	— 1 412 „
z Czechosłowacją	— 984 „
z Litwą	— 504 „
z Rumunją	— 349 „
z W. M. Gdańskiem	— 121 „
z Łotwą	— 109 „

Pod względem administracyjnym, Polska podzielona jest na 17 województw. Są to województwa: warszawskie, lubelskie, kieleckie, łódzkie, białostockie, nowogrodzkie, wileńskie, poleskie, wołyńskie, tarnopolskie, stanisławowskie, lwowskie, krakowskie, śląskie, poznańskie i pomorskie; 17-e województwo stanowi m. st. Warszawa.

Województwa dzielą się na powiaty, których jest w Polsce 264, te zaś — na gminy wiejskie, których liczba wynosi 3.143.

Ludność Polski liczy obecnie 33 miliony 400 tysięcy osób, podczas gdy w 1921 roku było jej 27 milionów, a w 1927 roku — 30 milionów 100 tysięcy. Widzimy, że naturalny

przyrost ludności w Polsce jest bardzo duży, gdyż wynosi on przeszło $12\frac{1}{2}\%$, podczas gdy w Niemczech — 4% , a we Francji zaledwie 1% . Pod względem ludności zajmujemy szóstę miejsc w Europie, a dziesiątą na całym świecie.

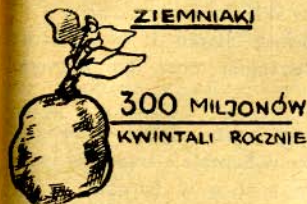

Zajęcia mieszkańców. Głównym zajęciem jest **rolnictwo**, którym trudni się przeszło 72% ogółu ludności. Rolnicy nasi posiadają 3 miliony 262 tysiące gospodarstw, przeważnie niewielkich. Okazuje się, że gospodarstw zajmujących nie więcej jak 2 hektary ziemi jest 1 milion 109 tysięcy, od 2 do 5 ha — 1 milion 102 tysięcy, a od 5 do 20 ha — 1 milion 45 tysięcy.

Gruntów ornych jest w Polsce 49% powierzchni całego kraju, a więc prawie jego połowa; lasy zajmują 22% , łąki i pastwiska — 17% , sady i ogrody zaledwie — $1\frac{1}{2}\%$. Zato dużo jeszcze mamy w Polsce nieużytków, bo $10\frac{1}{2}\%$ jej powierzchni.

W 1934 roku grunty orne dały 65 milionów kwintali żyta. Ziemiaków zbieramy 300 milionów kwintali rocznie. Uprawa tych ziemiopłodów stawia nas na trzecim miejscu w świecie.

Poważne miejsce w naszych zbiorach stanowią bu-
raki, gdyż zbieramy ich 33 miliony kwintali rocznie, potem
owies — 25 milionów kwintali, a następnie pszenica i jęcz-
mień.

Drugim z kolei zajęciem obywateli polskich jest górn-
nictwo, gdyż zatrudnia ono około 10⁰/₀ ludności. Dzieje
się to dzięki temu, że Polska posiada ogromne skarby podziemne
w postaci węgla, ropy naftowej, soli kamiennej, soli potasow-
wych i t. d.

Węgiel kamienny i brunatny znajduje się
na Śląsku oraz w Zagłębiu Dąbrowskim i Krakowskim. Ilość
tego węgla obliczana jest na 62 miliony tonn, a starczyć go
może na parę tysięcy lat!

Bogate pokłady ropy naftowej (około 160 miljo-
nów tonn) znajdują się w okolicach Borysławia, w Małopolsce
Wschodniej, sól kamienna w Wieliczce, potasowa —
w Kałuszu, cynk — na Górnym Śląsku i w Olkuszu;
ruda żelazna jest w kieleckim oraz na Górnym
Śląsku.

W produkcji węgla zajmujemy szóste miejsce w świecie,
w produkcji cynku — drugie miejsce w Europie a trzecie w świe-
cie, w produkcji nafty — trzecie miejsce w Europie.

A zatem pod względem bogactw naturalnych, znajdując-
cych się w ziemi oraz ich produkcji, Polska zajmuje jedno
z pierwszych miejsc w świecie!

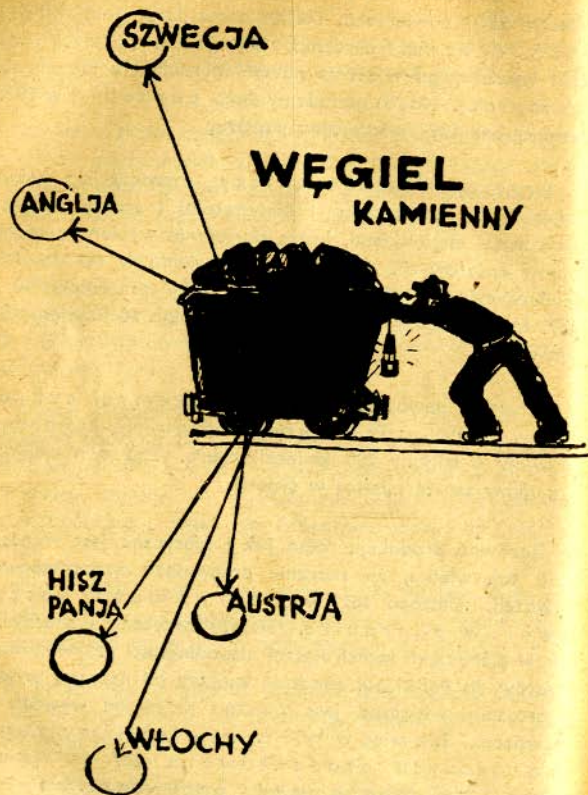
Górnictwo nie stanowi jednak jedyne go źródła naszego
przemysłu. Z innych jego gałęzi należy wymienić przemysł
drzewny, włókienniczy i cukrowniczy.

Ogromne lasy, zajmujące, jak powiedzieliśmy,
przeszło 22⁰/₀ powierzchni Polski, dostarczają nam wielką
ilość drzewa, zarówno idącego na potrzeby kraju,
jak i wywożonego w stanie nawpół obrobionym lub obrobio-
nym zagranicę. Nadto posiadamy dużo papierni; w 1933 r.
wyrobiły one 109 tysięcy tonn papieru.

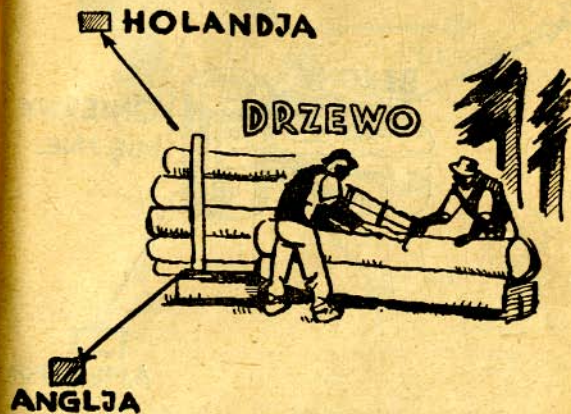
Przemysł włókienniczy rozwinął się głównie
w Łodzi, Bielsku Śląskim i Białymstoku i śmiało konkuruje
z wyrobami angielskimi, które skutecznie wypiera z różnych
rynków światowych. O wielkiem ożywieniu w tej dziedzinie
świadczą cyfry: w 1933 r. nasze fabryki przerobiły 50 ty-
sięcy tonn przędzy bawełnianej i około 10 tysięcy tonn
wełny.

Wreszcie poważnie rozwija się przemysł cukrow-
niczy. W 1933 r. Polska liczyła 64 cukrownie, które wypro-
dukowały 4 miliony 200 kwintali cukru. Pod tym względem
zajmujemy szóste miejsce w świecie.

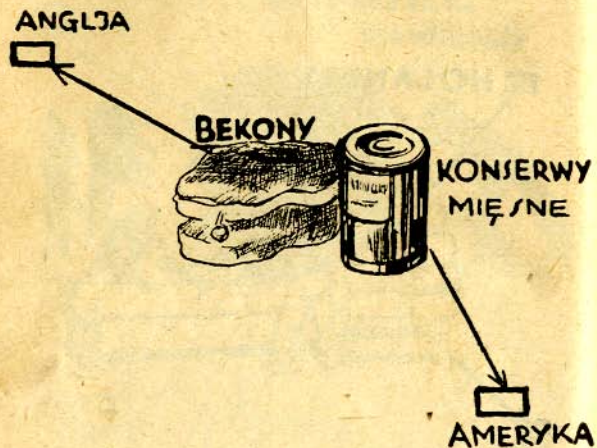
Zarówno produkcja rolna jak i fabryczna jest w naszym
kraju tak wielka, że znacznie przewyższa zapotrzebowanie
obywateli. Dlatego też wywozimy dużo naszych
towarów zagranicę. Należy przytem zaznaczyć, że
o ile w pierwszych latach naszej niepodległości przywóz obcych
towarów do Polski był znacznie większy od naszego wywozu,
to ostatnio widoczna jest znaczna przewaga wywozu nad
przywozem. Tak więc w 1933 r. wywieźliśmy z zagra-
nicę naszych produktów za 237 milionów
więcej, niż stamtąd przywieźliśmy ob-
cych towarów.

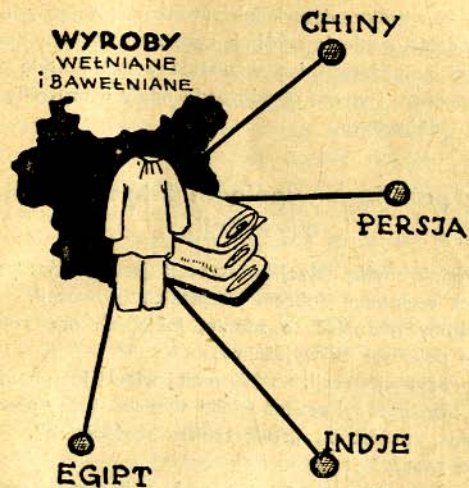
Jeśli chodzi o poszczególne nasze produkty, to interesującym będzie z pewnością dla naszych czytelników wiedzieć, dokąd głównie wysyła je Polska. Piszemy „głównie”, gdyż mniejszych odbiorców naszych towarów wymieniać nie będziemy.

A więc nasz węgiel idzie do Szwecji, Anglii, Hiszpanii, Włoch i Austrii, drzewo surowe — do Niemiec, drzewo napwót obrobione oraz wyroby drzewne — do Anglii i Holandji, bekony (specjalnie przyrządzone mięso wieprzowe) i jaja — do Anglii, konserwy mięsne do Ameryki, szyny i żelazo

do Rosji, jęczmień — do Belgji, przędza — do Rumunji i Chin, żyto — do Niemiec i Danji, wyroby wełniane i bawełniane — do Chin, Persji, Indyj i Egiptu, odzież do Indyj i Holandji, nawozy sztuczne — do Hiszpanji, trzoda chlewna — do Austrii i Niemiec, parafina — do Anglji, rury — do Argentyny i t. d.

Jak więc widzimy, po kilkunastu latach odzyskanej niepodległości Państwa towary nasze zdobyły sobie rynki całego świata.

Do tego jednak, aby kraj mógł się rozwijać pod względem gospodarczym, potrzebna jest oświata. W pierwszym rzędzie oświatę tę dają szkoły. Obecnie mamy w Polsce: szkół powszechnych — około 30 tysięcy, średnich — 765, ludowych szkół rolniczych — 138, zawodowych — 1 350, wreszcie wyższych uczelni — 24. Ogółem we wszystkich tych szkołach

zdobywa wiedzę 5 milionów 100 tysięcy dzieci i młodzieży. Jest to cyfra bardzo poważna; mimo to, z przykrością należy stwierdzić, że z braku odpowiednich środków pieniężnych około 900 tysięcy dzieci wcale do szkół nie uczęszcza. Miejmy nadzieję, że w ciągu najbliższych lat wszystkie dzieci polskie znajdą naukę w szkołach i w ten sposób będą miały utorowaną drogę do wiedzy i dobrobytu.

Państwo polskie — wspólnem dobrem wszystkich obywateli.

Przewodnią myślą nowej konstytucji jest zasada: państwo polskie jest wspólnem dobrem wszystkich obywateli.

Jak mamy rozumieć to zdanie, jakie ma ono znaczenie dla nas — pokrótce tu wyjaśnimy.

W starożytnej Grecji, na 300 mniej więcej lat przed narodzeniem Chrystusa, żył pewien wielki myśliciel, który powiedział o człowieku, że jest on „stworzeniem społecznem“.

Co to znaczy?

To znaczy, że natura człowieka wymaga, aby żył nie tylko dla siebie, ale i dla innych — dla rodziny, społeczeństwa, narodu. Istotnie, wielowiekowe doświadczenie poucza nas, że tam, gdzie ludzie pracowali nie tylko każdy dla siebie, ale łączyli się dla osiągnięcia wspólnych celów — bogacili się nie tylko oni, ale bogacił się również i potężniał cały kraj. Na potwierdzenie tego wystarczą dwa przykłady.

Danja, przed 70 jeszcze laty, należała do najbiedniejszych państw świata. I oto w połowie ubiegłego stulecia znalazło się kilku ludzi, którzy rzucili myśl zrzeszania się obywateli w kółka gospodarcze, spożywcze i t. p. Rzucone hasło znalazło zwo-

anników. I oto dziś Danja jest pierwszym krajem w Europie pod względem urządzeń gospodarczych. Niema tam niepieniężnych, niema tam biednych ludzi. A dlaczego? Bo pracują tam nie tylko dla siebie, ale i dla dobra całego państwa.

A oto drugi przykład. Japonja jest krajem ludzi, którzy z miłości do swej ojczyzny gotowi są do bezgranicznych poświęceń. Podczas wojny rosyjsko-japońskiej w 1904 r. powstała myśl, aby zablokować port, w którym znajdowały się rosyjskie okręty wojenne. Można to było uczynić jedynie przez zatopienie u wejścia do portu kilku starych okrętów japońskich, któreby stworzyły dla floty rosyjskiej barjerę nie do przebycia. Oczywiście, ci, którzy mieli zatapiać te okręty, skazani byli na pewną śmierć. I cóż powiecie? Oto, Japończycy ubiegali się wprost o zaszczyt przydzielenia im do tej samobójczej eskadry. Plan został wykonany. Zginęło wielu Japończyków, ale Rosja przegrała wojnę, Japonja zaś wyrosła na wielkie mocarstwo. Widzimy, że ci japońscy bohaterowie popełnili to patryjotyczne samobójstwo z myślą, iż śmierć ich jest potrzebna dla wspólnego dobra całego państwa.

Te dwa różne przykłady zmierzają jednak do jednego — do potwierdzenia prawdy, że państwo musi stać się wspólnem dobrem wszystkich obywateli. Dla niego więc, a nie tylko dla siebie, trzeba żyć i pracować. Dla niego trzeba poświęcić wolne chwile. I znowu objaśnimy wam to na przykładzie.

W gospodarstwie wiejskiem, obok gospodarza i jego żony, pracują ich dzieci i starszankowie — rodzice. Niech które z nich odmówi swej pracy na tej zasadzie, że grunt jest zapisany na ojca, co wówczas będzie? Wobec braku rąk roboczych, gospodarstwo zmarnieje. A kto straci? Wszyscy — i pracownicy i leniwi. A zatem w gospodarstwie potrzeba wspólnej pracy wszystkich i jedności, jeśli chcemy osiągnąć dobre wyniki.

Podobnie ma się rzecz z państwem, które jest jakby ogromnym gospodarstwem. Nie wolno nam mówić: „Wystarczy, gdy będę pracował dla siebie“. Nieprawda! Wcześniej czy później, państwo pozbawione pracy społecznej musi osłabnąć. A państwo słabe, czy to pod względem wojskowym, czy to pod względem gospodarczym, niezawodnie musi przyjść do upadku.

Oto, dlaczego każdy uczciwy obywatel powinien brać udział w pracy społecznej i myśleć, że w ten sposób przyczynić się może do wzrostu wspólnego dobra, jakim jest państwo.

Trzeba więc wspólnie zatroszczyć się o nową szkołę, o podniesienie wydajności roli, o dobre drogi, o czytelnie w każdej wsi, o silną flotę morską i powietrzną, o wspólną pracę z lekarzami, którzy walczą z chorobami, szczególnie zakaźnymi, i t. d. i t. d. — to wszystko bowiem przyczynia się do wzmocnienia naszego państwa oraz podniesienia go w oczach innych narodów. A przy tej pracy jedność jest niezbędna. Dlatego też dobrzy obywatele, do których żołnierze zaliczać się powinni, muszą zwrócić w tym kierunku wszystkie swoje wysiłki.

Każdego zaś z nich czeka to zadowolenie wewnętrzne, że i on również przyczynił się do tego, iż państwo polskie stało się istotnie wspólnym dobrem wszystkich obywateli.

Co nam dała nowa konstytucja?

Rozwój, dobrobyt i wielkość każdego kraju zależą przede wszystkim od tego, jakie ten kraj ma prawa i jakie ma rządy. Zdarza się nieraz tak, że kraj, który był potężny, podupada lub nawet ginie dlatego, że rządy sprawowały samowolnie jakiś nieuczciwy władca, albo odwrotnie — jakiś rozpasany parlament. Przykładem pierwszego rodzaju władzy jest starożytnie państwo rzymskie, które, choć było ogromne i potężne, upadło w parę wieków po Chrystusie; przykładem zaś drugiego rodzaju złej władzy jest Polska przedrozbiorowa, gdzie sejm miał nieograniczoną władzę, gdzie jeden głos mógł obalić najniezbędniejszą dla kraju ustawę. Wprawdzie ten lub ów król starał się utrzymać silną władzę, w szczególności zaś król Stefan Batory, ale udawało się to na krótko i kraj znowu pogrążał się w wirze bezrządu. A jaki był tego koniec — wszyscy wiemy. Polska upadła i długo, długo musiała czekać, zanim powstała do samodzielnego znowu bytu.

Odrodzona Polska wkrótce otrzymała konstytucję. Było to w 1921 r., kiedy kraj ociekał krwią po walkach na paru frontach. Musiała bowiem Polska bronić się przeciw Ukraińcom i przeciw Czechom, a przede wszystkim przeciw komunistycznej Rosji. A wiadomo, że tam, gdzie szczeka oręż, wszystkie inne sprawy idą na plan drugi. Stało się to i z tak bardzo ważną sprawą, jaką jest konstytucja. Uchwalona naprędce w 1921 r., dawała ona wielkie przywileje przedstawicielom narodu w sejmie. A że, jak wiadomo, ludzie niezawsze stawiają dobro publiczne nad osobiste, tak też miało się i z życiem naszego państwa po 1921 r. Kraj słabł, gdyż istotnym rządem był nie rząd, zatwierdzony przez Prezydenta Rzeczypospolitej, ale różne partie sejmowe, które często warcholiły, targując się z innymi partjami o wpływy, o różne nadania, o posady dla swoich ludzi i t. d. Zaczynało

się u nas dzieć to, co było przed rozbiorami, to, co się dzieje dzisiaj we Francji, gdzie naprawdę parlament jest silniejszy od rządu, który z jakiejś błażej przyczyny musi ustępować, ośabiając w ten sposób siły państwa.

Żeby złu zaradzić, pomyślano u nas o zmianie konstytucji na lepszą, t. j. taką, któraby ograniczyła rozwielenożniony nasz sejm oraz przekazała część władzy, jaką zwykłe ma rząd, głowie państwa — Prezydentowi Rzeczypospolitej. Jakoż te zamiary zostały wprowadzone w życie. W kwietniu ub. r. uchwalono nową konstytucję.

Cóż ona daje?

Daje ona Polsce silną władzę. Daje ją przedewszystkiem Prezydentowi Rzeczypospolitej, a to w tym celu, aby ważne zagadnienia państwowe, które były nieraz rozpatrywane i uchwalane nie pod kątem widzenia dobra kraju, ale interesów różnych partji, uchwalane w rozgorączkowaniu i nieraz na złość drugiej partji, aby — powtarzamy — te ważne zagadnienia państwowe mogły być rozstrzygane spokojnie, bez krzyku i gwałtu.

Otóż na podstawie nowej konstytucji, Prezydent Rzeczypospolitej może nie tylko zwoływać sejm i senat, ale również i rozwiązywać je, kiedy to uzna za potrzebne, np. gdyby partyjne zaognienia umysłów poselskich mogły szkodzić interesom kraju. Dalej może decydować o wypowiedaniu wojny i zawieraniu pokoju, może wydawać cały szereg zarządzeń czasowych, które u danej chwili uzna za wskazane albo za konieczne. Wprawdzie sejm i senat będą miały nadal głos w Polsce, gdyż są one wyrazicielami poglądów obywateli kraju, jednak, gdyby chciały one nadużyć swego stanowiska, wówczas działalność ich może być natychmiast ukrócona przez najwyższą władzę w Polsce — jej Prezydenta.

W ten sposób ta nowa konstytucja jest jakby naprawieniem zasadniczego błędu Polski przedrozbiorowej — Polski o słabej władzy. Gdy tamta Polska siłą rzeczy musiała upaść, bo nie mając wojska, którego organizacji sejmy nie chciały uchwalić, skazana była na łaskę i niełaskę swych sąsiadów, to nowa Polska staje wśród narodów świata pod znakiem silnej władzy państwowej, skupionej w rękę swego Prezydenta oraz silnego, dobrze wyszkolonego i wyposażonego w odpowiednią broń wojska, które w każdej chwili może odeprzeć wszelkie zakusy tego lub owego złego sąsiada Polski.

Silny rząd i silne wojsko — oto hasła, pod którymi Polska Józefa Piłsudskiego występuje teraz na widowni światowej. Idąc pod znakiem tych hasła, zmierza ona będzie do należnego jej mocarstwowego stanowiska wśród narodów świata, do potęgi, jaką posiadała za czasów Chrobrego, a w szczególności za czasów Zygmunatów: Starego i Augusta, kiedy to imię jej błyszczało światłem wielkości.

Do tej wielkości narodu, który niedługo będzie narodem 40-miljonowym, prowadzi nas nowa konstytucja.

Władze państwowe w Polsce.

Państwo Polskie jest rzącpospolita demokratyczną. Głową Państwa jest Prezydent Rzeczypospolitej. Sprawuje on władzę naczelną w Państwie oraz jest zwierzchnikiem jego sił zbrojnych.

Sejm i Senat stanowią władzę ustawodawczą.

Rząd stanowi władzę wykonawczą. Składa się on z 12 ministrów. Na czele rządu stoi premier, to jest pierwszy minister. Współpracownikami premiera są ministrowie: 1) spraw wewnętrznych, 2) spraw zagranicznych, 3) spraw

wojskowych, 4) wyznań religijnych i oświecenia publicznego, 5) sprawiedliwości, 6) skarbu, 7) przemysłu i handlu, 8) rolnictwa i reform rolnych, 9) pracy i opieki społecznej, 10) komunikacji, 11) poczt i telegrafów.

Nad działalnością ministrów czuwa Najwyższa Izba Kontroli Państwa.

Od decyzji poszczególnych ministrów można się odwoływać do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

Sądownictwo w Polsce stanowi jakby oddzielną całość. Sądy są niezależne, a to dlatego, że sprawiedliwość nie może być stronniczą, zależną od takich lub innych poglądów społecznych lub politycznych. Dlatego też sędziów mianuje Prezydent Rzeczypospolitej. Pierwszą jednostką sądową jest sąd grodzki, potem idzie — okręgowy, następnie — odwoławczy (apelacyjny), wreszcie Sąd Najwyższy.

Niezależnie od tych sądów, mamy w Polsce sądy pracy, które wydają wyroki w sprawach spornych między pracodawcami a pracownikami, a także sądy dla nieletnich, t. j. niepełnoletnich przestępców.

Należy tu jeszcze wspomnieć o sądach czyli urzędach rozjemczych. Są one powołane uchwałą Sejmu z 1933 roku do obrony rolników, przeważnie drobnych. Zadaniem ich jest ułatwienie rolnikowi pracy na roli i ustrzeżenie go przed lichwą, licytacjami i t. p.

Całe państwo polskie podzielone jest na województwa (wyliczamy je na innym miejscu), województwa na powiaty, powiaty na gminy zbiorowe. Ten ostatni podział istnieje dopiero od 1934 r. Wreszcie najmniejszą jednostką zbiorową w państwie polskim jest gromada.

Stanowisko sołtysa w gromadzie.

W myśl zeszłorocznej ustawy o gminach zbiorowych, najmniejszą jednostką zbiorową w państwie polskim jest pod względem prawnym gromada. Stanowi ją najczęściej oddzielna wieś, a czasem należą do niej i najbliższe kolonie, „wybudowania“, „przysiółki“ i t. p.

Na czele gminy zbiorowej stoi wójt, na czele gromady — sołtys. Wybiera go zebranie gromadzkie. Obowiązkiem gromady jest wybierać na sołtysa człowieka uczciwego, cieszącego się we wsi ogólnym zaufaniem i poważaniem, a nadto człowieka światłego, takiego, który lubi oświatę i potrafi ją szerzyć w swej gromadzie.

Zadaniem sołtysa jest z jednej strony wykonywać polecenia lub nakazy urzędu gminnego w sprawach administracji publicznej, a z drugiej — polecenia i uchwały gromady.

Do obowiązków sołtysa należy między innymi prowadzenie:

1. księzek uchwał rady gromadzkiej i zebrań gromadzkich,
2. księżki kasowej oraz księżeczki gminnej kasy pożyczkowo-oszczędnościowej albo też P. K. O.,
3. księżki rozkładu podatków należnych od członków gromady oraz kwitarjuszy poboru podatków,
4. księżki pochodzenia zwierząt (koni, krów i t. d.),
5. księżki zawierającej kontrolę osób nie należących do gromady, a czasowo w niej przebywających,
6. księżki rozkładu świadczeń szarwarkowych,
7. wszelkiego rodzaju księzek nakazanych do prowadzenia przez władze nadzorcze,
8. teczki spraw załatwionych, niezałatwionych oraz zawierających wnioski, jakie mają być rozpatrywane na posiedzeniach rady gromadzkiej, wzgl. na zebraniu gromadzkim.

Wobec tego, że pisma wysyłane przez sołtysa nie są numerowane, dobrze jest, jeśli będzie on robił sobie odpisy, choćby w skróceniu, tego, co wysyła, i odpisy te trzymał w osobnej teczce.

Nadto obowiązkiem jego jest trzymać te wszystkie książki i teczki w osobnej szufladzie czy też szafie pod zamknięciem, zaś klucz przechowywać w ukryciu.

Do innych obowiązków sołtysa należą:

1. na wysyłanych przezeń pismach odciskać pieczęć gromadzką obok swego podpisu,
2. mieć przed swym mieszkaniem tablicę opatrzoną godłem państwa i napisem „sołtys“,
3. mieć przed pomieszczeniem, gdzie urzęduje, tablicę do wywieszania ogłoszeń, rozporządzeń i t. p. Taka tablica powinna być odpowiednio zabezpieczona przed deszczem, śniegiem i wichrami. Nie można więc umieszczać tych ogłoszeń na jakimś słupie czy drzewie, gdzie po kilku godzinach już się widzi je porwane przez wiatr lub w inny sposób zniszczone.

Nadto sołtys może wywieszać przed pomieszczeniem, gdzie urzęduje, gazetę ścienną „Nowiny“, która wychodzi raz na tydzień w Warszawie (kosztuje miesięcznie 1 złoty).

Wynagrodzenie przynajmniej sołtysowi rada gromadzka lub zebranie gromadzkie, a gdyby nie posiadano na ten cel pieniędzy, to sołtys będzie je pobierał z funduszków gminnych.

Zastępcą sołtysa jest podsołtys, którego również obiera zebranie gromadzkie.

Podsołtys zastępuje sołtysa:

1. gdy ten jest nieobecny w gromadzie albo gdy jest chory,
2. po śmierci sołtysa lub też zrzeczeniu się przezeń tegoż urzędu,

3. w razie, gdyby sołtys dla tych czy innych powodów został zawieszony w spełnianiu swego urzędu.

Zarówno sołtys jak i podsołtys powinni pamiętać, żeby ich praca miała na celu wyłącznie dobro gromady. Jeśli o tem będą pamiętali, to przyczynią się nie tylko do dobrobytu swojej gromady i gminy, ale i całej Polski. Jej pomyślność i wielkość powinny być celem każdego świątłego obywatela.

Najwięksi Polacy na przestrzeni naszych dziejów.

Jesteśmy narodem znanym w dziejach od przeszło tysiąca lat. Na przestrzeni tego czasu mieliśmy bardzo wielu wybitnych królów, wodzów, uczonych, poetów, artystów i t. p. Dla pamięci naszych czytelników wymienimy tu tylko największych naszych rodaków, uznanych za takich bezsprzecznie przez wszystkich.

1. Bolesław Chrobry (967—1025). Pierwszy wielki budowniczy Polski. On to pierwszy zwrócił uwagę na znaczenie morza dla Polski i przyłączył do niej Pomorze, a nadto Ruś Czerwoną i Kijowską, Czechy i Morawy. Był to pierwszy koronowany król polski.
2. Bolesław Krzywousty (1086—1138). Nieustrudzenie przez 16 lat walczył o ponowne przyłączenie do Polski utraconego Pomorza. Wódz zdolny i nieustraszony.
3. Władysław Łokietek (1260—1333). Zjednoczyciel ziem polskich, rozdrobnionych między licznymi książętami, a zarazem twórca potężnej Polski. Odznaczył się niepospolitą wytrwałością: trzykrotnie wypędzany z tronu i kraju, trzykrotnie doń wracał i jako król życie zakończył. Odniósł zwycięstwo nad Krzyżakami pod Płowcami.

4. Kazimierz Wielki (1310—1370), syn poprzedniego. Doskonalenie urządził życie wewnętrzne Polski; dał podwaliny do jej rozwoju gospodarczego. Opiekował się losem włościan, stąd nazwany „królem chłopków“.
5. Jadwiga, królowa (1379—1399). Dzięki niej doszło do skutku połączenie Polski z Litwą, co w następstwie przyczyniło się do rozwoju mocarstwowego państwa. Wybitnie popierała szkoły i wyposażyła uniwersytet krakowski.
6. Kazimierz Jagiellończyk (1427—1492). Trzeci król polski, który nieustraszenie walczył o Pomorze; przyłączył je ostatecznie do Polski po 12 latach nieustannej wojny.
7. Mikołaj Kopernik (1473—1543). Najznakomitszy astronom (t. j. badacz obrotów ciał niebieskich), jakiego dotychczas wydała ludzkość. Z pochodzenia mieszczanin krakowski. Był zarazem księdzem katolickim.
8. Zygmunt Stary (1467—1548). Dzięki jego mądrym rządóm, kraj doszedł do szczytu potęgi, dlatego też ten okres naszych dziejów nosi nazwę „złotego wieku“. Popierał nauki i sztuki.
9. Zygmunt August (1520—1572), syn poprzedniego. Podobnie jak i ojciec, dbał o rozwój nauk. Doprowadził do połączenia czyli unji Polski z Litwą. Mąż wielkiego umysłu.
10. Jan Kochanowski (1530—1584). Największy poeta Polski przedrozbiorowej. Utwory jego — np. „Treny“, napisane przezeń po śmierci ukochanej córki — są czytane po dziś dzień. Jego pieśń: „Kto się w opiekę“ śpiewa i dziś po kościołach ludność całej Polski.
11. Stefan Batory (1533—1586). Pochodził z Węgier. Wstąpiwszy na tron polski, usilnie starał się o rozwój swej nowej

- ojczyzny. Był przytem znakomitym wodzem. Zwyciężył wojska moskiewskie pod Pskowem. Nieubłaganie zwalczał wicherzenia możnowładców.
12. Stanisław Żółkiewski (1547—1620). Świetny wódz, nieustraszony rycerz, nieskazitelny człowiek. Rozbił wojska moskiewskie pod Kłuszynem, biorąc do niewoli cara i jego synów. Zginął w nierównej walce z Tatarami pod Cecorą.
13. Karol Chodkiewicz (1560—1621). Znakomity hetman — zwyciężył Szwedów pod Kircholmem, walczył z Rosją i Turkami. Zmarł podczas oblężenia Chocimia.
14. Stefan Czarniecki (1599—1665). Wielki hetman i nieustraszony wódz. Zwycięzca Kozaków, Szwedów i Moskali. Żołnierz urodzony. Człowiek o wielkiej potędze ducha. Żył tylko miłością Ojczyzny.
15. Jan III Sobieski (1624—1696). Znakomity wódz, wielokrotny zwycięzca Turków, okrył się nieśmiertelną chwałą pod Wiedniem w 1683 r.
16. Tadeusz Kościuszko (1746—1817). Wielki patriota i świetny wódz. Porwał do walki o zagrożoną wolność kraju cały naród wraz z ludem wiejskim. Zwycięzca z pod Racławic i z wojen w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej.
17. Książę Józef Poniatowski (1762—1813). Znakomity wódz z czasów walk narodu polskiego o wolność. Mianowany przez Napoleona marszałkiem Francji. Zginął w bitwie pod Lipskiem.
18. Henryk Dąbrowski (1755—1818). Sławny generał, twórca Legjonów Polskich we Włoszech, mających na celu wywalczenie Ojczyźnie wolności. Odnosił szereg zwycięstw w czasie wojen napoleońskich.
19. Książę Stanisław Staszic (1755—1826). Świetny pisarz z zakresu spraw społecznych, działacz polityczny, minister

i uczony. Dał początek spółdzielniom w Polsce. Ogromne dobra hrubieszowskie, zdobyte oszczędnością, zapisał na rzecz ludu pracującego.

20. Adam Mickiewicz (1798—1855). Największy nasz poeta który budził ducha miłości Ojczyzny w narodzie będącym w niewoli. Wsławił się powieściami poetyckimi, jak: „Grażyna“, „Konrad Wallenrod“, „Pan Tadeusz“, a nadto pięknymi wierszami.
21. Juliusz Słowacki (1809—1849). Wielki poeta, którego wiersze są piękne zarówno pod względem treści, jak i formy.
22. Zygmunt Krasiński (1812—1859). Również wybitny poeta i myśliciel.
23. Fryderyk Chopin (czytaj Szopen) (1810—1846). Największy muzyk polski. Choć ojciec jego był Francuzem, Chopin uważał się za Polaka. Wszystkie jego utwory muzyczne tchną miłością ku naszej Ojczyźnie.
24. Józef Ignacy Kraszewski (1812—1887). Znakomity powieściopisarz, poeta i historyk. Napisał przeszło 300 ksiąg, a zatem znacznie więcej, niż jeden człowiek może ich przeczytać w ciągu całego życia.
25. Romuald Traugott (1826—1864). Podczas powstania 1863 r. był najpierw dowódcą oddziału partyzanckiego, a potem stanął na czele Rządu Narodowego. Człowiek nieskazitelny. Zginął z rąk Moskali na stokach cytadeli warszawskiej.
26. Jan Matejko (1838—1893). Najznakomitszy polski malarz. Obrazy jego przedstawiają głośnie wypadki historyczne w kraju. Do najbardziej znanych z nich należą: Bitwa pod Grunwaldem, Kazanie Skargi, Batory pod Pskowem, Rejtan.
27. Henryk Sienkiewicz (1846—1916). Największy powieściopisarz ostatnich czasów. Utwory jego są przeważnie histo-

ryczne. Podtrzymywały one ducha rycerskiego w narodzie. Do najgłośniejszych należą: Ogniem i mieczem, Potop, Pan Wołodyjowski, Krzyżacy i Quo vadis.

28. Marja Skłodowska-Curie (czytaj Kiuri) (1867—1934). Wraz z mężem Francuzem, po długich badaniach odkryła nieznaną dotychczas minerał promieniotwórczy — rad, szczególnie pomocny przy leczeniu raka, przez co zasłużyła sobie na miano dobroczyńcy ludzkości.
29. Stanisław Wyspiański (1869—1907). Największy poeta ostatniej doby, a jednocześnie świetny malarz. Odnaczał się niezachwianą wiarą w zmartwychwstanie Polski, którego się, niestety, nie doczekał.
30. Ignacy Paderewski (1860). Najznakomitszy muzyk współczesny, a zarazem wybitny polityk i patriota, który się wydatnie przyczynił do odzyskania niepodległości Polski. Był prezesem rady ministrów. W 1910 r. własnym kosztem wystawił wspaniały pomnik Jagiełły w Krakowie.
31. Józef Piłsudski (1867—1935). Twórca Legjonów Polskich w czasie wojny światowej. Świetny wódz. Zwycięzca z pod Warszawy w 1920 r. Pierwszy marszałek niepodległej Polski i Jej Budowniczy. Obszerniej piszemy o Nim na innym miejscu.

Czego gdzie szukać (informacje o organizacjach i instytucjach społecznych, oświatowych i gospodarczych).

Pragniemy, aby Kalendarzyk Żołnierza był dla was, żołnierze, najbliższym przewodnikiem i doradcą nie tylko na czas służby w wojsku, ale i w dalszym życiu cywilnym.

To też obok ciekawych i życiowych artykułów, zamieszcza-
my niżej treściwe informacje o instytucjach oświatowych i orga-
nizacjach społecznych, w przekonaniu, że przydadzą się one
w dalszej pracy samokształceniowej i społecznej zarówno wam,
jak i wszystkim tym, którzy o radę i wskazówki będą się do
was zwracali.

A. INSTYTUCJE I ORGANIZACJE OŚWIATOWE.

Powszechny Uniwersytet Korespondencyj-
ny — Warszawa, al. Ujazdowskie 20.

Prowadzi, przy pomocy profesorów i specjalistów, dokształ-
canie i nauczanie sposobem korespondencyjnym w zakresie:

- a) 7-klasowej szkoły powszechnej,
- b) gimnazjum (nowego typu t. zn. odpowiadającego 6 kla-
som gimnazjum starego typu),
- c) nauki obywatelskiej na poziomie niższym, średnim
i wyższym,
- d) udziela porad i wskazówek w sprawach oświatowych,
samokształcenia i samouctwa zarówno pojedynczym
osobom, jak i organizacjom,
- e) wydaje miesięcznik poświęcony popularyzacji wiedzy
i nauki p. t. „Wiedza i Życie“.

Ponadto Wydział I. P. U. K. organizuje kursy oświatowe
w pasie granicznym K. O. P., prowadzi poradnię oświatową
dla „kopistów“ i działaczy wśród ludności cywilnej.

Korespondencyjne Kursy Rolnicze im. Sta-
niława Staszica — Warszawa, Pankiewicza 3.

Prowadzą metodą korespondencyjną, przy pomocy facho-
wych nauczycieli i specjalistów, różnego rodzaju kursy, mające
na celu dać rolnikom pogłębienie wiedzy zawodowej, a także
przygotować chętnych do egzaminu z zakresu niższej i średniej
szkoły rolniczej. Na szczególną uwagę zasługują:

- a) kurs dla gospodyń wiejskich,
- b) kursy przysposobienia rolniczego,
- c) popularny kurs rolnictwa,
- d) kurs pszczelniczy,
- e) kurs ogrodniczy.

Instytut Oświaty Dorosłych — Warszawa,
Nowogrodzka 21.

Zajmuje się sprawami oświaty dorosłych. W szczególności:

- a) udziela porad i wskazówek, jak organizować i jak pro-
wadzić pracę oświatowo-kulturalną,
  - b) wysyła na zapotrzebowanie fachowych instruktorów,
  - c) opracowuje programy kursów i szkół dokształcających,
  - d) opracowuje i wydaje podręczniki potrzebne w pracy
oświatowo-kulturalnej,
  - e) organizuje konferencje, kursy oświatowe i t. p.
- Poradnia Biblioteczna — Warszawa, Marszałkow-
ska 69.

Jest to fachowa instytucja, zajmująca się wzorowym organizowaniem bibliotek i czytelnictwa. W szczególności:

- udziela porad i wskazówek w organizowaniu bibliotek oświatowych różnego rodzaju,
- opracowuje i dostarcza (za opłatą) wzorowe druki i formularze biblioteczne,
- zestawia wzorowe spisy książek dla bibliotek i wysyła je na zapotrzebowanie,
- zestawia komplety bibliotek i pośredniczy w zakupie książek,
- informuje i poucza co i jak czytać,
- organizuje konferencje i kursy dla bibliotekarzy.

Instytut Teatrów Ludowych — Warszawa, Nowogrodzka 21.

Współpracuje nad rozwojem teatrów ludowych, a to przez:

- wydawanie pisma „Teatr Ludowy”,
  - opracowywanie i wydawanie podręczników i sztuk teatralnych,
  - udzielanie porad i wskazówek w sprawach teatru amatorskiego,
  - urządzanie konferencji i kursów teatralnych,
  - współpracę z regionalnymi związkami teatrów ludowych.
- W terenie prowadzą pracę teatralną następujące związki

regionalne:

Mazowiecki Związek Teatrów Ludowych — Warszawa, Kopernika 30.

Małopolski Związek Teatrów i Chórów Ludowych — Kraków, św. Krzyża 20.

Śląski Związek Teatrów Ludowych — Katowice, Wojewódzka, Dom Oświatowy.

Wileński Związek Teatrów i Bibliotek, wydaje pisma „Droga”,
dowych — Wilno, Wolana 10.

Lwowski Związek Teatrów i Chórów — Łężyce, wy-
wych — Lwów, Mickiewicza 26.

Wołyński Zrzeszenie Teatrów i Chórów
Ludowych — Równe, Bandurskiego 3.

Poleski Związek Teatrów i Chórów Ludowych — Brześć n/B., 3 Maja 25.

Lubelski Związek Teatrów i Chórów Ludowych — Lublin, Narutowicza 12.

Pomorski Związek Teatrów — Toruń, Żeglarska 1.
Wielkopolski Związek Teatrów Ludowych —
Poznań, Składowa 3.

Wymienione związki zrzeszają koła teatralne swoich regionów, dla których prowadzą:

- wypożyczalnie kostjumów i sztuk teatralnych,
- udzielają fachowych porad i wskazówek w sprawach teatru, przedstawień i obchodów,
- organizują kursy, widowiska, konkursy teatralne, wysyłają na zapotrzebowanie instruktorów,
- opracowują i wydają sztuki sceniczne.

Komisja Domów Ludowych — Warszawa, Kopernika 30.

Udziela porad w sprawach budowy domów ludowych i ich urządzeń, a w szczególności:

- opracowuje wzorowe regulaminy i statuty domów ludowych,
- opracowuje i przesyła na żądanie wzory domów i urządzeń wewnętrznych,

- c) udziela porad i wyjaśnień w sprawach prawnych, pracy w domach ludowych i współdziała z osobami i organizacjami budującymi domy ludowe.

Polski Biały Krzyż — Warszawa, Ś-to Krzyska 5.

Posiada swoje oddziały w siedzibach dowództw okręgowych korpusów i zarządy lokalne w garnizonach. P. B. K. prowadzi, przy pomocy fachowego cywilnego personelu oświatowego, pracę oświatowo kulturalną w wojsku, przy ścisłym współdziałaniu z władzami wojskowymi i oświatowymi. W szczególności, organizuje i prowadzi:

- kursy dokształcające dla żołnierzy w zakresie szkoły powszechnej,
- biblioteki żołnierskie,
- uniwersytety żołnierskie,
- świetlice i domy żołnierskie,
- kursy zawodowe,
- utrzymuje i dokształca fachowy personel oświatowy i wspomaga materialnie pracę terenową.

Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet — Warszawa, Nowogrodzka 23.

Prowadzi pracę społeczno-obywatelską wśród kobiet w zakresie:

- uświadczenia i wychowania obywatelskiego kobiet,
- ochrony matki i dziecka,
- opieki nad kobietą pracującą,
- rozwijają szeroką i pożyteczną działalność w zakresie opieki i pomocy bezrobotnym,
- urządza i prowadzi kursy zawodowe i warsztaty rzemieślnicze,

- popiera i zakłada świetlice, biblioteki, wydaje pisma: „Praca Obywatelska Kobiet“ i „Prosta Droga“,
- udziela porad i informacji we wszystkich wyżej wymienionych sprawach.

Towarzystwo Szkoły Ludowej — Kraków i Lwów.

Organizacja oświatowa, działająca głównie na terenie województw: lwowskiego, tarnopolskiego, stanisławowskiego i krakowskiego.

Zadaniem jej jest podtrzymywanie języka i kultury polskiej na ziemiach południowo-wschodnich. Posiada wszędzie swoje koła lokalne, które organizują, utrzymują i prowadzą:

- czytelnie, biblioteki i domy ludowe,
- szkoły i kursy,
- urządzają odczyty,
- popierają działalność organizacji polskich i t. d.

Polska Macierz Szkolna — Warszawa — Wilno — Cieszyn — Gdańsk.

Organizacja oświatowa, popierająca rozwój oświaty i kultury narodowej na kresach wschodnich, gdzie posiada swoje koła lokalne. Zakłada i prowadzi:

- szkoły początkowe, zawodowe i kursy dokształcające,
- biblioteki stałe i wędrownie,
- urządza odczyty, obchody,
- udziela pomocy materialnej organizacjom.

Towarzystwo Czytelń Ludowych — Poznań.

Organizacja oświatowa, działająca głównie na terenie województw: poznańskiego i pomorskiego, oraz Śląska. Organizuje i prowadzi biblioteki, czytelnie i uniwersytety ludowe.

B. ORGANIZACJE WYCHOWANIA FIZYCZNEGO I PRZY- SPOSOBIENIA WOJSKOWEGO.

Związek Strzelecki — Warszawa, Myśliwiecka 5.

Posiada swoje zarządy i komendy okręgowe (podokręgowe), powiatowe i gminne. Oddziały bądź pododdziały Z. S. znajdują się w każdej prawie wiosce i miasteczku na terenie całej Polski. Związek Strzelecki jest najstarszą i najpoważniejszą organizacją wychowania obywatelskiego i przysposobienia wojskowego w Polsce, obejmującą zarówno wieś, jak i miasto. Przyjmuje do swych szeregów młodzież przedpoborową (od lat 14), a także starszych i rezerwistów. Prowadzi pracę w oddziałach (pododdziałach) męskich i żeńskich w zakresie:

- a) wychowania obywatelskiego (świetlice, biblioteki, kursy, obozy, wycieczki, obchody, przedstawienia i t. p.),
- b) wychowania fizycznego i sportów,
- c) przysposobienia wojskowego,
- d) przysposobienia rolniczego, rzemieślniczego i zawodowego,
- e) strzelectwa i sportu strzeleckiego,
- f) wydaje książki, pomoce świetlicowe i pismo-tygodnik „Strzelec“.

Związek Rezerwistów R. P. — Warszawa, Wiejska 3.

Posiada w terenie swoje zarządy i komendy okręgowe, powiatowe i koła lokalne. Zrzesza rezerwistów i b. uczestników wojny bez względu na stopień wojskowy w celu:

- a) utrzymywania łączności z wojskiem stałym,
- b) doskonalenia wojskowego,
- c) organizuje pracę oświatowo-kulturalną wśród członków i prowadzi działalność samopomocową,
- d) współpracuje z innymi organizacjami przysposobienia wojskowego,
- e) wydaje pismo „Rezerwista“.

Poza temi dwiema najpoważniejszymi organizacjami przysposobienia wojskowego, pracę p.w. prowadzą również: Związek Straży Pożarnych, niektóre koła młodzieży wiejskiej, Związek Harcerstwa Polskiego i inne.

C. ORGANIZACJE PROWADZĄCE PRACĘ WŚRÓD MŁO- DZIEŻY POZASZKOLNEJ.

Centralny Komitet dla Spraw Młodzieży Wiejskiej — Warszawa, Kopernika 30.

Ma na celu wspomaganie i uzgadnianie działalności organizacji młodzieży wiejskiej. Zadania swoje spełnia przez:

- a) udzielanie organizacjom wskazówek i rad w zakresie prac oświatowych, społecznych i gospodarczych,
- b) opracowywanie i przydzielanie wydawnictw i instruktorów,
- c) przyznawanie funduszy na prace,
- d) prowadzenie, za pośrednictwem fachowych instruktorów, prac przysposobienia rolnego,
- e) wydawanie pisma „Przysposobienie Rolne“,
- f) organizowanie konferencji i kursów dla działaczy wiejskich.

Centralny Związek Młodej Wsi — Warszawa, Kopernika 30.

Posiada w terenie swoje odpowiedniki, t. j. związki wojewódzkie. Najniższymi komórkami organizacyjnymi są koła młodzieży wiejskiej, które zrzeszają młodzież żeńską i męską. Koła młodzieży wiejskiej zrzeszone w Centralnym Związku Młodej Wsi prowadzą rozległą postępową działalność oświatową

i społeczną, mającą na celu wychowanie światłego i samodzielnego rolnika-obywatela państwa. Główne kierunki pracy Centralnego Związku Młodej Wsi są następujące:

- a) działalność oświatowa i kulturalna (świetlice, przedstawienia, biblioteki, czytelnictwo, kursy, uniwersytety ludowe, wycieczki, obchody, chóry, orkiestry i t. p.),
- b) praca samokształceniowa i społeczna,
- c) przysposobienie rolne, samorządowe i spółdzielcze,
- d) działalność społeczna i gospodarcza,
- e) kształcenie działaczy wiejskich.

Organami Centralnego Związku Młodej Wsi są: tygodnik „Siew Młodej Wsi” i dwutygodnik „Przodownik Wiejski”.

Organizacja Młodzieży Pracującej — Warszawa, Nowy Świat 21.

Posiada w terenie swoje okręgi i ogniska, głównie w województwach centralnych i wschodnich. Zrzesza młodzież miejską, rzemieślniczą i robotniczą. Prowadzi działalność wychowawczo-oświatową, wychowania fizycznego oraz dożywiania i zatrudniania bezrobotnych członków.

Stowarzyszenie Opieki nad Niezatrudnioną Młodzieżą — Warszawa, Sienna 16.

Instytucja społeczna, wspomagana wybitnie przez państwo, ma za zadanie dać opiekę i zatrudnienie młodzieży bezrobotnej. W tym celu organizuje w całej Polsce „ośrodki pracy”, do których przyjmuje się bezrobotną młodzież męską i żeńską, głównie ze środowisk robotniczych i miejskich. W ośrodkach „junacy” otrzymują, poza umundurowaniem, wyżywieniem i drobnym wynagrodzeniem, opiekę i pomoc kulturalno-wychowawczą,

dokształcanie ogólne, zawodowe, spółdzielcze i t. p. „Ośrodki” wykonywają roboty publiczne i prowadzą warsztaty rzemieślnicze. Od lata 1935 r. S. O. M. ulega likwidacji a „ośrodki pracy” przejmuje „Fundusz Pracy”.

Najpoważniejszą organizacją młodzieży pozaszkolnej jest Związek Strzelecki, omówiony wyżej. Poza tem Związek Harcerstwa Polskiego, w zasadzie organizacja młodzieży szkolnej, posiada liczne ośrodki wśród młodzieży pozaszkolnej.

D. ORGANIZACJE OGÓLNO-SPOŁECZNE.

Związek Straży Pożarnych — Warszawa, Poznańska 11.

Posiada swoje okręgi wojewódzkie, powiatowe (rejonowe) i w każdej większej wsi oraz miasteczkach — ochotnicze straże pożarne. Ogółem Związek Straży Pożarnych zrzesza około 11.000 straży. Jest to największa organizacja społeczna, której zadaniem jest bezinteresowne służenie bliźnim w czasie pożarów, klęsk żywiołowych i t. p.

Poza technicznym wykształceniem przeciwpożarowym, straże pożarne prowadzą:

- a) przysposobienie wojskowe swych członków rzeczywistych,
- b) wychowanie fizyczne,
- c) szkolenie w zakresie obrony przeciwgazowej,
- d) pracę oświatowo-kulturalną i społeczną (przedstawienia, biblioteki, obchody i t. p.),
- e) szkołą fachowych instruktorów, wydają książki, pisma i t. p.

Organami Związku Straży Pożarnych są: miesięcznik „Przegląd Pożarniczy” i „Gazeta Strażacka”.

Polski Czerwony Krzyż — Warszawa, ul. Smolna 6.

Ma na celu niesienie pomocy ludności cywilnej na wypadek klęsk żywiołowych j. np. w czasie epidemij, wylewów rzek i t. p. Ponadto P. C. K. współpracuje z władzami państwowymi i samorządowymi nad podniesieniem higieny i zdrowotności szerokich warstw ludności miast i wsi.

Najważniejszym zadaniem P. C. K. jest niesienie pomocy żołnierzowi i ludności cywilnej w czasie wojny.

Popieranie działalności P. C. K. jest obowiązkiem każdego obywatela.

Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej — Warszawa, Wierzbowa 9.

Posiada w terenie swoje okręgi wojewódzkie, powiatowe i koła lokalne. L. O. P. P. ma na celu popieranie i rozwój lotnictwa i przygotowanie społeczeństwa do obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej. Zadanie swoje realizuje L. O. P. P. przez:

- a) szerzenie propagandy i uświadomienia o potrzebie rozwoju lotnictwa i obrony przeciwgazowej,
- b) naukę o gazach i sposobach ratowania się przed atakami gazowemi,
- c) zakłada i prowadzi pracownie naukowe, szkoły, buduje samoloty, lotniska, schroniska, szkoli fachowych instruktorów,
- d) popiera rozwój sportów lotniczych,
- e) zbiera składki i ofiary na czele L. O. P. P.,
- f) wydaje fachowe książki, broszury oraz pisma: „Lot Polski” i „Skrzydła Polska”.

Liga Morska i Kolonjalna — Warszawa, Widok 10.

Posiada w terenie swoje okręgi wojewódzkie i koła lokalne. Zadaniem L. M. i K. jest propaganda i popieranie rozwoju polskich dróg wodnych, żeglugi morskiej, portów, budowy okrętów wojennych i handlowych, rozwoju rybactwa, dążenia do uzyskania kolonij zamorskich dla Polski i t. d. Zadania powyższe spełnia L. M. i K. przez:

- a) zbieranie funduszy i ofiar na budowę okrętów i portów,
- b) propagandę morza i sportów wodnych,
- c) organizowanie wypraw naukowych, wycieczek wodnych, „święta morza”, popieranie handlu zamorskiego i t. p.
- d) wydawanie książek i pism poświęconych morzu i turystyce wodnej. (wydaje tygodnik „Morze”).

Towarzystwo Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych — Warszawa, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Posiada swoje koła w każdej prawie miejscowości, gdzie jest szkoła. Ma na celu materialne popieranie budowy publicznych szkół powszechnych. Zadanie swoje realizuje przez:

- a) zbieranie składek i ofiar na budowę szkół,
- b) organizowanie propagandy i uświadomienia za budowę szkół powszechnych,
- c) przydzielanie pomocy naukowych i udzielanie pomocy pieniężnej na budowę publicznych szkół powszechnych.

Towarzystwo Rozwoju Ziem Wschodnich — Warszawa, Zgoda 8.

Posiada w terenie (głównie w województwach centralnych i południowo-wschodnich) swoje okręgi wojewódzkie i koła

lokalne. Zadaniem Towarzystwa jest popieranie rozwoju gospodarczego i kulturalnego naszych kresów wschodnich i ściśle zespolenie ich z resztą ziem polskich. Zadania swoje Towarzystwo spełnia przez:

- a) propagandę i uświadamianie o bolączkach i potrzebach ludności kresowej,
- b) badanie naukowe ziem południowo-wschodnich,
- c) niesienie pomocy materialnej i kulturalnej ludności i organizacjom społecznym, działającym na kresach,
- d) organizowanie wycieczek na kresy południowo-wschodnie i wspomaganie placówek gospodarczych,
- e) organizowanie kolonii dla dzieci ludności zamieszkałej na kresach,
- f) zakładanie i przydzielanie bibliotek i pism, odzieży, pomocy naukowych dla dlatwy i ludności kresowej i t. p.

E. ORGANIZACJE ZAWODOWO-GOSPODARCZE.

Centralne Towarzystwo Organizacji i Kółek Rolniczych — Warszawa, Kopernika 30.

Posiada w terenie całej Polski swoje ogniwia wojewódzkie, powiatowe i lokalne kółka rolnicze. Jest to organizacja rolnicza o charakterze oświatowo-gospodarczym, mająca na celu podniesienie produkcji rolnej i obronę interesów rolnictwa drogą szerzenia oświaty zawodowej i popierania spółdzielczości. W kółkach rolniczych skupiają się przedewszystkiem drobni rolnicy. Organizacja prowadzi różnorodną działalność oświatowo-rolniczą. W szczególności: utrzymuje instruktorów rolnych, prowadzi wzorowe gospodarstwa i fermy rolnicze, popiera rozwój spółdzielczości, organizuje zjazdy i kursy rolnicze,

wydaje książki i podręczniki fachowe, redaguje i wydaje pisma rolnicze: tygodnik „Przewodnik Gospodarski” i „Przewodnicę”, organ kół gospodyń wiejskich.

Związek Osadników — Warszawa, Natolińska 4.

Posiada swoje ogniwia wojewódzkie, powiatowe i lokalne na terenie województw północno-wschodnich i południowych. Zrzesza osadników rolnych, b. wojskowych i cywilnych, w celu niesienia im pomocy i opieki zawodowo-rolnej, oświatowej i kulturalnej. W tym celu organizuje i utrzymuje szkoły rolnicze, uniwersytety ludowe, bursy dla dzieci osadników, kształcących się w miastach.

Związek Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo-Gospodarczych Rz. P. — Warszawa, Wawerska 11a.

Posiada w terenie 9 okręgowych Związków S. R. i Z. G., obejmujących całą Polskę. Zrzesza całą spółdzielczość pożyczkowo-oszczędnościową, rolniczą, handlową, mleczarską, jajczarską, wytwórczą i inne, z wyjątkiem spółdzielni spożywców.

Zadaniem Związku jest krzewić, propagować spółdzielczość oraz przeprowadzać ustawową rewizję w spółdzielniach.

Związek prowadzi akcję wydawniczą i wydaje pisma: dwutygodnik „Poradnik Spółdzielczy”, „Czasopismo Spółdzielni Rolniczych”, „Poradnik Mleczarski i Jajczarski” oraz „Zjednoczenie”.

Związek Spółdzielni Spożywców Rz. P. — Warszawa, Grażyny 13.

Posiada swoje oddziały terenowe. Zrzesza spółdzielnie spożywców, prowadzi własne sklepy, wytwórnie i hurtownie. Krzewi i propaguje spółdzielczość przez wydawnictwa, pisma.

Przeprowadza rewizję w spółdzielniach. Prowadzi żywą działalność wychowawczą i oświatową wśród swych członków i kształci pracowników spółdzielczych. Wydaje pisma: dwutygodnik „Spółem“ i „Spółnota“.

Porady prawne z wzorami podań.

Metryki i inne dokumenty osobiste.

Dowodem daty urodzenia, imienia i nazwiska, ślubu, śmierci i pokrewieństwa są metryki, zwane też aktami stanu cywilnego. Istnieją trzy rodzaje metryk:

1. metryka urodzenia powinna być sporządzona we właściwej parafji w ciągu 8 dni po urodzeniu się dziecka; metrykę taką sporządza parafja na podstawie oświadczenia ojca w obecności dwóch pełnoletnich świadków;
2. metryka ślubu stwierdza zawarcie małżeństwa, które powinno być poprzedzone przez trzykrotne zapowiedzi w parafji narzeczonego i narzeczonej; w razie niepełnoletności narzeczonych, potrzebne jest pozwolenie rodziców, a gdyby ci nie żyli — rady familijnej;
3. metryka śmierci powinna być sporządzona w parafji, na której obszarze śmierć nastąpiła; należy ją zeznać natychmiast po zgonie.

Najczęściej potrzebne są w życiu tak zwane „drużki“ czyli krótkie wypisy z metryk. Podlegają one opłacie stemplowej w wysokości 1 zł. Czasami jednak, w ważnych sprawach (np. w hipotece), konieczne jest złożenie pełnego odpisu metryki. Odpis taki kosztuje 9 zł.

Metryki wydaje parafja. Jednakże można je otrzymać także w archiwum hipotecznym, bowiem metryki sporządza się w dwóch egzemplarzach. Gdyby metryka (oryginał) zaginęła, to można ją zastąpić przez „akt znania“, dokonany przed właściwym proboszczem przez dwóch wiarogodnych świadków, którzy muszą stwierdzić datę i miejsce urodzenia, imiona rodziców, nazwisko panięskie matki. W sprawach hipotecznych, „akt znania“ może być sporządzony przed władzą hipoteczną.

Omyłki w metrykach można sprostować tylko przez wniesienie odpowiedniego podania do sądu i udowodnienie, że zaszła omyłka. Osoby zeznające akta stanu cywilnego powinny dobrze wiedzieć wszystkie szczegóły, które oświadczają, bowiem nieprawdziwe oświadczenie do metryki podlega surowej karze.

Dowód osobisty wydaje bezpłatnie urząd gminy na wsi, a zarząd miejski w miastach. Celem otrzymania dowodu osobistego, trzeba złożyć metrykę urodzenia; żonaci składają ponadto metrykę ślubu.

Poświadczenie obywatelstwa wydaje starostwo na podstawie wyciągu z ksiąg ludności stałej (który można dostać w gminie) oraz dowodu zamieszkiwania na terenie Polski w 1921r. (wydaje również gmina).

Opieka nad małoletnimi.

Małoletnią nazywamy osobę, która nie ukończyła 21 lat. Osoba małoletnia nie może wykonywać sama czynności prawnych (kupować, sprzedawać, wdzierżawiać, pożyczać, stawać w sądzie i t. p.); zamiast niej działa opiekun. Opiekunem jest ojciec, a w razie jego śmierci — matka. O ile dziecko jest sierotą, to opiekuna wybiera rada familijna, którą należy zwołać do sądu grodzkiego w składzie 6 osób, o ile możliwości najbliższych krewnych dziecka, trzech ze strony ojca i trzech ze strony matki.

Gdyby tylu krewnych na miejscu nie było, można wezwać przyjaciół i znajomych ojca i matki. Celem zwołania rady rodzinnej należy wnieść podanie do sądu grodzkiego i wskazać imiona, nazwiska i adresy członków rady. Rada wybiera opiekuna, określa jego prawa i obowiązki oraz dodaje mu t. zw. „opiekuna przydanego”. Opiekun zarządza majątkiem małoletniego (pupila), pobiera dochody i t. p., jednakże nie może zaciągać pożyczek i sprzedawać majątku małoletniego; do sprzedaży majątku nieruchomego pupila potrzebne jest nie tylko zezwolenie rady rodzinnej (uchwała), ale zezwolenie takie musi być zatwierdzone przez sąd okręgowy.

Wzór podania o zwołanie rady rodzinnej:

Do

Sądu Grodzkiego

w Makowie.

Antoniego Lipińskiego, zamieszkałego we wsi Wólka, gminy Kobylin, powiatu grójeckiego

w sprawie opieki nad małoletnim Stefanem Sołtysikiem, zamieszkałym we wsi Korólówka, gminy Biskupice, powiatu makowskiego.

Podanie.

W dniu 6 maja 1930 r. zmarł Jan Sołtysiak, a w dniu 12 grudnia 1934 r. zmarła jego żona Anna. Syn Sołtysiaków Stefan ma lat 10, wobec czego nie może sam zarządzać majątkiem

nieruchomym, odziedziczonym po rodzicach. Majątek ten składa się z 11 morgów gruntu, domu mieszkalnego i zabudowań gospodarskich.

Wobec powyższego, mam zaszczyt prosić Sąd Grodzki, ażeby postanowił:

zwołać radę rodzinną w sprawie opieki nad małoletnim Stefanem Sołtysikiem w składzie następującym:

1. Antoni Lipiński, zamieszkały w ....., wuj małoletniego
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....

(—) Antoni Lipiński.

Podanie takie podlega opłacie sądowej w wysokości 50 gr 2 zł 50 gr na wezwania — razem 3 zł. Należy dołączyć doń metrykę urodzenia małoletniego.

Małoletni może zawrzeć małżeństwo jeśli ma lat 18 (mężczyzna) lub 16 (kobieta) za zezwoleniem rodziców, a w ich braku — rady rodzinnej. Małoletni, który się ożenił, zostaje „usamośniony” t. j. nie potrzebuje już opiekuna i może działać sam, ale tylko w obecności „kuratora”, którym jest ojciec lub matka, a w razie ich braku — kurator wybrany przez radę rodzinną.

Spadki i dziedziczenie.

Jeśli zmarła osoba nie pozostawiła testamentu, to majątek jej dziedziczą krewni, z których bliżsi mają pierwszeństwo. Cały majątek rodziców przechodzi na ich dzieci, a jeśli jedno z nich nie żyje, lecz pozostawiło też dzieci, to dziedziczą one dzieci t. j. wnuki spadkodawcy i otrzymują taką część

spadku, jaka przypadłaby ich ojcu (względnie matce). Jeśli zmarły miał czworo dzieci, a z tych jedno nie żyje, lecz pozostawiło dwoje dzieci, to spadek należy podzielić na 4 części. Każde z dzieci spadkodawcy otrzymuje $\frac{1}{4}$ spadku, a jego wnuki razem też $\frac{1}{4}$, czyli każde z nich po $\frac{1}{8}$ spadku. Jeżeli zmarły nie miał dzieci i nie pozostawił rodziców, natomiast miał rodzeństwo, to spadek otrzymuje rodzeństwo (względnie dzieci zmarłego brata lub siostry). Jeśli zmarły pozostawił tylko rodziców lub jedno z nich, a nie ma rodzeństwa, to spadek otrzymują rodzice. A jeśli zmarły zostawił i rodziców i rodzeństwo, to spadek dzieli się na połowy, z których jedną otrzymują rodzice, a drugą rodzeństwo. Jeśli jedno z rodziców nie żyje, to drugie otrzymuje $\frac{1}{4}$ spadku, a $\frac{3}{4}$ przechodzi na rodzeństwo.

Żona lub mąż mają do spadku po swym współmałżonku również pewne prawa. Jeśli są dzieci, to współmałżonek otrzymuje w dożywotnie użytkowanie taką część, jak każde z dzieci na własność. Jeśli więc pozostało jedno dziecko, to współmałżonek otrzymuje w użytkowanie połowę spadku, jeśli dwoje to $\frac{1}{3}$ spadku, jeśli troje — to $\frac{1}{4}$ i t. d.

Jeśli dzieci niema, to współmałżonek otrzymuje $\frac{1}{4}$ spadku na własność, o ile żyją rodzice i rodzeństwo lub wujowie i ciotki zmarłego współmałżonka. Jeśli ich niema, to współmałżonek otrzymuje połowę spadku. Jeśli krewni nie są wogóle znani, — to współmałżonek otrzymuje cały spadek.

Każdy przed śmiercią może sporządzić testament. Testament powinien być albo sporządzony przez notariusza, albo napisany, datowany i podpisany własnoręcznie przez testatora (t. j. zmarłego, który pozostawił testament). Testament w innej formie jest nieważny. Testament nie może być też ustny. W testamencie można zapisać swój majątek komukolwiek

z rodziny lub osób obcych. Można też testamentem podzielić majątek między swe dzieci lub inne osoby. O ile jednak zmarły pozostawił dzieci lub rodziców, to nie może z ich pominięciem rozporządzić całym spadkiem, a mianowicie, jeśli pozostawił jedno dziecko, to może zapisać innej osobie tylko połowę spadku, jeśli jest dwoje dzieci, to tylko $\frac{1}{3}$ spadku, a jeśli jest troje lub więcej dzieci, to tylko $\frac{1}{4}$ spadku. Gdy zmarły pozostawił tylko rodziców, to może zapisać osobie obcej połowę majątku, jeśli zaś żyje tylko jedno z nich — to $\frac{3}{4}$.

Formalności spadkowe.

Celem „przepisania“ spadku na spadkobierców trzeba przeprowadzić postępowanie spadkowe.

Pierwszą czynnością tego postępowania jest złożenie do urzędu skarbowego „zeznania“ pisemnego na specjalnym formularzu, który można dostać bezpłatnie w urzędzie. W zeznaniu należy podać imię i nazwisko zmarłego, datę jego śmierci, miejsce zamieszkania oraz wymienić to wszystko, co zmarły pozostawił, a więc zarówno majątek ruchomy, jak i nieruchomości oraz papiery wartościowe, weksle i t. p. Oprócz tego należy wskazać wszystkie osoby, które mają prawo do spadku; nie można nikogo pominąć, pod odpowiedzialnością karną. Zeznanie musi być podpisane w urzędzie skarbowym lub u notariusza. Wystarczy podpis jednego spadkobiercy. Do zeznania należy dołączyć dowody pokrewieństwa, a więc metryki śmierci, urodzeń i ślubów. Jeśli zmarły zostawił testament, to należy dołączyć odpis testamentu.

Urząd skarbowy wymierza podatek spadkowy. Spadki, które nie przenoszą 3 000 zł, są wolne od podatku. Dzieci, wnuki i małżonek płacą podatek spadkowy tylko wtedy, gdy jego wartość przewyższa 10 000 złotych. Chociażby podatek spad-

kowy się nie należał, to jednak złożenie zeznania w urzędzie skarbowym jest konieczne, gdyż bez zezwolenia tego urzędu nie można żadnego spadku przepisać na imię spadkobierców. Podanie o takie zezwolenie należy opłacić marką stemplową za 3 zł 30 gr (na samem zezwoleniu musi być marka za 5 zł 50 gr.)

Wzór podania do urzędu skarbowego w sprawie spadkowej.

Do Urzędu Skarbowego
Dział Podatku Spadkowego

w Ostrołęce

Jana Bykowskiego, zamieszkałego
w .....

w sprawie
spadku po Marji Bykowskiej.

Podanie.

Uprzejmie proszę o wydanie mi zaświadczenia, że ze strony Urzędu Skarbowego niema przeszkód, ażeby spadek po Marji Bykowskiej przeszedł w połowie na mnie, a w drugiej połowie na moich siostrzeńców, Kazimierza i Magdalenę Stefaniaków.

(—) Jan Bykowski.

Gdy majątek spadkowy ma urządzoną hipotekę, to po śmierci właściciela nieruchomości lub sumy hipotecznej trzeba „otworzyć postępowanie spadkowe”. Otwarcie postępowania

spadkowego kosztuje 29 zł. Do wniosku o to trzeba dołączyć metrykę śmierci spadkodawcy. Po upływie 6 miesięcy można się do spadku „wylegitymować”, t. j. złożyć testament lub dowody pokrewieństwa oraz zezwolenie urzędu skarbowego. Żona, dziedziczka po mężu, musi złożyć prócz tego wyrok sądu, którego mocą sąd „wprowadza ją w posiadanie” spadku po mężu. Celem uzyskania takiego wyroku, należy złożyć odpowiednie podanie do sądu okręgowego. Po złożeniu tych dowodów, można spadek „zamknąć” i hipoteka przepisuje go na imię spadkobierców.

Gdy spadkodawca pozostawił testament, to trzeba go złożyć w sądzie okręgowym przy podaniu z prośbą o t. zw. ogłoszenie testamentu. Opłata od takiego podania wynosi 8 zł po 50 groszy od każdego załącznika. Po ogłoszeniu testamentu, sąd oddaje go jednemu z miejscowych notariuszy na przechowanie. Notariusz wydaje odpisy z tego testamentu; koszt pierwszego odpisu wynosi 65 zł.

Procesy sądowe.

Zależnie od wielkości sprawy, są one sądzone przez sądy grodzkie lub sądy okręgowe. Sąd grodzki rozpatruje sprawy, w których chodzi o przedmiot wartości nie większej jak 1000 zł, także wszystkie sprawy wynikające z umowy najmu lokalu, włościąńskie sprawy działowe, sprawy opieki i t. p.

Sądy okręgowe rozpatrują większe sprawy.

Sprawami karnymi nazywamy takie, w których chodzi o ukaranie przestępcy. Sprawy cywilne są to takie, w których chodzi o kwestje majątkowe, pieniężne i t. p. Jeśli poszkodowany w sprawie karnej poniósł szkodę majątkową, to może nawet w procesie karnym zgłosić t. zw. „powództwo cywilne”. Np.

Jeśli przestępca oszukał poszkodowanego, to ten może żądać w powództwie cywilnem odpowiedniego odszkodowania.

Osoba, która wnosi pozew cywilny, nazywa się powodem, a ta, przeciwko której wniesiono pozew — pozwanym. Pozew powinien być sporządzony w tylu egzemplarzach, ilu jest pozwanych, a oprócz tego jeden egzemplarz dla sądu.

Egzemplarze przeznaczone dla pozwanych sąd im doręcza, ażeby wiedzieli, o co powodowi chodzi i czego się domaga. Z każdego dokumentu, składanego przy pozwie, należy sporządzić tyle odpisów, ilu jest pozwanych.

Składając pozew, należy opłacić: t. zw. „wpis“ w wysokości 2% od wartości sporu, przyczem każda rozpoczęta setka liczy się za całą, po 50 groszy od każdego załącznika (z wyjątkiem dokumentu, na którym się pozew opiera) oraz piątą część wpisu na wezwania stron i świadków do sądu. Wpis nie może być mniejszy jak 2 zł, a opłata na wezwania — jak 2 zł 50 gr.

Jeśli w sprawie występuje adwokat, to trzeba mu wydać pełnomocnictwo, opłacone marką stemplową za 1 zł, jeśli sprawa jest w sądzie grodzkim, a 3 zł, jeśli jest w sądzie okręgowym. W sprawach o sumę mniejszą, niż 100 zł, w sprawach karnych oraz w sprawach prowadzonych na prawie ubogich — pełnomocnictwa dla adwokatów nie podlegają opłacie stemplowej.

Przykłady.

a) W sprawie o 60 zł należy opłacić:

wpis (najmniejszy)	2 zł
na wezwania	2 zł 50 gr
razem	4 zł 50 gr

b) w sprawie o 730 zł należy opłacić:

wpis 2% (liczy się od 800 zł)	16 zł
na wezwania $\frac{1}{5}$ wpisu (z zaokrągleniem do 50 groszy, gdyż niema mniejszych znaczków sądowych)	3 zł 50 gr
razem	19 zł 50 gr

Wzory pozwów.

a) O zwrot pożyczki.

Do

Sądu Grodzkiego

w Grójcu.

Piotra Pawlaka, rolnika, zamieszkałego we wsi Załęcze, gm. Kobylin, pow. grójeckiego

w sprawie

przeciwko Franciszkowi Bąkowi, zamieszkałemu we wsi Lasocin, gm. Kobylin, pow. grójeckiego.

Wartość pozwu 150 zł.

Pozew.

Pozwany Franciszek Bąk pożyczył ode mnie 150 zł w dniu 1 grudnia 1933 r. i zobowiązał się zwrócić tę sumę w dniu 1 października 1935 r. Ponieważ pozwany pożyczki nie zwrócił, mimo, że się o to dopominałem, mam zaszczyt prosić Sąd Grodzki, ażeby postanowił:

- zasądzić na rzecz moją, Piotra Pawlaka, od pozwanego Franciszka Bąka 150 zł z 10⁰/₀ od dnia wytoczenia pozwu do dnia uiszczenia oraz koszty sądowe i za prowadzenie sprawy;
- wyrokowi nadać rygor natychmiastowej wykonalności;
- sprawę rozpoznać także i w mojej nieobecności, a w razie niestawienia się pozwanego — wydać wyrok zaoczny.

Załączam:

- zobowiązanie pozwanego z dnia 1. XII. 1933 r.;
- odpis pozwu i zobowiązania dla doręczenia pozwanemu.

Załączcze, dnia 3 listopada 1935 r.

(—) Piotr Pawlak

b) O działy.

Do

Sądu Grodzkiego

w .....

Piotra Pawlaka .....

Pozew.

Po ś. p. Janie Pawlaku pozostała nieruchomość, składająca się z działki gruntu o powierzchni 12 morgów we wsi Załączcze, gm. Kobylin, pow. grójeckiego oraz z domu, budynków gospodarskich, inwentarza żywego i martwego w tejże wsi.

Spadkobłercami ś. p. Jana Pawlaka są:

- Józefa z Pawlaków Bielecka, jego córka,
- Piotr Pawlak, jego syn,
- Marja Pawlakówna i 4. Franciszek Pawlak — jego wnuki, a dzieci ś. p. Antoniego Pawlaka.

Spadek więc powinien być podzielony w ten sposób, że Józefa Bielecka i Piotr Pawlak otrzymują po $\frac{1}{3}$ spadku, a Marja i Franciszek Pawlakowie po $\frac{1}{6}$ spadku.

Ponieważ spadkobiercy nie mogą zgodnie podzielić się pozostałym spadkiem, przeto, załączając świadectwo urzędu gminnego, stwierdzające, że wyżej wymienione osoby są właścicielami majątku spadkowego, mam zaszczyt prosić Sąd Grodzki, ażeby postanowił:

- oszacować majątek spadkowy przy pomocy 3 biegłych;
- dokonać podziału majątku spadkowego, składającego się z działki gruntu o powierzchni 12 morgów, domu mieszkalnego, zabudowań gospodarskich oraz inwentarza żywego i martwego, wydzielając: $\frac{1}{3}$ spadku Józefie Bieleckiej, $\frac{1}{3}$ spadku Piotrowi Pawlakowi, $\frac{1}{6}$ spadku Marji Pawlakównie i $\frac{1}{6}$ spadku Franciszkowi Pawlakowi;
- gdyby podział skutecznie się nie dał — wystawić majątek spadkowy na licytację i podzielić sumę stąd uzyskaną między spadkobierców.

Załączam:

- odpisy z pozwu,
- świadectwo urzędu gminnego.

(—) Piotr Pawlak.

Załączcze, dnia 12 września 1935 r.

c) Akt oskarżenia w sprawie o pobicie i znieważenie.

Do

Sądu Grodzkiego

.....
Piotra Pawlaka, oskarżyciela prywatnego, zamieszkałego w ..... gm. .... pow. ....

w sprawie
przeciwko Franciszkowi Bąkowi, zamieszkałemu w ..... gm. .... pow. ....
oskarżonemu z art. 256 i 239 K. K.

Akt oskarżenia.

W dniu 15 lipca 1935 r., o godzinie 9-ej rano, gdy szedłem drogą we wsi Załęcze, spotkałem oskarżonego Franciszka Bąka, który na mój widok zawołał, że wczoraj moje krowy wypasły mu kawał koniczyny. A kiedy odpowiedziałem, że to wcale nie miało miejsca, gdyż krowy były pilnowane, zaczął mi wymyślać od „łajdaków i złodziei“, a potem uderzył mnie kijem.

Wobec powyższego, oskarżam Franciszka Bąka o to, że w dniu 15 lipca 1935 r. we wsi Załęcze gm. .... pow. .... znieważył mnie i uderzył kijem, t. j. o przestępstwa, przewidziane w art. 256 i 239 kodeksu karnego i mam zaszczyt prosić o ukaranie go.

Świadcami powyższego zajścia byli:

1. .... zamieszkały w ..... gm. .... pow. ....
2. .... zamieszkały w ..... gm. .... pow. ....

Załączam dowód wpłacenia 20 zł, jako zaliczki na kosztą postępowania sądowego.

(—) Piotr Pawlak.

Prawo ubogich.

Jeśli ktoś jest zupełnie biedny, nie ma żadnej własności ani pracy i nie może opłacić pozwu lub aktu oskarżenia, musi się wystarać o „prawo ubogich“, a posiadając je, nie potrzebuje opłacać kosztów sądowych. Prawo ubogich przyznaje się na podstawie „świadczenia ubóstwa“. „Świadczenie ubóstwa“ otrzymuje się z urzędu gminnego, dokąd należy skierować następujące podanie:

Do

Urzędu Gminnego

w .....

..... zamieszkałego

w ..... gm. ....

Podanie.

Niniejszem mam zaszczyt prosić Urząd Gminny o wydanie mi świadectwa ubóstwa celem przedstawienia go w sądzie.

..... dnia ..... Podpis.

Podanie takie jest wolne od opłaty stemplowej.

Wyroki sądowe i apelacje.

Sąd w każdej sprawie wydaje wyrok. O ile któraś ze stron jest z wyroku niezadowolona, może „zapowiedzieć“ apelację. Należy wówczas dla spraw cywilnych w ciągu 7 dni, a dla spraw karnych w ciągu 3 dni od ogłoszenia wyroku złożyć do sądu podanie, zapowiadające apelację, w tej mniej więcej formie:

Do

Sądu Grodzkiego

w .....
..... zamieszkałego
w ..... gm. .... pow. ....
w sprawie Nr. C ...../35
przeciwko .....
zamieszkałemu w .....
gm. .... pow. ....

Podanie.

Niniejszem zapowiadam apelację od wyroku z dnia .....
..... i proszę Sąd Grodzki o sporządzenie motywów
wyroku i zawiadomienie mnie o terminie ich sporządzenia.
....., dnia ..... Podpis.

Podanie takie opłaca się marką stempową za 50 gr.

Zapowiedzenie apelacji w sprawie karnej może być złożone ustnie do protokołu lub też w formie następującego podania:

Do

Sądu Grodzkiego

w .....
..... zamieszkałego
w ..... gm. .... pow. ....
oskarżonego z art. .... K. K.
w sprawie Nr. Kg. ..../35.

Zapowiedzenie apelacji.

Niniejszem zapowiadam apelację od wyroku z dnia .....
..... i mam zaszczyt prosić Sąd Grodzki o doręczenie mi wyroku z uzasadnieniem (motywami).

....., dnia ..... Podpis.

W ciągu 14 dni od dnia ogłoszenia wyroku w sprawie cywilnej można złożyć „wywód apelacji“, w którym należy wykazać niesłuszność wyroku. Termin złożenia „wyvodu apelacji“ dla spraw karnych jest 7-dniowy. Wywód apelacji należy zakończyć następującym zwrotem:

„mam zaszczyt prosić Sąd Okręgowy, aby postanowić raczył: zaskarżony wyrok zmienić lub uchylić, powództwo oddalić (lub uwzględnić — jeśli apeluje powód) — i zasądzić na rzecz moją koszta sądowe i za prowadzenie sprawy w 2 instancjach“.

Wywód apelacji podlega takim samym opłatom, jak pozew; należy go złożyć w tym sądzie, który wydał wyrok. Do wyvodu apelacji trzeba dołączyć tyle jego odpisów, ile jest stron w procesie.

Od wyroku sądu okręgowego może jeszcze strona niezadowolona wnieść „kasację“ do Sądu Najwyższego. Kasację musi podpisać adwokat i wносить ją można tylko w większych sprawach — ponad 500 zł.

W sprawach przed sądem okręgowym, jako pierwszą instancją, stroną musi zastępować adwokat. Strona mająca adwokata nie jest dopuszczana do głosu.

Wykonanie wyroku.

Po otrzymaniu wyroku prawomocnego, należy zamówić w sądzie „tytuł wykonawczy“, którego koszt wynosi w sądzie grodzkim 1 zł 50 gr, a w sądzie okręgowym 4 zł. Tytuł wykonawczy wraz z odpowiednim podaniem, t. zw. deklaracją, wnosi się do komornika.

Wzór deklaracji do komornika:

Do

Pana Komornika

w .....

..... zamieszkałego
w ..... gm. .... pow. ....

w sprawie

przeciwko .....
zamieszkałemu w .....
gm. .... pow. ....

Deklaracja.

Załączając przy niniejszem tytuł wykonawczy Nr. C. ....
uprzejmie proszę o wykonanie go przez zajęcie i sprzedaż z li-

cytacji wszelkich ruchomości, zboża, mebli, inwentarza i t. p.,
należących do ..... i znajdujących się w jego domu,
we wsi ..... gm. .... pow. ....

Załącznik: tytuł wykonawczy.

....., dnia ..... Podpis.

Egzekucję można też skierować przeciw nieruchomości
dłużnika.

Ułgi w spłacie długów rolniczych.

Wobec ciężkich warunków, w jakich znajdują się obecnie
rolnicy, Pan Prezydent Rzeczypospolitej wydał rozporządzenia,
łatwiającej spłatę długów i odraczającej terminy ich płatności.

Ostatni dekret Prezydenta z dnia 30 września 1935 r. usta-
wawia t. zw. moratorium do 1 października 1938 r., to znaczy,
że nie można będzie prowadzić egzekucji przeciwko rolnikowi
z tytułu długów prywatnych, powstałych przed 1 lipca 1932 r.,
choćby te długi były już rozłożone na raty przez urzędy roz-
jemcze.

Podatki.

Jeśli ktoś uważa, że podatek, który mu wymierzono, jest
byt wielki, ma prawo odwołać się do wydziału powiatowego
(jeśli chodzi o podatek gminny) lub do izby skarbowej (jeśli
chodzi o podatki wymierzone przez urząd skarbowy).

Można również prosić władze skarbowe o rozłożenie podatku
na raty. Należy w tym celu złożyć następujące podanie:

Do

Urzędu Skarbowego

w .....

..... zamieszkałego
w ..... gm. .... pow. ....
w sprawie Nr. ....

Podanie.

Urząd Skarbowy, nakazem płatniczym z dnia .....
Nr. ...., wymierzył mi podatek gruntowy (dochodowy)
w sumie zł ..... Podatek ten ma być zapłacony do dnia
15 września 1935 r.

Mam tylko 6 morgów gruntu, z którego muszę wyżywić
rodzinę, składającą się z ..... osób. W roku ubiegłym miałem
duże straty (wyliczyć je), a w bieżącym roku również byłem
poszkodowany przez ..... (podać przyczyny).

W tym stanie rzeczy nie mogę zapłacić należnego podatku
i dlatego mam zaszczyt prosić Urząd Skarbowy:

1. o rozłożenie wyżej wymienionego podatku na 6 rat
miesięcznych;
2. o wstrzymanie egzekucji tego podatku.

....., dnia ..... Podpis.

Państwowy podatek gruntowy.

Podatek gruntowy istnieje od niepamiętnych czasów, tylko
forma jego była różna. I teraz wszystkie zorganizowane państwa
pobierają go, słusznie rozumując, że i rolnik musi ponosić pewne
ciężary na rzecz państwa, które mu zapewnia spokój, bezpie-

czeństwo i poszanowanie jego własności. To też rolnik, rozu-
miejąc swój obowiązek względem państwa, nie uchyla się od
płacenia tego podatku.

Za czasów zaborczych wprowadzono w każdej dzielnicy
inny system wymiaru podatku gruntowego. Dążeniem rzędu
polskiego jest wprowadzić w całym państwie jednolity sposób
wymiaru. Sprawa ta jednak musi być przeprowadzona powoli,
zarówno z uwagi na długoletnie przyzwyczajenie ludności do
danego systemu, jak i dlatego, że należy sprawdzić stare pomiary
gruntów; w wielu miejscowościach, gdzie pomiarów wogóle nie
było, przeprowadzić je, dokończyć komasacji gruntów, po-
dzielić je na rodzaje: rola, łąki, lasy i t. p., a każdy rodzaj na
klasy według urodzajności. Dopiero po dokonaniu tych czynności
będzie mógł być wprowadzony jednolity podatek gruntowy.

W Poznańskim, na Pomorzu i Śląsku
podstawą do wymiaru tego podatku są t. zw. katastry grun-
towe. Są to wykazy, w których wyszczególniona jest prze-
strzeń każdej posiadłości. Urzędy skarbowe mają wszystkie
dokumenty i mapy dotyczące katastrów, t. zw. matrykuły
gruntowe, gdzie zapisywane są wszelkie zmiany właścicieli
lub zmiany sposobu użytkowania gruntu w całości albo w części.
Tam również są wyszczególnione wszystkie parcele, rodzaj ich
gruntu i t. p. Na podstawie tych danych oblicza się przypuszczal-
ny dochód z gruntu, a co zatem idzie — i wysokość podatku
gruntowego.

Gdyby podatek wydawał się zbyt wysoki, płatnik powinien
wrócić się do urzędu skarbowego i tam sprawdzić obliczenie
w referacie katastralnym. Jeśli obliczenie jest błędne, płatnik
ma prawo wnieść odwołanie do urzędu.

W całej Małopolsce wymiar podatku gruntowego
opiera się na tych samych prawie zasadach, co i w b. zaborze

pruskim. Jest tylko ta różnica, że w urzędzie skarbowym zamiast t. zw. matrykuł gruntowych prowadzi się „arkusze posiadłości”. W arkuszach tych, jak i w matrykułach, są szczegółowe dane o każdym właścicielu gruntu w gminie, ilości jego parcel, jakości gruntu i czystym dochodzie z każdej parceli, na którym opiera się wymiar podatku gruntowego.

Gdyby podatnik miał wątpliwości, czy wymierzony mu podatek jest słuszny, powinien najpierw zwrócić się do urzędu o wyjaśnienie, a jeżeli podstawa wymiaru jest niewłaściwa — wnieść odwołanie.

W b. królestwie kongresowem każdy powiat ma oddzielną taryfę, która określa wysokość podatku gruntowego z jednego morga, uwzględniając klasę gruntu. Grunty są podzielone na 5 klas: I — ogrody, sady, place pod zabudowaniami, grunty orne, pszenne i buraczane, II — wszystkie inne grunty orne, prócz najślabszych, III — łąki dające po 2 lub więcej pokosów rocznie, IV — łąki dające 1 tylko pokos rocznie i V — lasy, pastwiska i grunty orne najślabsze, zasiewane co 3—6 lat żytem lub gryką. Grunty włościańskie nadane przy uwłaszczeniu są podzielone tylko na 4 klasy, bo wszystkie łąki zalicza się do jednej klasy.

Podatek gruntowy jest wymierzany dla każdego gospodarstwa oddzielnie, z wyjątkiem wsi mających grunty nadane przy uwłaszczeniu włościan; wsie takie są uważane za jedną posiadłość (jednostka zbiorowa) i podatek jest wymierzany dla całej wsi. Podatek ten na poszczególne zagrody rozdziela zebranie gromadzkie. Gdyby który z gospodarzy czuł się skrzywdzonym przy rozdziale podatku, może wnieść zażalenie do urzędu skarbowego, do którego należy ostateczna decyzja w tej sprawie.

W województwach wschodnich przy wymiarze podatku gruntowego istnieje system t. zw. repartycyjny.

Polega on na tem, że podatek gruntowy jest wyznaczony w ogólnej sumie na cały powiat i dopiero powiatowa komisja repartycyjna rozkłada co rok ten podatek na poszczególne gospodarstwa. Wsie, które mają grunty uwłaszczeniowe, są traktowane tak, jak i b. królestwie kongresowem, jako „jednostki zbiorowe” i rozdział podatku na poszczególne zagrody uskutecznia zebranie gromadzkie. Przy rozdziale podatku, komisja repartycyjna bierze pod uwagę nie tylko obszar i klasę gruntu każdej posiadłości, ale także wszystko, co może mieć wpływ na zmniejszenie lub zwiększenie podatku. Od rozdziału podatku dokonanego przez powiatową komisję repartycyjną można wnieść odwołanie do izby skarbowej w ciągu miesiąca po zakończeniu repartycji.

Nie wszędzie jednak są takie komisje. Tam, gdzie ich niema, podatek wymierzają urzędy skarbowe. Gdy wymiar jest niesłuszny, może płatnik zwrócić się ze skargą do urzędu, a w razie odmownego załatwienia — do izby skarbowej, której decyzja jest ostateczna. Płatnikowi przysługuje jednak prawo zaskarżenia decyzji Izby do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

Terminy płatności podatku gruntowego, który należy wpłacać do kas skarbowych, są następujące: I rata półroczna — w kwietniu, II — w listopadzie każdego roku. Gospodarze należący do „jednostek zbiorowych” mogą wpłacać przypadający od nich podatek do swojej kasy gminnej.

Jeśli rolnik poniósł duże straty w plonach wskutek klęski żywiołowej, np. gradu, pożaru, powodzi i t. p., może zwrócić się do urzędu o odroczenie albo nawet umorzenie podatku gruntowego.

Jeśli wysokość podatku gruntowego wymierzonego podatnikowi na obszarze województw zachodnich, środkowych i południowych nie przekracza zł 8,80 rocznie, to płaci on tylko

połowę tego podatku, jeśli podatek wynosi od zł 8,80 do 35,20, płaci tylko 80%. Ulgi te są uwzględniane przy płaceniu drugiej raty i nie dotyczą gospodarstw położonych w odległości do 10 km od miast liczących ponad sto tysięcy ludności.

Na podatku gruntowym opierają się różne dodatki podatkowe na rzecz samorządów gminnych i powiatowych. Ponieważ samorzady te mają rozległe zadania w różnych dziedzinach, jak np. szkolnictwo, szpitalnictwo, opieka społeczna, drogi publiczne i t. p. — a co za tem idzie i duże wydatki — mają one prawo pobierać m. in. samorządowe dodatki do państwowego podatku gruntowego, dochodzące do 75% tego podatku. Prócz tego mogą pobierać podatek inwestycyjny na ściśle określone cele, jak np. budowa szpitala, przedsiębiorstwa użyteczności publicznej i t. p. Podatek ten nie może przekraczać połowy wymienionych wyżej dodatków.

Oprócz tego przysługuje także gminom wiejskim prawo pobierania t. zw. podatku wyrównawczego na wyrównanie niedoboru budżetowego w gminie. Podatek ten może wynosić najwyżej — 25 gr na 1 ha w województwach zachodnich, 50 gr — w województwach południowych, 1,50 zł — w województwach wschodnich, 2 zł — w województwach środkowych, a w ogólnej sumie nie może przekraczać niedoboru. W województwach wschodnich i środkowych, w wyjątkowym wypadku (za zgodą wojewody), norma może być podniesiona o 25 gr.

Budowa i utrzymanie dróg w dużej części obciąża również samorzady. Należą do nich drogi powiatowe i wojewódzkie. Aby sprostać tym zadaniom, samorzady pobierają specjalne opłaty drogowe, których wysokość jest określana uchwałami rady powiatowej.

Jak się ubiegać o państwową posadę cywilną?

W czasach, kiedy wielu ludzi ubiega się o jakąkolwiek pracę, napewno niejedyn z żołnierzy zainteresuje się powyższym tytułem.

O państwową posadę cywilną mogą się ubiegać podoficerowie nadterminowi, a w pewnych okolicznościach również i szeregowcy.

Podoficerowie nadterminowi mogą się ubiegać o służbę w policji państwowej, straży granicznej, straży więziennej i t. p. W tym celu mogą oni składać podania wyłączenie w drodze służbowej do swego dowództwa.

Do podań należy załączyć następujące dokumenty:

1. metrykę urodzenia,
2. świadectwo ukończenia 7-klasowej szkoły powszechnej,
3. świadectwo lekarskie, wystawione przez lekarza formacji, w której petent pełni służbę,
4. świadectwo ukończenia szkoły podoficerskiej,
5. wyciąg z zeszytu ewidencyjnego i księgi kar,
6. własnoręcznie napisany życiorys,
7. opinię dowódcy pułku lub równorzędnego.

Ponadto trzeba odpowiadać następującym warunkom ogólnym: być stanu wolnego, mieć dwa lata służby nadterminowej, stopień nie wyżej kaprała, nieskazitelną przeszłość, nie być karanym sądownie ani w wojsku, ani przed wstąpieniem do wojska, wreszcie mieć opinię przełożonych co najmniej dobrą, oraz warunkom szczególnym:

a) Do policji państwowej:

1. kategoria zdrowia „A” bez zastrzeżeń,

Samokształcenie

(jakie książki zawodowe należy czytać?).

Każdy żołnierz służący w wojsku polskim miał w cywilu ten lub inny zawód, do którego po odbyciu służby wojskowej zazwyczaj wraca.

Wobec tego, że poza zajęciami służbowymi żołnierze mogą zawsze znaleźć trochę wolnego czasu, radzimy go wykorzystać na czytanie nie tylko powieści, ale również książek poświęconych Polsce, a także poświęconych różnym zawodom.

Podajemy tutaj wykaz ważniejszych książek z zakresu rolnictwa, rzemiosła i handlu, które oddać wam mogą duże usługi po powrocie do waszych zajęć cywilnych.

Książki z zakresu rolnictwa, sadownictwa,
pszczelnictwa i t. p.

Biedrzycki S. — Nauka o uprawie roli	2 zł 80 gr
Leśniewski S. — O nawozach pomocniczych (sztucz.)	1 „ 80 „
Olszyński W. — O nawozach naturalnych	1 „ 80 „
Mikułowski-Pomorski J. — Uprawa roli i roślin	3 „ — „
H - n - M — Jak chorują zboża i ziemniaki	40 „
Chmielecki W. — Urządzenie gospodarstw małych	2 „ — „
Czech M. — Najprostsze sposoby mierzenia gruntu	1 „ 50 „
Kalinowski K. — Poradnik budowlany dla rolników	4 „ — „
Brzoso S. — Praktyczne pszczelnictwo	4 „ — „
Nehring E. — Podręcznik warzywnictwa	3 „ 50 „
Zaźwilichowski — Szkodniki warzyw	2 „ 60 „
Karczeńska M. — Ogródek warzywny	90 „
Gładysz A. — Urządzenie i pielęgnowanie sadu	3 „ — „
Gładysz A. — Drzewa i krzewy w sadzie owocującym	2 „ 40 „

2. wzrost co najmniej 168 cm, przyczem pierwszeństwo mają kandydaci o wzroście ponad 175 cm,

3. bardzo dobra opinia przełożonych.

O stanowiska w policji państwowej mogą się ubiegać nadterminowi wszystkich rodzajów wojska.

b) Do straży granicznej:

1. kategoria zdrowia „A” bez zastrzeżeń,

2. narodowość polska,

3. wzrost co najmniej 160 cm.

O stanowiska w straży granicznej mogą się ubiegać nadterminowi tylko piechoty i żandarmerji oraz łączności.

c) Do straży więziennej:

wzrost co najmniej 165 cm.

O stanowiska w straży więziennej mogą się ubiegać nadterminowi wszystkich rodzajów wojska.

W wypadkach, gdy przed objęciem stanowiska wymagane jest odbycie praktyki, nadterminowi mogą być odkomenderowani na przeciąg czasu nie dłuższy nad trzy miesiące, jednak bez prawa należności za delegację.

Szeregowcy mogą również ubiegać się o posady w wyżej wymienionych lub też w innych instytucjach, jak np. w leśnictwie, skarbowości i t. p. W tym wypadku powinni zwrócić się do swego dowództwa, ale nie drogą służbową, lecz prywatnie. Oczywiście, opinie przełożonych muszą mieć co najmniej dobre. Nie może jednak być mowy o żadnej gwarancji, że ich zabiegi zostaną uwieńczone pomyślnym skutkiem.

Makowski Z. — Zwalczanie szkodników drzew i wazryw	2 zł 40 gr
Gałczyński B. — Ogród kwiatowy na 100 metrach	1 „ 50 „
Jankowski N. — Kwiaciarstwo gruntowe	6 „ 50 „
Karczewska M. — Ogródki kwiatowe	30 „
Dobrzański L. — Poradnik weterynaryjny	7 „ 50 „
Kwasieberski M. — Chów bydła	3 „ 80 „
Karczewska M. — Wskazówki dla hodowców świń	3 „ 50 „
Michelini — Choroby zwierząt domowych	3 „ 50 „
Trybulski M. — Gospodarski chów drobiu	4 „ — „
Olśzański Z. — Higjena konia	3 „ 80 „
Arnold J. — Hodowla ryb w stawach	2 „ 50 „
Kossowski — Karp w stawach	1 „ 25 „
Ruśkiewicz S. — Krótki podręcznik leśnictwa	2 „ — „
Karczewska M. — Wyrób wędlin	1 „ 80 „
Bzowski W. — Co to jest spółdzielczość rolnicza	50 „
Twarecki L. — Rola Kas Stefczyka w walce z lichwą na wsi	1 „ — „

Nadto polecamy dwie książki związane z higieną, urządzeniem domu na wsi lub w miasteczku oraz gospodarstwem domowym.

Kacprzak M., dr. — Zdrowie w chacie wiejskiej	1 „ 50 „
Zebrowska W. — Książka gospodyni wiejskiej	4 „ 50 „

Książki z zakresu rzemiosł.

Gustawicz i Sroczyński — Ciesła	1 zł 50 gr
Gustawicz — Ślusarz	1 „ 50 „
Karpiewski K. — Kowal	1 „ 50 „
Kuśmierski F. — Kurs nauki stolarstwa	1 „ 50 „
Cieszyński J. — Podręcznik dla zawodu szewskiego	1 „ 50 „
Odzikowski — Bez poprawki (dla krawców)	1 „ 50 „

Pastuszek J. — Koszykarstwo wiklinowe	1 zł 50 gr
Gustawicz i Wyrobek — Fryzjer	1 „ 50 „
Sroczyński — Piekarz	1 „ 50 „
Sroczyński — Szklarz	1 „ 50 „

Oprócz tego, polecamy nietylko dla rzemieślników, ale również i dla osób pracujących zawodowo na innym polu, dwie ciekawe książki, które mogą każdego z nas nauczyć różnych drobnych prac technicznych oraz wyrobów z żelaza, drzewa, gliny i t. d.

Schnetzler — Technik domowy	bez opr. 4 zł, w opr. 6 zł
Schnetzler — Majster do wszystkiego bez opr.	5 zł, w opr. 7 zł.

Dla zajmujących się handlem polecamy:

Sójka J. — Umiejętność sprzedawania	60 gr
Skarzyński — Sztuka sprzedawania	2 zł 50 „
Łoś I. — Jak, kiedy i komu sprzedawać produkty rolne	90 „
Wolański — Zarys nauki o handlu	3 „ — „
Wolański — Prawo wekslowe	1 „ — „
Seredyński — Nauka o handlu	4 „ — „

Przeczytanie tych książek pomoże do pogłębienia wiadomości związanych z wykonywanym przez was przed wojśkiem zawodem cywilnym, względnie do wybrania sobie teraz zawodu, któryby odpowiadał waszym zdolnościom i upodobaniom.

Wymienione wyżej książki rolnicze można nabywać w Głównej Księgarni Wojskowej w Warszawie, ul. Nowy Świat 69 (Tel. 202-19, Konto P.K.O. 162).

O potrzebie oszczędności.

Gdybyśmy się dobrze przyjrzeni życiu przyrody, to z pewnością spostrzeglibyśmy, ku wielkiemu może naszemu zdumieniu, że wszystko co żyje — oszczędza te zapasy soków czy żywności, których potrzebuje do istnienia. Więc drzewo nie marnuje swych soków, a wydziela ich tylko tyle, ile potrzeba dla młodych pączków. Więc pszczoła zbiera miód, którym się karmi zimową porą. Tak samo wiewiórka zbiera na zimę orzeszki, myszka polna — ziarnka i t. p.

Jeden tylko człowiek jest jakoś najbardziej oporny, jeśli idzie o oszczędzanie.

A wszak jest ono koniecznością. Nieraz bowiem tak się zdarza, że urodzaj był lepszy, niż zwykle, albo też warsztat rzemieślniczy, przy którym pracujemy, przyniósł nam więcej, aniżeliśmy się tego spodziewali. Tylko człowiek mało roztropny i nieprzezorny przepuści cały ten zarobek na pijatykę, kosztowne przyjęcia gości i t. p. Natomiast człowiek zapobiegliwy pieniądze otrzymane za wykonanie jakiejś większej pracy albo ze sprzedaży większej ilości produktów rolnych — natychmiast odniesie do kasy. A nawet i ten, którego zarobek nie jest zbyt wielki, może co najmniej złotówkę na tydzień odłożyć. Ta złotówka przyniesie rocznie 52 złote. Kilka lat ciułania tych złotówek da już kilkaset złotych.

Wzięliśmy tu pod uwagę stałe oszczędzanie tak drobnej sumy pieniędzy, jaką jest złotówka. Jeśli zaś odkładalibyśmy tygodniowo po kilka złotych, to po kilku latach oszczędzania możemy mieć odłożonych ładne parę tysięcy.

Korzyści z takiego oszczędzania są duże. Oto np. komuś dobrze wiedzie się w tym roku, zato następny rok może być

kusy. Jeśli z tego roku ma on zaoszczędzone pieniądze, to dobrze, a jeśli nie, to czeka go bieda z nędzą.

Weźmy inny wypadek. Oto przychodzi choroba do domu, którego mieszkańcy nie mieli zwyczaju oszczędzać, choć nawet mogli to robić. I co wtedy? Człowiek taki zdany jest na dobrą lub złą wolę otoczenia.

A jakim dobrodziejstwem jest zaoszczędzony grosz w wypadkach pożaru, kiedy rzadko się zdarza, aby otrzymane odškodowanie równało się wysokości poniesionych strat!

Oszczędność jednak ma znaczenie nie tylko w życiu osobistym, ale i ogólnopaństwowem. W takiej np. Francji oszczędzają nieomal wszyscy, a oszczędzają tyle, że prawie każdy Francuz na starość już nie pracuje, lecz żyje z odsetek od kapitałów, złożonych w bankach i kasach oszczędności. Takich złożonych oszczędności było ostatnio we Francji 26 i 1/2 miljarde złotych. Te pieniądze banki pożyczają nie tylko swoim, ale i obcym i na tych zagranicznych pożyczkach zyskują podwójnie, bo po pierwsze — wysokie procenty, a po drugie — różne korzyści polityczne. Widzicie więc, że oszczędność jest pożyteczna nie tylko w życiu osobistym, ale i publicznem.

Ale powie może ktoś: „jabym chętnie oszczędzał, ale nie mam z czego. Czyż mogę coś oszczędzać z tego, co biorę na dekadę, albo też z otrzymywanych z domu pieniędzy?”

A właśnie, że można — niewiele, ale można. Bo gdybyśmy tak dobrze przejrzeni swoje wydatki, jeszcze to i owo dałoby się z nich wykreślić, np. zbyt wielką ilość wypalanych papierosów. A już w każdym razie niedzielne i świąteczne wasze przepustki mogłyby dużo powiedzieć, jak bezmyślnie marnowane są nawet te drobne sumy pieniędzy, któremi w wojsku rozporządzacie.

Jeśli zaś nauczycie się marnować w wojsku drobne sumy pieniędzy, to w cywilu już łatwiej pójdzie robienie zbędnych wydatków dla domu lub też wyrzucanie pieniędzy w knajpach z kolegami. Oczywiście, mówiąc o potrzebie oszczędności, mamy na myśli powstrzymywanie się od wydatków zbędnych, w przeciwnym bowiem razie odmawianie sobie tego, co potrzebne nam jest do życia, byłoby już skąpstwem. Rozsądny więc człowiek oszczędza tylko to, co mu zbywa po zaspokojeniu koniecznych potrzeb codziennych.

Z kolei musimy powiedzieć o tem, jak należy oszczędzać.

Są ludzie, którzy — owszem — oszczędzają, odmawiają sobie nieraz wielu rzeczy, ale uciulane pieniądze chowają po różnych kątach w domu — a to za obrazami, a to pod strzechą, a to znowu pod podłogą — lub zakopują do ziemi. W 95 wypadkach na 100 koniec takiego zbierania bywa smutny. Pieniądze bowiem w ten sposób chowane padają ofiarą złodziei, bandytów lub ognia. Wtedy następuje rozpacz, ale niestety — poniewczasie.

Zaznaczyć przytem należy, że tego rodzaju oszczędności są t. zw. martwym pieniądzem, nikt bowiem z nich nie ma narazie żadnej korzyści. Dla gospodarczego życia państwa tego rodzaju oszczędzanie staje się nawet szkodliwe, wówczas bowiem pieniądze jest coraz mniej w obiegu, przez co zamiera handel i przemysł, a całe życie kraju chyli się ku upadkowi.

Otóż zaoszczędzone pieniądze należy składać do jakiegoś pewnego banku, do kas Stefczyka, istniejących po wsiach i miasteczkach, a najwygodniej do Pocztovej Kasy Oszczędności (P. K. O.). Piszemy: najwygodniej, ponieważ można składać nawet jedną złotówkę w każdym urzędzie pocztowym całej Polski i wszędzie można podejmować pieniądze na książeczkę P. K. O.

To też obywatele państwa polskiego, oceniając te korzyści, jakie daje P. K. O., złożyli tam dotychczas 653 miliony złotych, co stanowi $\frac{2}{3}$ wszystkich oszczędności polskich, wynoszących około miljarda. Dodać należy, że właściciele książeczek P. K. O. jest obecnie milion 700 tysięcy. A mimo to oszczędności nasze przedstawiają się słabo w porównaniu nie tylko z taką Francją czy Niemcami, ale nawet Danją i Czechosłowacją. Kilkumiljonowa Danja ma zaoszczędzonych 2 i $\frac{1}{2}$ miljarda złotych, Czechosłowacja, dwa razy mniejsza od Polski, liczy oszczędności 4 i $\frac{1}{2}$ miljarda złotych, a więc tam oszczędzają 9 razy więcej, niż my.

Nasza дума narodowa nie powinna nam pozwolić, abyśmy się dali wyprzedzić na tem polu innym narodom. Zabierzmy się więc do oszczędzania, nie odkładając tego postanowienia na przyszłość, ale zróbmy to zaraz — dzisiaj!

Życzmy wam tego z całego serca. Żołnierz bowiem, który potrafi oszczędzać w wojsku, daje pewność, że wróciwszy do życia cywilnego, tem chętniej będzie oszczędzał sam i zachęcał w tym kierunku krewnych i znajomych.

Oby wielotysięczna rzesza żołnierzy, odchodząc corocznie do rezerwy, stała się gorliwym szerzycielem hasła oszczędności, dzięki której jednostki robią się zamożnymi, zaś państwo silnem i zasługującym na szacunek u swoich i obcych.

Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach.

1. Ratowanie topielca.

Po wydobyciu topielca, należy natychmiast usunąć wodę z jego dróg oddechowych. W tym celu trzeba go położyć na brzuchu i unieść w górę dolną część jego tułowia, tak, aby głowa zwisała; wtedy woda będzie mogła wyciec z płuc i żołądka. Dobrze też jest ugniatać klatkę piersiową.

Następnie trzeba oczyścić usta, gardło i nos topielca z piasku, roślin i t. p. Gdyby język zapadł się w głąb, co się często zdarza ludziom, którzy stracili przytomność, trzeba go wyciągnąć nawierzch i kazać komuś trzymać przez chusteczkę. Następnie trzeba zastosować sztuczne oddychanie.

W tym celu kładzie się topielca, czy też innego ratowanego, któremu trzeba zastosować sztuczne oddychanie, na ziemi, pod łopatki wkłada mu się wałek ze zwiniętego koca lub płaszcza i kłęcząc za jego głowę, chwytając się go oburącz za przedramiona w pobliżu łokci, unosi się je nad głowę topielca i opuszcza aż do ziemi. W ten sposób następuje rozszerzenie klatki piersiowej i powietrze wpada do płuc, jak przy normalnym oddychaniu. Po dwóch sekundach przerwy, trzeba przywrócić ramiona do poprzedniego położenia, zwolna przyciskając je do klatki piersiowej. Takich ruchów wdechowych i wydechowych trzeba zrobić powoli około 15 na minutę. Sztuczne oddychanie trzeba stosować przez $\frac{1}{2}$ godziny, a nawet dłużej, gdyż zdarzało się, że ratowani byli przywracani do życia po paru godzinach takich zabiegów.

Nadto, aby pobudzić obieg krwi u topielca, trzeba przez dłuższy czas rozcierać jego ciało.

2. Zaczadzenie.

Przy ratowaniu zaczadzonych, pierwszą rzeczą jest otwarcie drzwi i okien w izbie, gdzie nastąpiło zaczadzenie. Potem trzeba przenieść zaczadzonego na świeże powietrze, położyć wilgotny okład na głowę, całe ciało rozcierać suknem, a gdyby to nie pomagało, stosować sztuczne oddychanie, jak przy ratowaniu topielca.

3. Zamarznięcie.

Najważniejsze, o czym należy pamiętać przy ratowaniu osoby zamarzniętej, jest zachowanie dużej ostrożności przy przenoszeniu jej do ciepłego mieszkania. Najpierw więc trzeba przenieść zamarzniętego do zupełnie zimnej izby (np. do sieni), ostrożnie rozebrać go, a jeszcze lepiej porozcinać ubranie i obuwie. Należy bowiem wiedzieć, że człowiek zamarznięty ma bardzo kruche członki, a przytem jest tak wrażliwy na ciepło, że wniesienie go do ciepłej izby może stać się przyczyną jego śmierci.

Rozebrawszy zamarzniętego donaga, trzeba najpierw rozcierać mu ciało śniegiem lub płóciennymi ręcznikami, zmoczonemi w zimnej wodzie. Gdy ciało odtaje, trzeba zastosować sztuczne oddychanie, a potem przenieść zamarzniętego do trochę cieplejszej izby, gdzie należy go przykryć. Wreszcie trzeba go przenieść do izby zupełnie ciepłej i dawać mu tylko dobrze ciepłe napoje, głównie herbatę i mleko.

W wypadkach odmrożenia, trzeba daną część ciała nacierać śniegiem na dworze, a dopiero gdy ciało zaczerwieni się w odmrożonym miejscu — wejść do ciepłego mieszkania. Gdyby jednak ciało, mimo zastosowanego nacierania, ciągle było sine lub pokryte pęcherzykami, należy wezwać lekarza.

4. Udar słoneczny.

Zdarzyć się może podczas uciążliwej pracy na słońcu, długiego marszu w upalny dzień lub też dłuższego pozostawiania na słońcu bez nakrycia głowy. Pierwsze objawy tego udaru są: zawroty głowy, zaczerwienienie twarzy, wreszcie utrata przytomności.

W takim wypadku trzeba chorego położyć w miejscu chłodnym, nie wystawionem na działanie słońca, rozpiąć mu ubranie i dać zimnej wody do picia.

Gdyby twarz nabierała sinawego odcienia, a oddech stawał się szybki, trzeba chorego oblać zimną wodą i kłaść mu na serce zimne okłady. W razie zaś, gdyby oddech ustawał, należy stosować sztuczne oddychanie, jak u topielca.

Wreszcie trzeba pamiętać, aby choremu, gdy już wróci do przytomności, dawać dużo zimnych napojów.

5. Porażenia piorunem.

Porażonemu trzeba rozpiąć ubranie i cucić go zapomocą zimnych okładów na głowę i kark. Dobrze też jest pryskać mu zimną wodę na twarz, a gdyby nie oddychał — należy zastosować sztuczne oddychanie, jak wyżej.

Po wsiach istnieje przesąd, iż porażonego piorunem trzeba zakopywać w ziemię. Z tym przesądem, który niejedną ofiarę pioruna przypisał o śmierć, należy bezwzględnie walczyć.

6. Oparzenia.

Są trzy stopnie oparzenia: pierwszy — najłżejsze — kiedy skóra tylko się zaczerwieni; drugi — średnie — gdy powstają na skórze pęcherze, napełnione jasnym płynem; trzecie — najcięższe — gdy skóra spali się na węgiel.

W pierwszym wypadku należy skórę nasmarować oliwą lub innym tłuszczem niesolonym.

W drugim — przykładac płótno, zmoczone w oleju lnianym, zmieszonym do połowy z wodą wapienną, a gdyby nie było tego środka — smarować oliwą. Upřednio można popręklówać pęcherzyki igłą, wypaloną na płomieniu. Tych samych środków należy używać przy oparzeniach spowodowanych zbyt długą kąpielą słoneczną.

Wreszcie w trzecim wypadku — ciężkiego poparzenia — trzeba robić okłady z płynu Burowa i bezwzględnie wezwać lekarza.

W wypadku, gdy się na kimś zajmie ubranie, trzeba go zaraz schwycić, przewrócić na ziemię i stłumić ogień jakimś kocem, ubranie, wogóle czemś, co mamy pod ręką, a dopiero później zlać go wodą. Po ugaszeniu ognia, należy zdejmować ubranie z oparzonego bardzo powoli, aby nie rozdzierać pęcherzy, które mogły przywrzeć do ubrania. W tym wypadku, najlepiej jest wezwać lekarza.

7. Zranienia.

Następstwem zranienia jest krwawienie. Jeśli jest ono silne, nazywamy je krwotokiem.

Krwotok jest niebezpieczny, jeśli krew wytryskuje z rany na pewną odległość i jest koloru jasno-czerwonego; znaczy to, że pochodzi ona z tętnicy. Ratunkiem wtedy będzie szybki i silny nacisk ciała powyżej zranionego miejsca, aby w ten sposób wstrzymać dopływ krwi do uszkodzonej tętnicy. W pierwszej chwili, nacisk ten należy wykonać rękoma, chwytając ciało powyżej rany, potem zaś trzeba je owiązać jakąś opaską, np. chusteczką, pa-

skiem i t. p. Następnie zaś trzeba wezwać lekarza, gdyż ucisk taki, o ileby trwał dłużej, niż półtorej godziny, może spowodować obumarcie całej kończyny, np. ręki.

Jeśli krwotok pochodzi z szyi, trzeba tętnicę szyjną przycisnąć wielkim palcem do kręgosłupa, a w międzyczasie wezwać lekarza.

Jeżeli krew wylewa się z rany powoli i jest koloru ciemnowisniewego, to znaczy, że krwotok taki pochodzi ze zranionej żyły. Jest on mniej niebezpieczny od poprzedniego. W takich wypadkach, trzeba ranę nacisnąć odkażoną gazą, a gdyby jej nie było pod ręką, to kawałkiem czystego płótna. Przy krwotoku żylnym nie wolno zakładać powyżej rany żadnej opaski, a więc wręcz przeciwnie, niż przy krwotoku tętnicowym.

Krwotok z nosa można szybko zatamować. Najpierw trzeba rozpiąć ubranie chorego, potem ułożyć go z głową odchyloną wtył, następnie włożyć mu do nosa, po stronie, z której wydobywa się krew, kawałeczek waty i mocno nim zatkać dziurkę. Wreszcie trzeba robić okłady z zimnej wody na kark.

8. Złamanie kości.

Może być dwojakie: zwykłe — jeśli skóra nie jest uszkodzona, i powikłane — jeśli koniec kości przebił skórę. W drugim, bardzo niebezpiecznym, wypadku, nie wolno dotykać rany; gdyż grozi to zakażeniem.

W obu wypadkach, pierwsza pomoc polega nie na prawidłowym nastawieniu kości, gdyż jest to zadaniem lekarza, ale na unieruchomieniu złamanego miejsca.

Osiągamy to, ujmując złamaną kończynę (rękę lub nogę) w jakieś długie i sztywne przedmioty, które należy przymocować do niej, więc np. deski, sztabki żelaza, laski i t. p.

Przedmioty te trzeba owinąć czemś miękkim, aby nie wrzynały się w ciało. Muszą one być dłuższe od złamanej kości, a to dlatego, aby mogły unieruchomić oba sąsiednie stawy. Wtedy można się nie obawiać, że odłamki złamanej kości przesuną się i pokaleczą swemi ostreimi końcami miękkie części złamanej ręki lub nogi.

Po tym zabiegu trzeba zaraz wezwać lekarza.

9. Otrucia.

Przy otruciach kwasami — siarkowym, azotowym, solnym, karbolowym i octowym (esencja octowa) — trzeba dawać do picia mleko w dużej ilości, wodę wapienną lub też wapno, zeskrobane ze ściany, z wodą, a także kredę sproszkowaną. Najlepiej jest jednak dawać w takich wypadkach sodę i magnezję paloną.

Przy otruciu ługiem i amonjakiem, należy dawać rozcieńczony ocet, kwas cytrynowy lub winny (łyżeczka na szklanke wody); oprócz tego, mleko i oliwę.

Przy otruciu sublimatem — mleko i olej rycynowy.

Przy otruciu fosforem (łebki zapalek), spowodować wymioty lub dawać środek wymiotny.

Przy otruciu jodyną, dawać dużo krochmalu lub mąki z wodą.

10. Zatrucia pokarmowe.

Zazwyczaj są one niebezpieczne. Najczęściej mają miejsce w cieplej porze roku, kiedy to pokarmy najłatwiej się psują.

Przy zatruciach mięsem lub rybą, trzeba jak najprędzej wywołać wymioty przez taskotanie piórkiem podniebienia lub za pomocą letniej wody z mydłem.

Pomoc lekarza jest w tych wypadkach niezbędna.

11. Ukąszenia żmij i wściekłych zwierząt.

Trzeba czem prędzej zrobić zastrzyk z surowicy, co może uczynić lekarz. Ale zanim chory znajdzie się pod jego opieką, trzeba za wszelką cenę przeszkodzić rozszerzaniu się jadu. W tym celu należy przewiązać możliwie jak najmocniej ciało powyżej rany, ale opaski nie można trzymać dłużej, niż godzinę. Dobrze jest rozciąć ranę i wycisnąć z niej jad, który spłynie razem z krwią, albo też wypalić ranę rozpalonym do czerwoności gwoździem lub drutem.

Omówiliśmy tu bardzo ogólnikowo pierwszą pomoc w nagłych wypadkach. Obszerniejsze wiadomości z tego zakresu można znaleźć w książce doktora Hilarowicza p. t. „Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach“, do której też odsyłamy wszystkich czytelników naszego kalendarzyka.

Ważniejsze przepisy kolejowe.

Znajomość przepisów kolejowych nietylko ułatwia nam podróż kolejami, ale częstokroć przyczynia się do zaoszczędzenia pieniędzy. Dlatego też radzimy naszym czytelnikom uważnie zapoznać się z temi przepisami.

1. Bilet należy wykupić przed rozpoczęciem podróży. Dlatego trzeba wcześniej przybyć na dworzec kolejowy, szczególnie, gdy oprócz wykupienia biletu ma się jeszcze do nadania i bagaż. Zdarzyć się bowiem może, że stację kolejową obsługuje jeden tylko kasjer, a podróżnych jest wielu; na małych znowu stacjach czynność kasjera

pełnia zawiadowca stacji, który musi przyjąć przychodzący pociąg, siłą więc rzeczy nie może zdążyć wydać biletu spóźniającym się podróżnym. Gdyby jednak podróżny nie zdążył wykupić biletu, wówczas powinien o tem zawiadomić konduktora, inaczej bowiem naraża się na zapłacenie podwójnej, karnej ceny biletu.

2. Za dzieci do lat 4 nie płaci się biletu, a ile przewożonych jest nie więcej, jak dwoje dzieci w tym wieku; za dzieci od lat 4 do 10 płaci się połowę ceny normalnego biletu, zaś powyżej 10 lat — pełny bilet.

3. W przedziale osobowym wolno przewozić małe zwierzęta, np. pokojowe pieski i koty, a także ptaszki w klatkach. Dla dużych psów są specjalne przedziały w wagonach bagażowych.

4. Każdy podróżny może wziąć ze sobą 5 kg bagażu. Wśród przewożonych rzeczy nie mogą być przedmioty cuchnące, materiały łatwopalne, żrące lub zagrażające bezpieczeństwu publicznemu; w szczególności nie wolno przewozić nabitej broni.

5. Podróżnemu wolno założyć dla siebie i innych osób tyle miejsc, ile jest wykupionych biletów. Jeśli opuszcza miejsce nie założywszy go, traci do niego prawo. Nadto należy pamiętać, że bilet perowowy nie upoważnia do zajmowania miejsca w wagonie. Grozi to grzywna w wysokości 5 złotych.

6. W każdym pociągu jest przedział dla kobiet. Podróżniczkom nie wolno tam zajmować miejsc nawet za zgodą kobiet.

7. Ani w przedziałach dla kobiet, ani też w przedziałach oznaczonych napisem „dla niepalących”, nie wolno palić, nawet wtedy, gdyby wszyscy podróżni wyrazili na to swą zgodę.

8. Okna w wagonie można otwierać tylko za zgodą wszystkich jadących.

9. Bilet na przestrzeni do 150 km ważny jest jedną dobę. Każde rozpoczęte następną 200 km przedłużają ważność biletu o następną dobę. Tak więc bilet z Warszawy do Zbąszynia (379 km) ważny jest 3 doby.

10. Podróżny może przerwać podróż, ale tylko wtedy, gdy przebywa przestrzeń powyżej 150 km, przyczem od 151 km do 350 km można podróż przerywać 1 raz, zaś od 351 km — 2 razy. Więcej jak dwa razy nie wolno przerywać podróży. Osoba przerywająca podróż powinna, wysiadłszy na danej stacji, zgłosić się do dyżurnego ruchu, który na bilecie zrobi odpowiednią adnotację. Nie wchodzi tu jednak w rachubę przerwa spowodowana tem, że pociąg, którym jedzie podróżny, nie dochodzi do celu jego podróży. Ktoś np., wykupiwszy bilet z Warszawy do Zbąszynia, wsiadł do pociągu, który idzie tylko do Łowicza. Otóż podróżny ten zatrzymuje się w Łowiczu do nadejścia pociągu idącego do Zbąszynia, a ponieważ przysługuje mu na tej przestrzeni dwukrotna przerwa, więc może ją zrobić np. w Koninie i w Poznaniu, gdyż przymusowa przerwa w Łowiczu nie liczy się mu.

11. Należy pamiętać o tem, że im większa jest przestrzeń, tem bilet jest stosunkowo tańszy. Udający się więc w dalszą podróż, jeśli zamierza w drodze

zatrzymać się na jakiejś stacji, powinien wykupić bilet do miejscowości będącej celem jego podróży. Ktoś np. jadący z Mławy do Zaleszczyk zamierza zatrzymać się we Lwowie. Niech więc wykupi bilet wprost do Zaleszczyk, a we Lwowie zgłosi przerwę w podróży. Cena bowiem biletu z Mławy do Lwowa (568 km) wynosi 24 zł 10 gr, ze Lwowa do Zaleszczyk (286 km) — 14 zł, razem 38 zł 10 gr, podczas gdy bilet bezpośredni z Mławy do Zaleszczyk kosztuje 31 zł 40 gr.

12. Utarło się pojęcie że przejazd pociągami pośpiesznymi kosztuje dwa razy tyle, co osobowemi. Bynajmniej tak nie jest. Np. pociąg osobowy z Warszawy do Katowic kosztuje 15 zł 20 gr, zaś pośpieszny — 19 zł 40 gr.

13. Oprócz biletów normalnych są jeszcze bilety niżkowe dla zbiorowych wycieczek turystycznych lub pielgrzymek religijnych, np. do Krakowa, Częstochowy, Wilna i t. p. Uczestników musi być co najmniej 15. Korzystają oni ze zniżek od 25 do 70%. Żeby je otrzymać, trzeba się zwrócić pisemnie do tej dyrekcji kolejowej, w obrębie której znajduje się stacja, skąd ma wychodzić wycieczka lub pielgrzymka. Szczegółowych objaśnień udzieli zawiadowca tej stacji.

Ponadto są jeszcze bilety niżkowe na pociągi podmiejskie, bilety okręgowe, szkolne, robotnicze, bilety dla inwalidów wojennych, ciemniatych i t. d. Szczegółowych danych, dotyczących korzystania z tych biletów, udzieli biuro informacyjne na większych stacjach lub zawiadowca na mniejszych stacjach.

Oplaty pocztowe.

1. Listy krajowe.

List zamiejskowy wagi do	20 gramów	kosztuje	25 gr
" " " od 20 do 250	" "	" "	50 "
" " " " 250 " 500	" "	" "	80 "
" " " " 500 " 1 kg	" "	" "	120 "

List miejsowy (to znaczy w zasięgu danego urzędu pocztowego) wagi do 20 gramów kosztuje 15 gr, wagi od 20 do 250 gramów kosztuje 30 gr.

2. Pocztówki krajowe.

Zamiejskowe	15 gr
" z opłaconą odpowiedzią	30 "
miejskowe	10 "

Uwaga 1. W okresie świąt Bożego Narodzenia, Nowego Roku i Wielkiej Nocy, karty i bilety wizytowe, wysyłane w niezaklejonej kopercie, korzystają ze zniżek pocztowych, a mianowicie koszt ich przesyłki wynosi tylko 5 groszy pod warunkiem jednak, że treść ich nie wyniesie więcej, niż 5 wyrazów, oprócz podpisu osoby wysyłającej życzenia, daty, miejscowości, skąd korespondencja jest wysyłana, i oczywiście adresu.

Uwaga 2. Szeregowcy i podoficerowie niezawodowi przy przesyłaniu listów i pocztówek korzystają ze zniżek, a mianowicie:

za list wagi do 20 gramów	płatą	15 gr
" " " od 20 do 100	" "	20 "
" pocztówki zamiejskowe	" "	10 "

W celu uzyskania tej zniżki, muszą oni jednak przedstawić list w kancelarii swego oddziału w celu przyłożenia odpowiedniej pieczętki.

3. Listy i pocztówki zagraniczne.

List wagi do 20 gramów	kosztuje	55 gr
Za każde następne 20 gramów	dochodzi dopłata	30 "
Pocztówki wysyłane zagranicę	kosztują	30 "

Opłata jednak za listy wysyłane do Austrii, Czechosłowacji, Rumunji i Węgier jest mniejsza i wynosi:

za list wagi do 20 gramów	45 "
za pocztówkę	25 "

Należy pamiętać, że na terenie w. m. Gdańska mamy własny urząd pocztowy, który doręcza pocztę przez polskich listonoszy. Poza tem jest tam również i poczta gdańska. Otóż o ile wysyłamy korespondencję z napisem: Gdańsk — poczta polska, wówczas płacimy tak samo, jak za korespondencję krajową, o ile zaś list, karta czy przesyłka będzie nosiła napis: Danzig, wówczas nasze urzędy pobierają opłatę jak za korespondencję zagraniczną.

4. Druki krajowe i zagraniczne.

Drukami nazywamy wszelkiego rodzaju książki, gazety, zawiadomienia drukowane lub wykonane na maszynie, zaproszenia ślubne, bilety wizytowe i t. d. Korzystają one ze specjalnych zniżek pocztowych, a mianowicie:

druki krajowe wazące do	20 gramów	kosztują	5 gr
" " " od 20 do 50	" "	" "	10 "
" " " " 50 " 100	" "	" "	15 "
" " " " 100 " 250	" "	" "	25 "
" " " " 250 " 500	" "	" "	50 "
" " " " 500 " 1 kg	" "	" "	60 "

Druk zagraniczne opłaca się w wysokości 10 groszy za każde 50 gramów.

Waga druków zarówno krajowych, jak i zagranicznych, nie może przekraczać 1 kg, chyba, że jest to książka, która waży więcej; wówczas najwyższa dopuszczalna waga przesyłki pocztowej nadanej jako druk może wynosić 2 kg. Gdyby zaś jedna książka ważyła więcej, trzeba ją wysłać jako paczkę, co zresztą wypadnie z pewnością taniej.

Uwaga. Druków nie wolno zaklejać, jak również nie wolno do nich dołączać listów; w przeciwnym razie, odbiorca narażony jest na zapłacenie kary.

5. Listy i druki polecane.

Jakkolwiek poczta nasza działa bez uchybień, mimo to, jeśli chcemy mieć bezwzględną pewność, że list doszedł, w szczególności zaś, jeśli nam chodzi o dowód jego wysłania, wówczas wysyłamy go jako polecony (rekomendowany). Za taki list czy też pocztówkę, albo nawet i druk, dopłacamy 30 groszy, jeśli tę korespondencję kierujemy wewnątrz kraju, zaś — 45 groszy, jeśli wysyłamy ją zagranicę.

6. Listy — ekspresy.

W wypadku, gdy zależy nam na szybkości w doręczeniu listu, wysyłamy list — ekspres. Za taki list w obrębie kraju dopłaca się 50 groszy, a zagranicę — 1 zł.

Listy i wogóle wszelkiego rodzaju „ekspresy“ doręczane są tak, jak telegramy, to znaczy przez umyślnych posłańców poza kolejką poczty doręczanej przez zwykłego listonosza. Tu jednak należy pamiętać, że w małych urzędach pocztowych

najczęściej niema takich specjalnych listonoszów, więc też listów-ekspresów nie warto wysyłać na wieś lub do miasteczek, a tylko do większych miast.

7. Telegramy krajowe i zagraniczne.

Za jeden wyraz telegramu miejscowego opłaca się . . . 5 gr
" " " " zamiejscowego " " " 15 "
" " " " " " " " pilnego, t.j. takiego, który jest wysyłany przed innemi, opłaca się 30 "
Ponadto do każdego telegramu krajowego dopłaca się 25 "

Cena telegramów zagranicznych uzależniona jest od odalenia kraju przeznaczenia telegramu od Polski. Np. jeden wyraz do jakiejś wyspy australijskiej może kosztować i parę złotych. Wobec różnorodności i zmienności cen za telegramy zagraniczne, wykazu tych cen tu nie podajemy.

Uwaga 1. Na blankietach telegraficznych lepiej nie stawiać kropek, przecinków, znaków zapytania i t. p., gdyż za to płaci się oddzielnie.

Uwaga 2. Wysyłając telegram, najpierw należy napisać nazwisko adresata, a gdyby w tym domu byli inni mieszkańcy tegoż nazwiska, to również i imię, następnie wieś lub ulicę i numer domu, nie wypisując jednak samych słów „ulica“ i numer“, bo za to się płaci; wreszcie ostatnim wyrazem adresu telegramu powinien być urząd telegraficzny. Np. telegram do miasta należy adresować tak: Adamski Piotrkowska 67 Łódź. Telegram wysłany na wieś brzmieć będzie mniej więcej tak: Józef Kowalczyk Długojów Radom.

Uwaga 3. Należy pamiętać, że telegramy wysyłane na wieś są doręczane przez umyślnego posłańca tylko wtedy, gdy go opłacił ten, kto wysyła telegram. W przeciwnym razie, telegram doręczy listonosz razem z listami.

Uwaga 4. Jeśli nam zależy na otrzymaniu odpowiedzi telegraficznej, a nie mamy pewności, czy adresat zechce to uczynić, można wysłać telegram „z opłaconą odpowiedzią”. Szczegółowych objaśnień udzieli urząd pocztowy.

Uwaga 5. Telegramy wysyłane z życzeniami imiennowemi, świątecznymi i t. p. korzystają ze zniżek.

Uwaga 6. Oprócz zwykłych przesyłek pieniężnych, o czym piszemy w następnym punkcie (8), można również wysłać pieniądze drogą telegraficzną. Szczegółów udzieli urząd pocztowy. Dodamy tylko, że koszt najmniejszego nawet przekazu telegraficznego wynosi około 3 złotych.

Uwaga 7. W tekście telegramu nie wolno robić żadnych poprawek, przekreśleń, dopisków i t. p.

8. Przekazy pieniężne i wpłaty na P. K. O.
Najlepiej jest przysyłać pieniądze zapomocą przekazów pieniężnych. Opłata jest różna, zależnie od wysokości wysłanej sumy. Tak więc:

za wysłanie pieniędzy w obrębie kraju do 20 zł opłata wynosi 20 groszy,

za wysłanie pieniędzy w obrębie kraju od 20 do 50 zł opłata wynosi 40 groszy,

za wysłanie pieniędzy w obrębie kraju od 50 do 100 zł opłata wynosi 60 groszy,

za wysłanie pieniędzy w obrębie kraju od 100 do 500 zł opłata wynosi 1 zł,

za wysłanie pieniędzy w obrębie kraju od 500 do 1 000 zł opłata wynosi 1.50 zł.

Najwyższą sumą, jaką można wysłać w obrębie kraju, jest 5 000 zł.

Za przekazy zagraniczne najmniejsza opłata, do sumy 100 zł, wynosi 85 gr, za każde następne 100 zł dopłaca się 50 gr. Po szczegółowe objaśnienia w tej sprawie należy się zwracać do urzędów pocztowych.

Uwaga. Wysyłanie pieniędzy w listach może narazić wysyłających na ich utratę. Urzędy pocztowe nie biorą w takich wypadkach żadnej odpowiedzialności. W wypadku, gdy osoba lub instytucja, której mamy przesłać pieniądze, posiada tak zwane konto czekowe w P. K. O. (Pocztowa Kasa Oszczędności), wówczas możemy to zrobić zapomocą specjalnego blankietu, na którym oprócz nazwiska i adresu tego, komu wysyłamy pieniądze, musi być obowiązkowo wymieniony numer jego konta czekowego. Opłaty za przysyłanie pieniędzy tą drogą są mniejsze, niż za przekazy pocztowe, i wynoszą:

od wpłat do	50 złotych	—	10 gr
„ „ „	100 „	—	20 „
„ „ „	250 „	—	30 „
„ „ „	500 „	—	40 „
„ „ „	750 „	—	60 „
„ „ „	1000 „	—	80 „ i t. d.

9. Paczki zwykłe i żywnościowe.

Drobne rzeczy możemy przesyłać jako paczki pocztowe. Mogą one zawierać różne przedmioty z wyjątkiem cuchnących, łatwo psujących się lub wybuchowych.

Ceny paczek zależą od wagi i przestrzeni.

Paczka wagi	kosztuje za przestrzeń do 100 km	do 300 km	do 600 km	powyżej 600 km
do 1 kg	50 gr	50 gr	60 gr	60 gr
od 1 do 3 „	70 „	80 „	1.20 zł	1.40 zł
„ 3 „ 5 „	90 „	1.30 zł	1.80 „	2.30 „
„ 5 „ 10 „	1.30 zł	2.30 „	3.— „	3.50 „
„ 10 „ 15 „	1.70 „	3.— „	4.50 „	5.— „
„ 15 „ 20 „	2.— „	3.80 „	5.80 „	7.— „

Jeżeli wysyłamy artykuły żywnościowe, jak np. wędliny, owoce, miód, masło, pieczywo i t. p., wówczas opłata jest niższa, niż za zwykłe paczki, doręczenie zaś szybsze, niż tamtych. Na przekazie takiej paczki należy napisać „paczka żywnościowa“. Gdyby jednak paczka nadana jako żywnościowa nie zawierała żywności, albo gdyby nawet razem z żywnością były inne przedmioty, wówczas wysyłający może zapłacić wysoką karę.

Oto wykaz opłat za paczki żywnościowe:

Paczka wagi	kosztuje za przestrzeń do 100 km	do 300 km	do 600 km	powyżej 600 km
do 5 kg	50 gr	50 gr	1.— zł	1.20 zł
od 5 do 6 „	50 „	50 „	1.20 „	1.50 „
„ 6 „ 7 „	50 „	70 „	1.30 „	1.70 „
„ 7 „ 8 „	50 „	80 „	1.50 „	2.— „
„ 8 „ 9 „	60 „	90 „	1.60 „	2.30 „
„ 9 „ 10 „	60 „	1.20 zł	2.— „	2.90 „
„ 10 „ 15 „	80 „	1.60 „	3.— „	4.50 „
„ 15 „ 20 „	1.— zł	2.20 „	4.— „	5.50 „

10. Przesyłki za pobraniem pocztowem.

Jeśli za wysłany towar nie otrzymaliśmy zgóry należności, wówczas możemy go wysłać za pobraniem pocztowem.

W takim wypadku, opłacamy zgóry koszt przesyłki paczki, dalej koszt przesyłki pieniędzy od odbiorcy do nas, a nadto 50 groszy. To wszystko wysyłający musi już mieć obliczone, aby wiedzieć, jaką sumę ma napisać na paczce do pobrania od odbiorcy. Oczywiście, poczta wyda mu paczkę dopiero wtedy, gdy uiszc całą sumę pieniędzy, wymienioną do pobrania na przekazie.

Wszelkie szczegóły, związane z opłatami pocztowemi, można otrzymywać w urzędach pocztowych.

Poniżej podajemy wzory wypełniania najważniejszych druków pocztowych.

a) Przekaz pocztowy na pieniądze.

ODCINEK	SZCZEGÓLNE ZARZĄDZENIA NADAWCY:		OPŁACONO GOTÓWKĄ
	PRZEKAZ POCZTOWY		zł — gr
Diura wpłaty	NA 50 zł gr <i>pięćdziesiąt</i>		Dała wpłaty
50 zł gr	ADRESAT: <i>Kaustaw Juszyński</i>		Odbiorca: <i>Józef Bagiński</i>
IMIE, NAZWISKO I ADRES NADAWCY	MIEJSCOWOŚĆ: <i>ul. Krakowska №9</i>		
<i>Józef</i>	ULICA, NUMER DOMU: <i>Tarwów</i>		MIEJSCOWOŚĆ: <i>Prusobzkiego 7</i>
<i>Paulolnyk</i>	POCZTA: _____		ULICA: <i>Batowice</i>
<i>ul. Grodzka</i>	Nr. NADAWCY: _____		POCZTA: <i>Batowice</i>
<i>№ 2</i>	Podpis urzędnika		Podpis urzędnika
<i>Kraków</i>	Pieczęć okręgowa		Pieczęć okręgowa

P. K. P. Sprzed. Serja H. Nr. 14e gd
Przekaz pocztowy krajowy

Uwaga. Na odwrocie odcinka tego przekazu jest miejsce dla bezpłatnej korespondencji.

b) Przekaz telegraficzny na pieniądze.

Szczególne zarządzenia nadawcy		Opłacono gotówką
PRZEKAZ TELEGRAFICZNY		zł — gr
na kwotę: <i>76</i> zł <i>35</i> gr słownie		IMIE, NAZWISKO I ADRES NADAWCY <i>Stanisław Stefanowski</i> <i>z Katowic</i> <i>org. biblioteki</i>
Odbiorca: <i>Józef Bagiński</i>		
MIEJSCOWOŚĆ: _____		IMIE, NAZWISKO I ADRES NADAWCY
ULICA: <i>Prusobzkiego 7</i>		
POCZTA: <i>Batowice</i>		Urząd nadawczy
№ nadawczy: _____		
Urząd nadawczy	Pieczęć okręgowa	Urząd nadawczy

Uwaga. Na odcinku przekazu telegraficznego jest miejsce dla korespondencji, ale opłaca się za nią tak, jak za każdy telegram

c) Adres pomocniczy na paczki.

ODCINEK		Miejsce do nalepienia numeru nadawczego		OPŁACONO GOTÓWKĄ	
Dzień nadania				..... zł ..... gr.	
				ADRES POMOCNICZY	
Rodzaj przesyłki		Zawartość		Wartość	
paczka		żywność		..... zł ..... gr.	
ADRESAT: <i>Anna Rydzewska</i>					
MIEJSCOWOŚĆ:					
ULICA, NUMER DOMU: <i>ul. Trolkowska № 51</i>					
POCZTA: <i>Łódź</i>					
Części zakreślone tłustą linią wypełnia nadawca.					
WAGA			KIERUNEK WYSŁANIA		
..... kg ..... gr.			.....		
DO ZAPŁACENIA:		DO ZAPŁACENIA:			
Dopłata ..... zł ..... gr.		Dopłata ..... zł ..... gr.			
Za doręczenie ..... zł ..... gr.		Za doręczenie ..... zł ..... gr.			
Składowo ..... zł ..... gr.		Składowo ..... zł ..... gr.			
Razem ..... zł ..... gr.		Razem ..... zł ..... gr.			

M. P. i T. Nr. 73 Pozt. (VII 1935) 3.000.000

Adres pomocniczy krajowy

Uwaga. Tego rodzaju adres pomocniczy służy zarówno dla paczek zwykłych, jak i żywnościowych. Na odwrocie odcinka jest miejsce dla bezpłatnej korespondencji. Jeśli w paczce wysyłamy jakieś cenne przedmioty, wówczas możemy podać ich wartość na wypadek, gdyby paczka zginęła. Za tego rodzaju ubezpieczenie poczta pobiera dodatkową opłatę. Jeżeli w paczce znajdują się przedmioty łatwo tłukące się lub ulegają popsućiu wskutek nieostrożnego obchodzenia się z paczką, np. szkło, porcelana, zegarki, i t. p., wówczas należy napisać na niej „Ostrożnie“. Za taką paczkę poczta pobiera o 50 procent więcej, niż za zwykłą.

d) Druk dla paczek pobraniowych.

ODCINEK		PRZEKAZ POBRANIOWY		OPŁACONO GOTÓWKĄ	
Dzień nadania		NA ..... zł ..... gr.		Dzień nadania	
					
Uwaga nadawcy na do załatwienia					
Imię, nazwisko i adres nadawcy		ADRESAT: <i>Krzysztof Lubi</i>		MIEJSCOWOŚĆ:	
		<i>Kragarowa</i>		ULICA, NUMER DOMU: <i>ul. Dworowa № 12</i>	
Kwota pobrania		POCZTA: <i>Bydgoszcz</i>		PIECZĘ OKRĄGOWĄ, PODPIS URZĘDNIKA	
47 zł 25 gr					

ODCINEK		Miejsce do nalepienia numeru nadawczego		OPŁATA GOTÓWKĄ	
Dzień nadania		Pobranie <i>47</i> zł <i>25</i> gr.		Dzień nadania	
					
Rodzaj przesyłki		Zawartość		Wartość	
paczka		kuchnia		..... zł ..... gr.	
ADRESAT: <i>Władysław Obregski</i>					
MIEJSCOWOŚĆ: <i>Łódź</i>					
ULICA, NUMER DOMU: <i>ul. Długa № 16</i>					
POCZTA: <i>Toruń</i>					
Części zakreślone grubą linią wypełnia nadawca.					
WAGA			KIERUNEK DROGI		
..... kg ..... gr.			.....		
Razem ..... zł ..... gr.		Razem ..... zł ..... gr.			

M. P. i T. Cl. (1934) 3.000.000

Na przekazach i adresach pomocniczych nie wolno robić żadnych poprawek i nic nie wolno zakreślać.

Uwaga. Na adresie pomocniczym (dolnym) wypisujemy imię i nazwisko odbiorcy i miejsce zamieszkania oraz całą sumę, jaka ma być od niego pobrana. Na przekazie pobraniowym (górnym) wypisujemy swoje imię, nazwisko i adres, ale zostawiamy niezapisane miejsce na sumę, jaką od odbiorcy zwróci nam poczta. Tę sumę wypisuje urząd pocztowy.

Miary jedynie obowiązujące w Polsce.

Miary długości.

Główną miarą długości jest metr (w skróceniu — m). 1.000 metrów — to kilometr (km). 1/100 metra nazywa się centymetr (cm), zaś 1/1.000 — milimetr (mm).

W opisach podróży morskich często spotykamy się z miłą morską. Jest to przestrzeń równająca się 1 km 852 m.

Miary powierzchni.

Za podstawę do obliczeń powierzchni bierzemy metr kwadratowy (m²). 100 metrów kwadratowych — to ar (a), 10.000 m² — hektar (ha), zaś 1.000.000 m² — kilometr kwadratowy (km²).

Miary objętości.

Główną jednostką miary objętości jest metr sześcienny (m³), noszący zatwierdzoną nazwę ster (s). W praktyce jednak używamy innej miary objętości: jest nią liter (l) czyli kwarta. 100 litrów nazywamy hektolitrem (hl), zaś 1.000 litrów — kilolitrem (kl). 4 litry — to garniec (grn). Mniejszą miarą od litra jest kwatka (kka) — $\frac{1}{4}$ litra.

Miary ciężaru.

Podstawą do obliczania ciężaru jest kilogram (kg). Jednostkami większemi od kilograma są: tona (t) — 1.000 kg, kwintal (q) — 100 kg, nieślusznie nazywany „metrem“ lub „centnarem“. Jednostkami mniejszemi od kilograma są: gram

(g) — 1/1.000 kilograma, dekagram (dkg), w życiu potocznym nazywany „deka“ — 10 gramów czyli 1/100 kg, wreszcie miligram (mg) — 1/1.000 grama.

Powyższe miary są zatwierdzone urzędowo w 1928 r. i od tej pory nie wolno używać innych miar w obrocie publicznym, to znaczy w sklepach, jeśli chodzi o miary ciężaru lub objętości, na drogach (miary długości), wreszcie przy kupnie lub sprzedaży ziemi (miary powierzchni). Tem samym wszelkie inne miary, używane w dawnej Polsce, jak mila, kopa, mendel, korzec, łokieć, cal, włoka, pręt, albo pozostałe z czasów niewoli, głównie rosyjskiej, jak wiorsta, pud, arszyn, dziesięcina i t. d. — powinny wyjść z użytku, nawet prywatnego. Tem bardziej, że niektóre dawniej używane miary miały zupełnie różne znaczenie w każdej dzielnicy polskiej. Tak np. dawny funt rosyjski — to 410 gramów, podczas gdy funt austriacki lub niemiecki — to 500 g. Podobnie i mórg; w dawnej Kongresówce mórg był dwa razy większy, niż w zaborze pruskim.

Celem uniknięcia więc nieporozumień pod tym względem, należy używać tylko miar zatwierdzonych. Trzeba przytem pamiętać, że zarówno używanie innych miar, niż zatwierdzone, jak i używanie miar fałszywych, jest karane grzywną do 1.000 zł lub aresztem do sześciu tygodni.

Rady praktyczne.

Życie nasze składa się z drobiazgów. Bardzo często są to drobiazgi przykre, jak np. zniszczenie ubrania lub bielizny, albo nieumiejętność zaradzenia sobie w różnych okolicznościach. Co zrobić np., gdy pokaże się plama na takiej lub innej materji? Chodzić w plamach — nieładnie, na kupno nowego ubrania — niema. Albo, jak sobie poradzić z brudnemi lub zamarzniętymi szybami, jak bez pomocy stolarza odświeżyć meble? i t. d.

Dajemy tu więc najpotrzebniejsze wskazówki praktyczne, związane z codziennem życiem. Zaznaczamy przytem, że staraliśmy się dać tu przepisy jak najmniej kosztowne, dostępne nawet dla zupełnie niezamożnych osób.

Woda do plam na wełnianych materjałach.

Dwie uncje sproszkowanego boraksu i jedną uncję kamfory rozpuścić w spirytusie, rozcieńczyć kwartą wody i zlać do butelki. Woda ta służy do wywabiania plam z materjałów wełnianych nawet jasnego koloru.

Inny środek na splamione wełny.

Łyzkę pszennej mąki i łyżkę benzyny zmieszać razem na rzadką papkę, posmarować nią plamę i tak zostawić aż do wyschnięcia. Po kilku minutach, gdy zaschnie, wyczyścić materiał czystą szczotką. Zwykle pomaga jednorazowe użycie; gdyby plama była zastarzała, powtórzyć tę czynność jeszcze 1—2 razy. Przed posmarowaniem papką należy materiał starannie wytrzeć z kurzu i wyczyścić.

Czyszczenie kołnierzy przy ubranjach męskich.

Jednakową ilość amonjaku i miękkiej wody lub deszczówki wlać do flaszki i dobrze wstrząsnąć, aby się oba płyny połączyły. Maczać szczotkę w tym płynie i trzeć zatłuszczony kołnierz wzdłuż nitki, a potem spłókiwać drugą szczotką, maczaną w letniej wodzie.

Bardzo zatłuszczone kołnierze czyści się w następujący sposób: zwykłe mydło skrobie się, wysypuje do flaszki, nalewa amonjakiem, a gdy się utworzy płyn gęstości syropu — czyści się nim kołnierze i spłókuje czystą letnią wodą, a gdy nieco przeschną — prasuje się przez szmatkę.

Plamy z wapna.

Plamę z wapna wyczyści się starannie szczotką i naciera sokiem z cytryny lub rozcieńczonym kwasem solnym.

Plamy z kawy i krwi.

Splamiony przedmiot rozciągnąć płasko na miseczkę, nalać zimną wodą i tak przez $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ godziny zostawić. Plamę przetrzeć w zimnej wodzie bez mydła, a zniknie bez śladu. Pomydlona plama, czy to z kawy, czy z krwi, nie puści wcale.

Plamy z błota.

Gdy na suknie plamy dobrze wyschną, czyści się je szczotką; gdyby po starannem wyczyszczeniu mimo to zostały ślady, umoczyć szczotkę w ciepłej wodzie, zmieszanej pół na pół ze spirytusem do palenia, i wyczyścić powtórnie.

Plamy na płaszczach gumowych.

Plamy na płaszczach gumowych czyści się amonjakiem mocno rozcieńczonym wodą; czyści się wzdłuż płaszcza, poczem

wiesza się go w cieniu, aby wysechł. Zabłocony płaszcz gumowy zmywa się mydlinami. Gąbkę lub szczotkę macza się w mydlinach i czyści płaszcz wzdłuż.

Plamy z owoców.

Plamy owocowe na perkalu najlepiej czyści się surowem mlekiem. Zamaczać szczotkę lub szmatkę w mleku i wytrzeć plamę, albo zwilżyć plamę wodą i potrzymać nad zapaloną siarką.

Plamy zwykłe.

Ugotować 30 gramów mydlika w kwaterce wody; gdy się wygotuje tak, że zostanie płynu $\frac{1}{2}$ szklanki, przecedzić, zlać do flaszeczki, dodać 20 gramów amoniaku, zmieszać razem i zakorkować. Zmoczyć plamę tym płynem, by dobrze nasiąkła. Szczotkę zamoczyć w ciepłej wodzie i czyścić plamę. Przy materiałach jedwabnych, czynić to gąbką.

Plamy z piwa.

Grubą materję splamioną piwem czyści się szczotką zamoczoną w ciepłej wodzie i namydloną, poczem spłókuje się plamę czystą wodą i do sucha wyciera czystą szmatką, ale materji nie prasuje. Na cienkich, wełnianych lub jedwabnych materiałach, czyści się plamy letnią wodą, zmieszaną w równej części z mocnym spirytusem (2 łyżki wody, 2 łyżki spirytusu). W tym płynie macza się czystą gąbkę i plamy starannie wyciera, poczem wilgotną materję należy zaraz wyprasować przez szmatkę.

Czyszczenie białych ubrań jedwabnych.

Przeopcone białe ubrania jedwabne czyści się w następujący sposób: plamę z potu zwilża się wodą utlenioną i wystawia na

działanie słońca. Sposób ten da się zastosować tylko przy białym kolorze, bo woda utleniona silnie bieli. Wodę utlenioną należy kupić w aptece lub składzie aptecznym; musi ona być świeża, gdyż stojąc dłużej, traci moc bielenia.

Odswieżanie mebli politurowanych.

Do jasnych mebli używa się białego wosku, do ciemnych — żółtego. Nożem naskrobać wosku do stoika, zalać benzyną i zawiązać. Gdy wosk się rozpuści i utworzy masę, sukienką szmatką rozciągnąć tę masę cienko na politurę i trzeć drugą szmatką, aż będzie połysk. Środka tego nie używać przy ogniu, gdyż benzyna łatwo się zapala. Politury tej używa się również do mebli bajcowanych, smarując je co trzy miesiące.

Czyszczenie złoconych ram, popstrzonych przez muchy.

Utrzeć na tarce zwykłą cebulę, przecedzić przez czystą szmatkę płócienną i płynem tym nacierać zabrudzone miejsca tak długo, aż plamy znikną.

Kit na cieknące naczynia drewniane.

Włożyć do rynki 6 dkg szmalcu, 4 dkg soli i 33 gramy wosku i, mieszając ciągle, rozpuścić na ogniu. Do płynnej masy wspanać 4 dkg przesianego popiołu drzewnego i mieszać razem. Rozeszniętą balję, beczkę lub szaflik wyciera się do sucha i smaruje ciepłym kitem. Gdy kit zastygnie, nie przepuścić wody.

Rąbanie lodu.

Chcąc kawał lodu porąbać oszczędnie i bez stuku, kładzie się go na ścierce, do lodu przykładają cienki ćwiek i uderza po nim młotkiem. W okamgnieniu lód rozlatuje się na kawałeczki.

Mycie używanych beczek.

Sposownie do wielkości beczki, wsypać $\frac{1}{2}$ —1 kg wapna niegaszonego, wlać wody do $\frac{3}{4}$ jej objętości, wymieszać, a gdy wapno się rozpuści, beczkę szczelnie zaszpuntować i taczać ją 15—30 minut po ziemi. Wapno wchłania wszelkie nieczystości i niemiłe zapachy. W ten sposób można oczyścić i beczkę z nafty. Po upływie 24 godzin należy wapno wylać, a beczkę bardzo starannie wypłókać kilka razy czystą wodą.

Sposób przeciw zamarzaniu szyb.

Żeby uchronić szyby od zamarzania, należy do miednicy z wodą wsypać garść soli, a gdy ta się rozpuści — wymyć szyby tym płynem.

Mycie okien.

Dla nadania połysku szybom, płótcze się czysto obmyte okna płynem: 4 łyżki stołowe amonjaku i $\frac{1}{4}$ litra spirytusu denaturowanego na pół litra wody. Okna opłótkane tym płynem są jasne i czyste.

I/083

Moje numery.

Nr. legitymacji _____

Nr. karabina _____

Nr. bagnetu _____

Nr. szabli _____

Nr. maski p. gaz. _____

Nr. _____

Nr. _____

Nr. _____

Nr. _____

Nr. _____

Nr. książeczki P. K. O. _____

Nr. losu loterii państwowej _____